

**VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU**

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

# **BAKALÁŘSKÁ PRÁCE**



## **PODNIKOVÁ EKONOMIKA**

# VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

## NÁZEV BAKALÁŘSKÉ PRÁCE/TITLE OF THESIS

Scénáře evropské integrace a jejich dopady

## TERMÍN UKONČENÍ STUDIA A OBHAJOBA (MĚSÍC/ROK)

08/2020

## JMÉNO A PŘÍJMENÍ STUDENTA / STUDIJNÍ SKUPINA

Boleslav Ryljak/ PE 58

## JMÉNO VEDOUCÍHO BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

JUDr. Cyril Svoboda, Ph.D.

## PROHLÁŠENÍ STUDENTA

Odevzdáním této práce prohlašuji, že jsem zadanou bakalářskou práci na uvedené téma vypracoval samostatně a že jsem ke zpracování této bakalářské práce použil pouze literární prameny v práci uvedené.

Jsem si vědom skutečnosti, že tato práce bude v souladu s § 47b zák. o vysokých školách zveřejněna, a souhlasím s tím, aby k takovému zveřejnění bez ohledu na výsledek obhajoby práce došlo.

Prohlašuji, že informace, které jsem v práci užil, pocházejí z legálních zdrojů, tj. že zejména nejde o předmět státního, služebního či obchodního tajemství či o jiné důvěrné informace, k jejichž použití v práci, popř., k jejichž následné publikaci v souvislosti s předpokládanou veřejnou prezentací práce, nemám potřebné oprávnění.

Datum a místo: 15. 06. 2020 v Praze

## PODĚKOVÁNÍ

Rád bych tímto poděkoval vedoucímu bakalářské práce za metodické vedení a odborné konzultace, které mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

Rovněž bych rád poděkoval rodině za podporu.

# VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Národní 2600/9a, 158 00 Praha 5

## SOUHRN

- Cíl práce:** Hlavním cílem této bakalářské práce je provést analýzu a komparaci pěti potencionálních scénářů vývoje evropské integrace tak, jak je ustanovila Evropská komise v Bílé knize o budoucnosti Evropy z roku 2017, s cílem zjistit, který ze scénářů budoucího vývoje EU se jeví jako nejvhodnější; je tak přitom činěno z hospodářského a politického hlediska. Dílčím cílem práce je pak na základě zjištěných skutečností objasnit jejich možné dopady na Evropskou unii a Českou republiku a na základě zjištěných nedostatků či výhod navrhnout případná opatření, které mohou ovlivnit podobu budoucího procesu evropské integrace ku prospěchu EU i ČR.
- Výzkumné metody:** Teoretická část práce je vytvořena za pomoci metod deskripce a literární rešerše v kombinaci s odbornou literaturou a lze ji označit za stručný výtah dané problematiky, který tvoří základ pro vlastní výzkum v analytické části práce. Hlavní metody použité v analytické části práce představují metoda vícekritériální analýzy variant a metoda komparační analýzy, v menší míře pak i metoda deskripce, jelikož se jedná o nejvhodnější nástroje k porovnání vybraných scénářů, hodnot a předpokladů, souvisejících s hlavním cílem práce: zjistit, který ze scénářů Bílé knihy o budoucnosti Evropy je nejvhodnější a na základě vlastního výzkumu navrhnout doporučená opatření. Hlavní metodou je vícekritériální analýza variant se zaměřením na maximalizační kritérium, která je zpracována prostřednictvím 5 variant a 13 hodnotících kritérií zvolených na základě faktorů určených v první části analytické práce. Tyto faktory jsou specifické pro každou ze tří kapitol, přičemž konečného výsledku je dosaženo sloučením a následnou komparací dílčích výsledků. Metodika je podrobněji popsána v příslušné kapitole.
- Výsledky výzkumu/práce:** Jako neefektivnější varianta vývoje evropské integrace se ukázal být scénář 5, a to pro ČR i EU. Tento scénář v hodnocení posunuly zejména pozitivní hospodářské dopady plynoucí z prohlubování vnitřního trhu a růstu životní úrovně, stejně jako upevňování postavení EU. Jeho slabinou, jak se ukázalo, je však extrémně slabá podpora ze strany občanské veřejnosti. V práci bylo zjištěno, že volební obec v EU by v současné situaci preferovala model flexibilní či vícerychlostní spolupráce, který nabízí scénáře 3 a 4 a který, jak lze vidět v konečném hodnocení, zaostává za „vítězným“ scénářem 5 jen kvůli tomu, že sjednocená federální EU by tvořila efektivnější trh. Pokud se však podíváme na první dvě ze tří hodnocených skupin kritérií, umístil se nejlépe scénář 4. Uvážíme-li navíc skutečnost, že federalismus nemá (prozatím) v EU dostatečně silnou podporu, je patrné, že ačkoli nevhodnějším scénářem při zvážení všech hledisek by byl scénář 5, realisticky nepřijatelnějším scénářem v současné době by byl scénář 4, jelikož kritérium přijetí ze strany občanské veřejnosti je v tomto směru naprosto zásadní. Scénář 5 je sice vzhledem ke své povaze nejlepší možnou alternativou z hlediska hospodářských dopadů, jelikož skýtá potenciál stabilizace evropské ekonomiky a její následný rozmach, na druhou stranu však trpí zásadními nedostatky z hlediska přijetí občanů EU, u kterých, jak bylo v práci ukázáno, momentálně vítězí model vícerychlostní anebo flexibilní spolupráce. Opačně pak lze jednoznačně určit, že nejméně vhodnou variantu by představoval scénář 2, a to jak pro ČR, tak EU jako celek.

**Závěry a doporučení:** Doporučení v oblasti politik: EU musí formulovat jasnou politickou vizi a cíl, za kterou se dokáže sjednotit co nejvíce členských států. Evropská unie musí začít aktivněji prezentovat své úspěchy a vymezit se proti populistickým či přímo lživým rétorikám, které tyto úspěchy pomocí dezinformací či fake news podkopávají. Za tímto účelem musí začít lépe a efektivněji komunikovat přímo s občany a nenechávat tuto agendu výhradně na národních vládách. Unie by se měla zaměřit na budování společných obranných kapacit a vlastní armády, které by jí umožnily osamostatnit se od závislosti na USA a současně by jí propůjčily významnější postavení na mezinárodní scéně. EU by měla přijmout taková opatření, která jí umožní být akceschopnější v dobách krize a umožnit jí řešit problémy, které nelze adresovat pouze na národní úrovni. EU musí zapojit nový funkční rámec, který jí umožní se popasovat s výzvami současného globalizovaného světa i budoucnosti, jako je digitalizace, změna klimatu či automatizace. EU musí rovněž účinněji dohlížet na dodržování lidských práv napříč EU.

Doporučení v oblasti hospodářství: Evropská unie by se měla zaměřit na efektivnější vynakládání evropských prostředků; tím je myšleno zejména restrukturalizovat evropský rozpočet tak, aby odpovídal potřebám doby. Konkrétně je doporučeno najít vlastní zdroje a navýšit přímé finanční prostředky plynoucí do výzkumu a vývoje, nových technologií, digitalizace, automatizace a vědy a inovací. Evropská unie by měla navýšit investice do digitalizace a vzdělávání a inovací, které modernizují či vytváří nové technologie

# VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

a představují klíčovou složku hospodářského růstu. Evropská unie by měla nadále pokračovat v prohlubování vnitřního trhu, ovšem efektivněji. Členské státy musejí zvednout ochranná opatření a integrovat spolupráci zejména v oblasti služeb a digitalizace. Evropská unie musí dále provést reformu eurozóny a podpora a strukturální změny problémovějších ekonomik, stejně jako dokončení bankovní a monetární unie. Doporučeno je rovněž přijetí společné měny v ČR; V tomto směru musí být zahájena široká debata nejen v ČR, ale v celém zbytku EU, který neplatí eurem. Evropské orgány by měly snížit legislativní zátěž pro podniky a soustředit se zejména na ty oblasti, v nichž je jejich působení skutečně nezbytné. Autor rovněž doporučuje společné budování evropské čisté energetické infrastruktury. Evropská unie by také měla efektivněji spravovat své peníze ve vztahu k politice koheze a modernizace zaostalejších regionů. Měla by zajistit adekvátní nakládání s evropskými penězi prostřednictvím přísnějších regulačních a kontrolních mechanismů dotací. Dále by měla zhlazovat rozdíly mezi členskými zeměmi a investovat do klíčové infrastruktury.

Uvedená doporučení jsou vyjmenována pouze heslovitě; podrobněji jsou rozebrána v příslušné závěrečné kapitole.

## KLÍČOVÁ SLOVA

Evropská unie, evropská integrace, Evropská komise, Bílá kniha o budoucnosti Evropy

# VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

## SUMMARY

- 1. Main objective:** The main objective of this bachelor thesis is to analyze and compare five potential scenarios of the future of European integration as set out by the European Commission in the White Paper on the Future of Europe published in 2017 in order to determine which of the scenarios would be the best one; this is done from an economic and political point of view. The partial objective of this thesis is to clarify the possible impacts of the scenarios on the European Union and the Czech Republic on the basis of the findings as identified in this thesis and to propose possible measures and recommendations that may affect the future process of European integration for the benefit of the EU and the Czech Republic.
- 2.**
- 3. Research methods:** The theoretical part of the thesis is created using the methods of description and literary research in combination with professional literature and can be described as a brief summary of the issue, forming the basis for the author's own research conducted in the analytical part of the work. The main methods used in the analytical part of the thesis are the multiple-criteria decision analysis and the method of comparative analysis, and to a lesser extent, also the method of description, as these have been selected as the most suitable methods for comparing and analysing selected scenarios, values and assumptions related to the thesis' main objective: to find out which of scenarios of the White Paper on the Future of Europe is the best for the EU and the Czech Republic, and to propose recommendations based on the author's own research. The main method used in the thesis is the multiple-criteria decision analysis, in which 5 variants of development and 13 evaluation criteria have been used. These have been selected on the basis of factors determined in the first part of the analytical part of the thesis. These factors are specific for each of the three chapters of the analytical part of the thesis, and the final result is achieved by merging and then comparing the partial results. The methodology is described in more detail in the relevant chapter of the thesis.
- 4. Result of research:** Scenario 5 proved to be the most efficient variant of the future development of the process of the European integration, both for the Czech Republic and the EU. This is in particular because of the positive economic effects of this scenario on deepening the internal market and raising living standards, as well as consolidating the EU's position. However, this scenario also proved to be extremely weak when it comes to the support of European citizens. In the thesis, it has been found that the EU constituency would in the current situation prefer a flexible or multi-speed cooperation model, which is offered by Scenarios 3 and 4, and which, as is also revealed in the final assessment, lags behind the scenario 5 simply because of the fact that a unified and federal EU would create a more efficient internal and external market. However, if we look at the first two of the three groups of criteria evaluated, Scenario 4 is the best. Given the fact that federalism does not (for the time being) have strong enough support in the EU, it is clear that although the most efficient scenario considering all aspects would be Scenario 5, realistically the most acceptable scenario at the moment would be Scenario 4, as the criterion of acceptance by the European citizens is absolutely crucial in this respect. Although Scenario 5 is by its nature the best possible alternative in terms of economic impact, as it offers the potential to stabilize the European economy and its subsequent expansion, it suffers from major shortcomings in terms of admission from EU citizens, which, as is shown in the thesis, would currently prefer the model of multi-speed or flexible cooperation. Conversely, it has been determined in the thesis that the least suitable option would be Scenario 2, both for the Czech Republic and the EU as a whole.
- 5. Conclusions and recommendation:** The conclusions of the thesis have been described in the previous paragraph. Recommendations are formulated below with regard to EU policy and EU economy.  
Policy recommendations: The EU must formulate a clear political vision and objective that will unite as many Member States as possible. The European Union must begin to present its achievements more actively within the Member States and oppose populist or outright false rhetoric, which undermines these achievements through misinformation or fake news. To this end, EU must begin to communicate more directly with its citizens and not leave this agenda solely to national governments. The Union should focus on building common defense capabilities and its own military, which would enable the EU to become independent of the United States and to become a superpower. This would also add to the prominence of the EU in terms of international politics. The EU should take action in order to be more proactive in times of crisis and to address issues that cannot be addressed at national level alone. The EU needs to put in place a new functional framework that will enable it to meet the challenges of today's globalized world and future,

# VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

such as digitization, climate change and automation. The EU also needs to watch and enforce basic human rights more effectively across the EU.

Economic recommendations: The European Union should focus on spending European funds more efficiently; this means, in particular, restructuring the European budget to meet the actual needs of European citizens and European economy. In particular, it is recommended to increase direct funding in these areas: research and development, new technologies, digitization, automation and science and innovation. The European Union should increase investment in digitization and education and innovation, as these areas help modernize or directly create new technologies and are a key component of economic growth. The European Union should continue in trying to improve the internal market, but more effectively. Member States must forsake protectionist measures and integrate cooperation, especially in the areas of services and digitization. The European Union must also reform the Eurozone in order to stabilize it and seize its potential. Associated with this are the necessary reforms of the Eurozone and the support and push to structural change of the more problematic Member States economies, as well as the completion of the banking and monetary union. The adoption of the common currency in the Czech Republic is also recommended; In this regard, a broad debate must be launched not only in the Czech Republic, but also in the rest of the EU that is not part of the Eurozone. The European institutions should reduce the legislative burden on businesses and focus in particular on those areas where their action is really necessary. The author also recommends building European clean-energy infrastructure. The European Union should also manage its money more effectively in relation to the policy of cohesion and modernization of poorer regions. It should ensure adequate management of European money through stricter regulatory and control mechanisms for subsidies. It should also continue to bridge the gap between Member States and invest in key infrastructure.

These recommendations are discussed in more detail in the relevant final chapter.

## KEYWORDS

European Union, European integration, European Commission, White Paper on the Future of Europe

## JEL CLASSIFICATION

F1, F5, F6, O10, P4

## ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

|  |   |
|--|---|
| Jméno a příjmení:                              | Boleslav Ryljak   |
| Studijní program:                              | Ekonomika a management (Bc.)  |
| Studijní obor:                                 | Podniková ekonomika   |
| Studijní skupina:                              | PE 58   |
| Název BP:                                      | Scénáře evropské integrace a jejich dopady  |
| Zásady pro vypracování (stručná osnova práce): | <ol style="list-style-type: none"><li>1. Úvod</li><li>2. Teoreticko-metodologická část<ol style="list-style-type: none"><li>2.1. Formulace výzkumné otázky</li><li>2.2. Bílá kniha – představení</li><li>2.3. Scénář pokračování v dosavadní praxi</li><li>2.4. Scénář jednotného trhu</li><li>2.5. Scénář integrace v rámci dvourychlostní Evropy</li><li>2.6. Scénář hlubší integrace pouze ve vybraných oblastech</li><li>2.7. Scénář všeobecné hlubší integrace ve všech směrech</li><li>2.8. Metodika</li></ol></li><li>3. Analytická část<ol style="list-style-type: none"><li>3.1. Porovnání jednotlivých scénářů oproti současné situaci</li><li>3.2. Potencionální výhody a nevýhody scénářů pro EU a ČR</li><li>3.3. Politické dopady jednotlivých scénářů na EU a ČR</li><li>3.4. Ekonomické dopady jednotlivých scénářů na EU a ČR</li><li>3.5. Zjištění na základě použité metodiky</li><li>3.6. Doporučení</li></ol></li><li>4. Závěr</li></ol> |
| Seznam literatury: (alespoň 4 zdroje)          | FIALA, P., PITROVÁ, M. <i>Evropská unie, 3. aktualizované vydání</i> . Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2018, 992 stran. ISBN 978-80-7325-450-6.<br>KISSINGER, H. <i>Uspořádání světa</i> . Praha: Nakladatelství Prostor, 2016, 399 stran. ISBN 978-80-7260-335-2.<br>SNYDER, T. <i>The Road to Unfreedom</i> . New York: Vintage Books, 2018, 360 stran. ISBN 978-1-84792-527-5.<br>STIGLITZ, J. E. <i>Euro</i> . Praha: Nakladatelství Universum, 2017, 376 stran. ISBN 978-80-242-5875-1.  |
| Harmonogram:                                   | <ul style="list-style-type: none"><li>• Zpracování cílů a metodiky do 30. 1. 2020</li><li>• Zpracování teoretické části do 29. 2. 2020</li><li>• Zpracování výsledků do 15. 4. 2020</li><li>• Finální verze do 30. 4. 2020</li></ul>  |
| Vedoucí práce:                                 | JUDr. Cyril Svoboda, Ph.D.  |

prof. Ing. Milan Žák, CSc.  
rektor

V Praze dne 14. 1. 2020

# Obsah

|  |    |
|--|----|
| 1 Úvod .....   | 1  |
| 2 Teoreticko-metodologická část práce .....                        | 2  |
| 2.1 Formulace výzkumné otázky .....                                | 2  |
| 2.2 Představení Bílé knihy o budoucnosti Evropy .....              | 2  |
| 2.2.1 Vymezení scénářů .....                                       | 3  |
| 2.3 Scénář 1 - Pokračování v dosavadní praxi .....                 | 4  |
| 2.4 Scénář 2 – Pouze jednotný trh.....                             | 5  |
| 2.5 Scénář 3 - Integrace v rámci dvourychlostní Evropy .....       | 7  |
| 2.6 Scénář 4 - Hlubší integrace pouze ve vybraných oblastech ..... | 9  |
| 2.7 Scénář 5 - Všeobecná hlubší integrace ve všech směrech .....   | 10 |
| 2.8 Metodika .....   | 11 |
| 3 Analytická část práce.....                                       | 12 |
| 3.1 Porovnání jednotlivých scénářů oproti současné situaci.....    | 12 |
| 3.1.1 Shrnutí .....  | 26 |
| 3.2 Potencionální výhody a nevýhody scénářů pro EU a ČR .....      | 27 |
| 3.3 Politické dopady jednotlivých scénářů na EU a ČR .....         | 37 |
| 3.4 Ekonomické dopady jednotlivých scénářů na EU a ČR .....        | 49 |
| 3.5 Zjištění na základě použité metodiky.....                      | 62 |
| 3.6 Doporučení.....  | 65 |
| 3.6.1 Závěrečné zamyšlení .....                                    | 67 |
| 4 Závěr .....  | 70 |
| Literatura .....   | 71 |
| Seznam příloh.....   | 75 |



# 1 Úvod

Dnešní svět se stále viditelněji nese v duchu globalizace, tedy stále těsnější politické, ekonomické, sociální i kulturní integrace napříč státy světa. Nikde jinde přitom tento proces nedospěl dál než v Evropě, kde na sebe vzal podobu mnohonárodnostní Evropské unie. Ta se v posledních patnácti letech stala nedílnou součástí života nejen v České republice, ale v celé střední a východní Evropě. Evropská unie není však typickým příkladem integrace založené na nutnosti spočívající v neustále se měnícím a zrychlujícím světě; vznikla naopak na základě dobrovolné spolupráce, principu solidarity a ochoty podílet se na něčem větším, v touze po míru, spravedlnosti a ekonomickém a sociálním blahobytu, a to za cenu jistých ústupků.

Evropský projekt však již delší dobu ideově stagnuje. Ačkoli má stále silnou podporu napříč členskými státy Unie, stále častěji se ozývají hlasy volající po určitém typu strukturální reformy, která by adresovala nové problémy a výzvy, které před evropskými státy stojí, ať už mluvíme o změně klimatu, nástupu věku digitalizace a nových technologií či vzestupu nových i starých mocností ohrožujících jednotu a bezpečnost Unie. Mnohé z těchto problémů či výzev si evropští otcové zakladatelé zřejmě ani nedovedli plně představit, natož jim patřičně přizpůsobit vývojový funkční rámec EU. Pravdou je, že realita v mnoha ohledech předběhla strukturu EU, což má za následek současnou nejistotu. Tuto „križi identity“ Evropské unie v posledních letech navíc prohloubilo rozhodnutí Velké Británie projekt opustit, stejně jako velká migrační krize, která názorově rozštěpila členské státy a odhalila přetrvávající rozdíly ve smýšlení jejich obyvatel.

V reakci na volání občanů po určité pozitivní změně či reformě, ale také z důvodu faktické nutnosti, vydala Evropská komise v roce 2017 dokument, v němž představila pět potencionálních scénářů budoucího vývoje Evropské unie. Každý z těchto pěti scénářů určuje svou vlastní podobu procesu evropské integrace, přičemž jednotlivé scénáře se pohybují mezi dvěma opačnými póly, tedy od návrhu na rozpuštění politické složky EU až po přeměnu Evropské unie v určitý typ federace. Tato práce se zabývá právě těmito pěti scénáři, které jsou analyzovány a komparovány z několika hledisek a na základě zvolených kritérií za účelem zjištění, který ze scénářů je pro budoucí směřování EU – potažmo ČR – nejvhodnější, a který se zdá být nejpravděpodobnějším východiskem, s přihlédnutím k současné realitě a postoji jednotlivých zemí vůči evropské integraci jako takové.

Teoreticko-metodologická část práce zpracovává teoretickou podobu jednotlivých scénářů tak, aby na ni mohlo být přímo navázáno v analytické části práce, kde je proveden vlastní výzkum vedoucí ke zjištění ve zkoumané oblasti a identifikaci nedostatků či naopak výhod jednotlivých scénářů. Po vyhodnocení zjištění a jeho analýze jsou formulována patřičná doporučení. K formulaci doporučení je přistoupeno ze dvou hledisek; doporučení v oblasti hospodářství a doporučení v oblasti politik.

## 2 Teoreticko-metodologická část práce

Tématem této bakalářské práce je budoucí vývoj evropské integrace vycházející z dokumentu **Bílá knihy o budoucnosti Evropy** vydaného Evropskou komisí v roce 2017. Tento dokument byl vydán coby reakce na rozhodnutí Velké Británie opustit Evropskou unii a ve snaze vyřešit problém prohlubující se rozštěpenosti západního a východního křídla Evropské unie, nejviditelněji v neschopnosti Unie při řešení migrační krize z Blízkého východu a severní Afriky a dále adresovat současné a budoucí problémy, kterým Evropa čelí v souvislosti s postupující globalizací.

V rámci Bílé knihy o budoucnosti Evropy bylo Evropskou komisí předloženo pět scénářů možné podoby procesu evropské integrace v rámci Evropské unie; a právě těchto pět scénářů tvoří základ této bakalářské práce. Teoreticko-metodologická část práce je zpracována coby deskripce jednotlivých scénářů jako příprava na analytickou část práce, která z ní přímo vychází. Tato část práce rovněž obsahuje popis metodiky použité ke zpracování analytické části práce.

### 2.1 Formulace výzkumné otázky

Hlavním cílem práce je analyzovat a porovnat pět potencionálních scénářů procesu evropské integrace s cílem zjistit, který ze scénářů budoucího vývoje EU se jeví jako nejvhodnější; z hospodářského a politického hlediska. Dílčím cílem práce je pak na základě zjištěných skutečností objasnit jejich možné dopady na Evropskou unii a Českou republiku a na základě zjištěných nedostatků či výhod navrhnout případná doporučující opatření, které mohou ovlivnit podobu budoucího procesu evropské integrace ku prospěchu EU i ČR.

Při zkoumání fenoménu evropské integrace je tak činěno z několika překrývajících se a vzájemně se doplňujících úhlů. Nejprve práce krátce rozvádí pozadí procesu evropské integrace a jeho přesah do současnosti, přičemž důraz je kladen na vnější i vnitřní faktory. Poté jsou nastíněny samotné scénáře, rozebrány jejich příčiny a strukturální zásahy do evropských institucí. Následně práce přechází do analytické části, kde je v rámci vlastního výzkumu provedena vícekritériální analýza variant scénářů a komparační analýza scénářů s ohledem na dopady scénářů na evropské i tuzemské úrovni, a to jak z hlediska politického, tak hospodářského. Současně práce vymezuje nedostatky ve fungování evropských institucí a poukazuje na oblasti, kde je prostor ke zlepšení. Každému z těchto hledisek je věnována samostatná kapitola, kde jsou vždy osvětleny příčiny uvedených tvrzení. Práci zakončuje formulace vlastního zjištění, jeho zdůvodnění a návrh vlastních doplňkových doporučení v porovnání s výsledným zjištěním.

### 2.2 Představení Bílé knihy o budoucnosti Evropy

V roce 2017 vydala Evropská komise k šedesátiletému výročí podpisu přelomových Římských smluv třicetistránkový manifest s názvem *Bílá kniha o budoucnosti Evropy*. Třebaže se, alespoň v našich končinách, jedná o poměrně neznámý dokument, obsahuje tato kniha základní obrysy pěti scénářů vývoje procesu evropské integrace, který bude hrát zásadní roli v budoucnosti každého členského státu, Českou republiku nevyjímaje. Jedná se o relativně krátký spis, a těchto pět scénářů tedy netvoří žádný komplexní plán reformace Evropské unie ani jejich institucí. Účelem knihy je inspirace k diskusi na všech úrovních EU za účelem vymezení budoucích mantinelů, v nichž bude Evropská unie operovat. Kniha je rozdělena na dvě poloviny. První z nich má čistě popisný a obecný charakter a připomíná historii a roli procesu

evropské integrace v každodenním životě Evropanů a rovněž obsahuje stručný výčet úspěchů a neúspěchů Evropské unie za dobu jejího působení. Druhá polovina dokumentu je instruktivnější a nabízí konkrétní varianty vývoje procesu integrace s ohledem na možné souvislosti. Dopady jednotlivých scénářů, stejně jako příklady uvedení v praxi kniha neobsahuje – ty jsou proto rozvedeny v analytické části této práce. Nutno podotknout, že tato část práce vychází z logiky věci z velké části přímo z Bílé knihy o budoucnosti Evropy, jejímž autorem je oficiálně Evropská komise. Je-li proto v teoretické část práce citována Evropská komise (EK), citace vždy pochází výhradně z tohoto dokumentu. Jak konstatuje Bílý (2019, s. 60), tento dokument stručně nastiňuje budoucí výzvy Evropské unie v příštích pěti až deseti letech a rozebírá otázky nových technologií a změn v průmyslovém odvětví a jejich dopadu na pracovní trh, razantnost globalizace, bezpečnostní rizika spojená s migrací ze zemí třetího světa, enviromentální politiku a vzestup národního populismu, jelikož řešení spojená právě s těmito problémy budou představovat výchozí pozici pro zahájení dialogu o alespoň částečnou implementaci některého ze scénářů.

Evropská komise (2017, s. 6-8) v dokumentu úvodem začíná připomenutím počátečního a nejdůležitějšího důvodu společné evropské myšlenky, a sice, aby destruktivní sílu armád nahradila konstruktivní síla práva a spolupráce, které vytvoří prostor pro střetávání zájmů, ovšem v mírovém duchu. Tato snaha bezesporu přinesla ovoce. Evropa nechala svou bouřlivou a krví smáčenou minulost plnou bratrovražedných vojáků za sebou a nyní se těší nevídané úrovni bezpečnosti a míru. 500 milionů občanů Unie se rovněž těší nebyvalé volnosti osobního i pracovního pohybu mezi jednotlivými členskými státy a může využívat mnohých výhod plynoucích z evropského občanství. EK dále pokračuje výčtem úspěchů společného evropského projektu, když konstatuje (2017, s. 6-8), že Evropská unie je momentálně domovem největšího společného trhu a druhé nejpoužívanější měny na světě. Stejný zdroj dodává, že se jedná o ekonomickou a inovační velmoc, která v mnohém spoluurčuje průběh světového dění, což z ní v mnoha oblastech dělá atraktivního partnera v očích zahraničních konkurentů. Evropská komise (2017, s. 6-8) nicméně vzápětí konstatuje, že evropský projekt má i své nedostatky a že se momentálně nachází na rozcestí, jelikož více než kdy v historii je Evropská unie nucena čelit značným vnitřním i vnějším hrozbám, ať už se jedná o nespokojenost samotných občanů, přebujelou byrokracii a netransparentnost, odchod jednoho z členů, vzestup nových světových velmocí, výzvy budoucnosti, následky uprchlické krize či vzestup nacionalismu v jednotlivých členských státech. Lze tedy shrnout, že evropské orgány nedokázaly vhodně a včas reagovat na paralýzu fungování evropských institucí způsobenou odchodem Velké Británie a názorové rozštěpení Unie podél bývalé železné opony. Evropa i svět se neustále mění, avšak Komise (2017, s. 6-8) tvrdí, že současná situace není v žádném případě nikterak limitující; Pouze jasněji osvětluje potřebu strukturálních změn v rámci EU, stejně jako nutnost rychlejší adaptace. Stejný zdroj pak uvádí, že v každé krizi lze spatřovat také příležitost, což je přístup, jímž by se měla Evropa řídit. Bílý et al. (2019, s. 60) doplňuje, že Bílá kniha byla vydána coby vodítko pro občany před volbami do Evropské parlamentu v roce 2017.

### 2.2.1 Vymezení scénářů

Právě výše uvedené a ostatní krizové faktory vedly Evropskou komisi k určení následujících scénářů vývoje: **scénář pokračování v dosavadní praxi; scénář jednotného trhu; scénář integrace v rámci dvourychlostní Evropy; scénář hlubší integrace pouze ve vybraných oblastech; scénář všeobecné hlubší integrace ve všech směrech.** Komise (2017, s. 15) uvádí, že tyto náhledy na možnosti vývoje nelze redukovat pouze v závislosti na jejich názvech, ale že jednotlivé scénáře mohou obsahovat prvky jiných variant, ovšem jen do té míry, aby odpovídaly duchu původní verze. Základním výchozím bodem každého z pěti scénářů

budoucího vývoje je předpoklad, že „*všech 27 členských států bude pokračovat jako Unie*“ (2017, s. 15). Evropská komise (2017, s. 15) v tomto směru vyjadřuje naději, že ať už se evropský projekt rozhodne pro jakýkoli z těchto scénářů, přinese mu toto rozhodnutí rozvoj a blahobyt v zájmu všech občanů Unie.

Ze slov Komise lze nepřímě vyvodit, že Evropská unie momentálně prochází tou největší krizí za celou dobu trvání své existence a že ji proto nevyhnutelně čeká určitý druh transformace, nicméně provedení a podoba této strukturální změny leží výhradně na bedrech jednotlivých členských států, které ji tvoří (jak je totiž známo, pouze národní státy se mohou rozhodnout, zdali se budou na utváření své budoucnosti aktivně spolupodílet pod záštitou EU, anebo zdali se nechají jen unášet v proudu změn postupující globalizace). Některé z budoucích změn lze předvídat již dnes, jiné přijdou neočekávaně, a Komise je proto toho názoru, že „*Evropu posune kupředu pouze naše společné odhodlání*“, a dodává, že „*stejně jako generace před námi, budoucnost Evropy máme ve svých rukou*“ (2017, s. 26).

Evropská komise (2017, s. 26) si je dle svých slov dobře vědoma toho, že cestu, již se evropské společenství v následujících letech vydá, musí zvolit sami občané Unie, neboť jen oni mají právo na určení vlastní budoucnosti. Právě proto EK dále uvádí již zmíněných pět stručně načrtnutých možných scénářů budoucnosti evropské integrace v rámci Evropské unie s cílem „*zahájit otevřenou a všeobjímající diskusi s občany o tom, jakým směrem by se Evropa měla v příštích letech ubírat*“ (2017, s. 26). Dokument uzavírá konstatování, že bez ohledu na to, jaká z variant bude ve výsledku odpovídat realitě, musí tato realita respektovat hodnoty míru, svobody, tolerance, solidarity a demokracie, na nichž Evropská unie stojí (2017, s. 26). To nám ostatně připomíná i konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii, v němž stojí, že „*Unie ctí rovnost členských států před Smlouvami a jejich národní identitu, která spočívá v jejich základních politických a ústavních systémech*“ (2016, čl. 4, 2. odst.).

### **2.3 Scénář 1 - Pokračování v dosavadní praxi**

Scénář pokračování v dosavadní praxi dle EK (2017, s. 16) vymezuje takový průběh procesu integrace, během něž evropské instituce ani vnitřní procesy fungování Evropské unie v nejbližší době neprojdou žádnou zásadní obměnou. Jak EK dále uvádí, tento scénář se „*soustředí na splnění pozitivního reformního programu Unie*“ (2017, s. 16). Z toho lze tedy odvodit, že Evropskou Unii bude stále řídit Evropská komise, Evropský parlament, Evropská rada a do jisté míry také Evropská centrální banka. Evropská komise (2017, s. 16) uvádí, že v případě naplnění tohoto scénáře by se členské státy držely platné legislativy, přičemž hlavní důraz by byl kladen na naplňování a modernizaci současného reformního programu Nový začátek pro Evropu z roku 2014, jehož hlavní cíle spočívají ve věrnosti demokratickým principům, rozvoji a vnitřnímu posílení Evropy, politice nezaměstnanosti a ekonomické a integrační solidaritě. Co se týče přijímání nové legislativy, tato varianta vývoje integrace dle EK (2017, s. 16) předpokládá současné rušení staré, případně neplatné legislativy v zájmu omezení byrokracie; Prohlubování integrace by dle stejného zdroje probíhalo stejně pomalu jako doposud, tedy se značnými pravomocemi národních států, jejichž zástupci by zodpovídali za reprezentaci EU ve svých státech a naopak. Dle Fialy et al. (2017, s. 49-54) je současný stav – tedy dosavadní praxe – motivována zejména ekonomickými výhodami integrace.

Rozhodovací procesy v rámci EU a jejich orgánů by dle Komise (2017, s. 16) probíhaly stejně, tedy v závislosti na překonávání názorových rozdílů a prioritách členských států, přičemž nejdůležitější zájmové oblasti států by tvořila environmentální, dopravní, digitální a energetická agenda, stejně jako podpora eurozóny. Evropská komise (2017, s. 16) dále konstatuje, že v rámci tohoto scénáře by došlo k prohlubování spolupráce na mnoha úrovních, od tajných

služeb přes posilování vnitřního trhu, průmyslu a výzkumu až ke společné obranné politice, přičemž Evropská unie by se rovněž soustředila na podporu jednotného trhu, postupnou stabilizaci eurozóny, postupné zintenzivňování spolupráce v oblastech správy hranic a obranné politiky, obecnou modernizaci a zlepšování rozhodovacích procesů.

Komise (2017, s. 16-17) uvádí, že v tomto scénáři by EU v zahraniční politice držela stávající kurz a i nadále by se orientovala směrem na západ. Z toho lze tedy odvodit, že by se nadále profilovala jako spojenec Spojených států, s členskými zeměmi pevně ukotvenými v Severoatlantické alianci, což je ostatně součástí politiky EU v každém z pěti scénářů. Unie by však dle Komise (2017, s. 16-17) nadále nemluvila jednotným hlasem a na mezinárodních jednáních či obchodních nebo mírových denních by vystupovaly jednotlivé členské státy. Pokud by EU skutečně operovala jako doposud, lze předpokládat, že s velkou pravděpodobností by došlo k rozšíření eurozóny, nicméně otázka rozšiřování samotné Evropské unie není momentálně na stole, a tudíž není jasné, jak by v tomto případě Unie postupovala. EK (2017, s. 16-17) shrnuje, že v důsledku této varianty vývoje by nedošlo k žádným velkým vnitřním otřesům, jelikož by nedošlo k přijetí žádného přelomového rozhodnutí či legislativy. Ze slov Komise lze odvodit, že evropská integrace by se v případě tohoto scénáře soustředila rovnocenně na ekonomické i politické aspekty fungování Unie. Dle Komise tento scénář představuje *„pozitivní akční plán založený na společném cíli nadále dosahuje konkrétních výsledků. Práva občanů plynoucí z práva EU jsou nadále dodržována a jednota EU27 je zachována, ale v případě větších sporů může být stále vystavena zkoušce“* (2017, s. 16). Komise (2017, s. 16-17) následně uvádí, že pokračování v dosavadní praxi neznamená přímé navázání na procesy a postupy fungování EU tak, jak je známe dnes, ale spíše efektivnější a transparentnější prohlubování spolupráce a její přibližování občanům Unie s cílem flexibilněji reagovat na případné další výzvy budoucnosti, ačkoliv Bílý et al. (2019, s. 60) označuje tento scénář za konzervativní.

Třebaže to na první pohled není znát, na základě slov Komise lze shrnout, že tento scénář se ve své podstatě nese v duchu pomalu se utužující integrace, přímo navazující na myšlenky Lisabonské smlouvy. Jak ovšem píše Loužek (2017, s. 88-89), v rámci současného uspořádání EU stále hrají klíčovou roli národní státy, nikoliv bruselská aparatura, takže výkonná moc stále leží v rukou národních institucí a zdaleka ne všechna rozhodnutí jsou přijímána na evropské úrovni a evropskými orgány, které jsou stále vystaveny velkému vlivu jednotlivých členských zemí. Loužek (2017, s. 89) dále poznamenává, že hranice mezi státy jsou sice minulostí, ovšem hranice psychologické a ekonomické kontinent stále jasně rozdělují, přičemž odpovědnost za sociopolitickou a do jisté míry i ekonomickou situaci dané země ještě stále nesou vůdci národních států. Lze tudíž konstatovat, že ačkoliv by se tento scénář nesl ve znamení prohlubující se spolupráce, vnější role Evropy ve světě by se nijak nezměnila ani neposílila.

## **2.4 Scénář 2 – Pouze jednotný trh**

Podle Bílého et al. (2019, s. 60) lze konstatovat, že v případě tohoto scénáře by Evropská unie rezignovala na své nadnárodní politické ambice a soustředila se výhradně na ekonomický aspekt evropské spolupráce, spočívající v provázanosti trhů jednotlivých členských států. EK (2017, s. 18-19) v této souvislosti uvádí, že tento scénář vývoje evropské integrace by byl přímým důsledkem absence společného odhodlání řešit problémy na nadnárodní politické úrovni, obecná nechuť k prohlubující se integraci, stejně jako neshody v oblastech, jako je migrace nebo společná obrana - neshody mezi členskými státy by tedy byly tak závažné, že převažují i výhody plynoucí ze společného politického postupu. Evropská komise (2017, s. 18-19) doplňuje, že pod tímto scénářem by vlastně fakticky došlo k přeorientování a

restrukturalizaci Unie, která by se vzhledem ke ztrátě možnosti politického jednání zaměřila svou činnost na posilování vnitřního trhu a vzájemných obchodních vztahů mezi členskými státy, a to zejména na bilaterálním základě.

Z této deskripce lze vyvodit, že by muselo dojít k přeměně některých evropských orgánů, a není vyloučeno, že některé evropské struktury by z důvodu absence smyslu přestaly existovat, a že v případě vývoje procesu integrace směrem k jednotnému trhu by *de facto*, nikoliv však *de iure*, došlo k transformaci Evropské unie zpátky na Evropské společenství, operujícím pod hlavičkou EU. Proces integrace by se tak vrátil ke svým kořenům, jelikož evropský projekt byl založen právě na myšlence nadnárodní spolupráce právě v ekonomické oblasti. Tato spolupráce by se dle Evropské komise (2017, s. 18-19) nadále prohlubovala, ovšem zůstává otázkou, jak by se vyvíjela bez politického rámce, který by ji zastřešoval. Jak totiž konstatuje Fiala et al. (2017, s. 493), vnitřní společný trh svými charakteristikami dalece překonává pouhou zónu volného obchodu nebo celní unii, jelikož obsahuje vysoký stupeň integrace přesahující ekonomickou rovinu. Je proto poměrně zjevné, že tento scénář nemůže počítat pouze s vnitřním trhem.

Jak uvádí Evropská komise, v tomto scénáři se „*fungování jednotného trhu stane hlavním důvodem pro existenci EU27. Další pokrok závisí na schopnosti dohodnout se na souvisejících politikách a standardech*“ (2017, s. 18). Lze tudíž předpokládat, že v důsledku tlaku některých členských států na deregulaci nejrůznějších oblastí by došlo k prohlubování rozdílů mezi regiony a státy, ať už co se týče daňového systému, přijímání dotací či celkové životní úrovně. Dále EK (2017, s. 18) tvrdí, že pokud by se Evropská unie skutečně přeměnila pouze na jednotný trh, rovněž by to ovlivnilo a ztížilo vyjednávání bilaterálních dohod týkajících se volného pohybu osob, pracovníků a služeb mezi státy, jelikož na hranicích mezi státy by v důsledku nedostatečné spolupráce v otázkách bezpečnosti a migrace probíhalo více systematických kontrol, což by mohlo vést k obnovení hraničních kontrol jako takových. Komise (2017, s. 18) rovněž uvádí, že ačkoliv by došlo k posílení jednotného trhu a pohybu zboží a kapitálu, je možné, že kvůli chybějící společné evropské legislativě by mohlo dojít k rozcházení standardů v mnoha oblastech.

Evropská komise (2017, s. 18-19) předpokládá, že Evropská unie fungující pouze jako jednotný trh by stále používala euro, nicméně kvůli rostoucím rozdílům a omezeným možnostem spolupráce by společná měna oslabovala, a není proto pravděpodobné, že by byla atraktivní pro případné nové zájemce o vstup do eurozóny, ale ani pro zahraniční partnery, přičemž narušená celistvost jedné měny by rovněž snížila její připravenost na případnou krizi. Lze proto uvažovat, že státy eurozóny by časem nastoupily zpět na cestu hlubší integrace. Nutné strukturální změny by si vyžádaly obnovu či kompletní proměnu evropských institucí, respektive nové předelegování jejich pravomocí.

Komise (2017, s. 19) uvádí, že tento scénář by měl přímý vliv na vnitřní oslabení členských států i Evropské unie navenek; jednotlivé členské státy by v případě nesouhlasu s postupem Unie musely uzavírat obchodní a jiné dohody na bilaterální úrovni, což by představovalo značnou časovou i finanční zátěž. Komise v tomto směru potvrzuje, že v případě vývoje tímto směrem „*evropská sedmadvacítka již není schopna uzavírat nové obchodní dohody, protože členské státy nejsou schopny se dohodnout na společných prioritách nebo některé z nich blokují ratifikaci*“ (2017, s. 19). Evropská komise (2017, s. 19) rovněž popisuje, že vzhledem k chybějícímu společnému zájmu by začaly vystupovat jednotlivé národní zájmy, které by nebraly ohled na celkovou situaci v Evropě, a uvádí, že Evropská unie by jako celek rovněž nebyla zastoupena na jednáních na mezinárodní úrovni a nebyla by již vnímána jako hlas Evropy, díky čemuž by přestala být akceschopnou v oblastech boje proti změně klimatu, prosazování zásad právního státu, podpory mezinárodního obchodu a podobně. Ztráta jednotného hlasu by tak oslabil všechny evropské aktéry.

Komise závěrem shrnuje dopady tohoto scénáře následovně: „*Priority, na které se EU nově soustředí, znamenají, že rozdílné názory členských států na nově vznikající otázky musí být často řešeny případ od případu bilaterálně. Práva občanů plynoucí z práva EU mohou být postupem času okleštěna. Rozhodování je možná snadněji pochopitelné, ale schopnost společně jednat je omezena. To může vést ke zvětšování rozdílů mezi očekávanými a reálnými výsledky na všech úrovních*“ (2017, s. 18). Lze tedy odtušit, že tento scénář by stále vyžadoval značnou míru spolupráce a dokonce i integrace, ovšem na ekonomické úrovni. Životaschopný jednotný evropský trh by se dle EK (2017, s. 18-19) musel přizpůsobit potřebám členských států, které by ve snaze prosazovat vlastní zájmy hůře nalézaly shodu; v neposlední řadě by rovněž muselo dojít ke změně hlasovacích procesů a došlo by oslabení jednoty EU i k obnovení mnoha politických i apolitických sporů, jenž byly doposud upozaděny v zájmu společné prosperity.

## **2.5 Scénář 3 - Integrace v rámci dvourychlostní Evropy**

Scénář dvourychlostní integrace dle Evropské komise (2017, s. 20) vychází vstříc těm zemím, které touží po hlubší a rychlejší integraci, ovšem současná struktura Evropské unie jim to neumožňuje. V rámci tohoto scénáře je dle stejného zdroje předpokládán vznik tzv. „koalice ochotných,“ neboli skupiny členských zemí EU, kterým - ať už z politických, ekonomických či jiných důvodů - nevyhovuje současná podoba Unie. Na základě popisu Komise lze konstatovat, že tyto země by na úrovni Evropské unie vytvořily vlastní entitu, jakousi „těsněji“ integrovanější malou Unii přímo ve strukturách EU, která by se vyznačovala propojenější a jednotnější spoluprací a vystupováním v jednotlivých zvolených oblastech, na kterých by se tato koalice dohodla; mohlo by se jednat například o daně, sociální politiku, společnou obranu nebo vnitřní bezpečnost.

Jak uvádí Fiala et al. (2017, s. 158-180), vícerychlostní model integrace byl legitimizován přijetím Amsterdamské smlouvy a později utvrzen a reformován ve Smlouvě z Nice. Evropská komise (2017, s. 20) předpokládá, že proces vytvoření této koalice by měl podobný charakter jako proces vzniku eurozóny nebo Schengenského prostoru, a tedy že by nijak nevybočoval ze směřování Evropské unie jako celku, nýbrž by jej podporoval a doplňoval, přičemž ty členské státy, které by zůstaly mimo tuto tzv. „rychlejší“ Evropu, by se k ní v případě ochoty a po splnění případných kritérií mohly přidat; Komise (2017, s. 20) přitom naznačuje, že cílem projektu dvourychlostní Evropy by bylo přesvědčit váhající zbývající členské země o výhodách účasti a hlubší integrace. Z deskripce scénáře lze vyvodit, že vznikem dvourychlostní Evropy by se Evropská unie *de facto* rozdělila na dvě části; rychlejší a pomalejší, kdy rychlejší část Evropské unie by dále postupovala v oblasti hospodářské integrace, ovšem rovněž by k ní připojila integraci politickou, a to na více úrovních, zatímco státy, které by zůstaly mimo tzv. koalici ochotných, by se dále soustředily na integraci hospodářského charakteru. Ačkoliv jistá odstupňovanost existuje mezi státy EU na určitých úrovních už dnes, nejviditelněji v podobě eura, projekt dvourychlostní Evropy by zasahoval mnohem hlouběji, nežli jen do ekonomických rozhodnutí vlád jednotlivých států. Koalice těch států, které by se rozhodly stanout na rychlejší koleji, by dle EK (2017, s. 20) v mnoha oblastech postupovala mnohem rychleji, propracovaněji a jasněji. Jak uvádí Komise, „*taková spolupráce by zahrnovala intenzivní společný výzkum a silnou společnou průmyslovou základnu, společné zadávání veřejných zakázek, propojenější kapacity a zvýšenou vojenskou připravenost pro společné mise v zahraničí*“ (2017, s. 20). Na druhou stranu lze předpokládat, že státy v tzv. pomalejším pruhu by s největší pravděpodobností braly větší ohled na své národní zájmy, které by nebyly v tomto kontextu nadřazeny společné nadnárodní politice jednotné integrovanější entity, čímž by se došlo k eliminaci možných problémů spojených s nespokojeností víceúrovňového rozhodování

a systému většiny, který by byl zaveden v koalici ochotných. Evropská komise v tomto směru uvádí, že v rámci tohoto scénáře je „zachována jednota EU27, přičemž státy, které chtějí, mají možnost užší spolupráce. Práva občanů plynoucí z práva EU se začínají různit podle toho, zda žijí či nežijí v zemi, která se rozhodla dělat více. Vznikají otázky ohledně transparentnosti a odpovědnosti různých úrovní rozhodování. Rozdíl mezi očekávanými a reálnými výsledky se v zemích, které chtějí a rozhodly se dělat více, zmenšuje“ (2017, s. 20).

Dvourychlostní Evropa proto tak, jak o ni hovoří EK (2017, s. 20), v podstatě znamená omezení možností a vlivu těch států, které se chtějí podílet pouze na volném trhu osob, zboží, služeb a kapitálu, ovšem k otázkám politické integrace se staví spíše vyhýbavěji, zatímco státům toužícím po rychlejší integraci by umožnilo skrze flexibilnější a rychlejší přijímání rozhodnutí mít výhodu a do jisté míry vliv i nad státy nacházející se mimo tzv. koalici ochotných. V tomto směru lze tedy shrnout, že zavedením dvou proudů integrace by tedy mezi oběma částmi Unie vznikla zásadní nerovnost. Stiglitz v této souvislosti uvádí, (2017, s. 69-70), že pokud v určité části EU integrace hospodářská předstihne integraci politickou, dojde v absenci společného postupu k negativním dopadům vyplývajícím ze vzájemného propojení, a naopak. To může být chápáno tak, že státy na rychlejší koleji by tedy díky společnému politickému postupu mohly ekonomicky profitovat na úkor států na pomalejší koleji, v neposlední řadě i díky společné měně; lze totiž předpokládat, že tyto státy by všechny byly či se popřípadě staly členy eurozóny.

Tento scénář by měl vliv prakticky na každý aspekt fungování Evropské unie. EK (2017, s. 20-21) je toho názoru, že jednotný trh a obchod by posiloval napříč celou Evropskou unií tak, aby všechny státy EU mohly uzavírat vlastní a progresivnější dohody tam, kde je to možné, nicméně nelze vyloučit, že v případě dlouhodobého rozdělení EU by se orientace evropské ekonomiky i politiky začala přizpůsobovat spíše státům na „rychlejší koleji“. Stejný zdroj dále uvádí, že hospodářská a měnová unie by sice neprošla zásadní transformací, ale některé země by prohloubily svou spolupráci v oblastech jako jsou daně či podpora podnikání, čímž by usnadnily cestu ekonomickému růstu. Podobně by dle Komise (2017, s. 20-21) vypadala situace i v oblasti bezpečnosti a migrace, kdy by se některé členské země rozhodly například pro společnou obrannou politiku, společné azylové normy či nějakou formu spolupráce jejich armád i nad rámec NATO. Komise (2017, s. 20-21) pak naznačuje, že nejznatelnější rozdíl by tento scénář přinesl v oblasti zahraniční politiky a akceschopnosti těch států, které by se rozhodly začlenit do koalice ochotných; ve světě by tato část Evropské unie vystupovala povětšinou jednotně, v podstatě jako určitý typ (kon)federace a díky zjednodušení rozhodovacích procesů by byla schopnější reagovat na mezinárodní otázky, stejně jako adresovat vnitřní problémy, zatímco ta část Evropské unie, která by se rozhodla pro pomalejší integraci, by se soustředila především na své vlastní zájmy v rámci národních států. „Pomalejší“ část Unie by dle EK (2017, s. 20-21) nepodléhala by společnému postupu koalice ochotných a mohla by v mnoha oblastech přijímat taková rozhodnutí, která by nemusela korespondovat s ostatními státy EU – podobně, jako je tomu dnes – ani by nepodléhala takovým změnám, jako koalice ochotných, nicméně musela by se přizpůsobit nové struktuře EU; Evropská komise (2017, s. 21) dodává, že ve většině oblastí by pro ni platil program scénáře pokračování v dosavadní praxi. Dle Bílého et al. (2019, s. 60) tento scénář znamená výzvu zejména z hlediska nového rozdělení odpovědnosti.

Rozdělení odpovědnosti by mělo přímý dopad i na evropské instituce. Státy koalice ochotných by dle EK (2017, s. 20-21) vzhledem ke své nové struktuře potřebovaly zřídit nové úřady, jejichž pravomoci by se vztahovaly výhradně k předem vytyčeným oblastem, spočívajícím zejména ve finanční a zahraniční politice a hospodářství. Evropská komise (2017, s. 21) konkrétně uvádí, že tento scénář by především vyžadoval vznik nové finanční instituce (zřejmě v podobě společného ministerstva financí), která by koordinovala společnou finanční politiku; z toho lze vyvodit, že Komise předpokládá, že státy „rychlejší koleje“ by byly rovněž členy



eurozóny. Stejně tak lze tušit vznik nových institucí zastupující státy „pomalejší koleje“, avšak je možné, že této úlohy by se zhostily instituce stávající, které by pouze disponovaly jinými či novými pravomocemi.

## 2.6 Scénář 4 - Hlubší integrace pouze ve vybraných oblastech

Evropská komise tento scénář budoucí integrace charakterizuje slovy, že Unie v případě tohoto vývoje bude „*dělat méně, zato efektivněji*“ (2017, s. 22). Tento scénář dle uvedeného zdroje předpokládá, že členské státy Evropské unie zvolí určité oblasti politiky a hospodářství, jimž se chtějí věnovat důkladněji a v rámci kterých chtějí postupovat rychleji a efektivněji a u nichž chtějí dosavadní vzájemnou spolupráci i nadále prohlubovat. Dále Komise (2017, s. 22) předpokládá, že stejně tak členské země EU společně určí i oblasti, ve kterých vzájemná spolupráce buď vážne nebo k ní existuje neochota, a to bez ohledu na případné důvody; společný postup v těchto oblastech bude pozastaven, či bude postupovat pomaleji, než by tomu bylo v případě scénáře pokračování v dosavadním vývoji.

Evropská komise (2017, s. 22) stanovuje, že základním předpokladem pro vývoj tímto směrem je konsenzus na úrovni všech států Evropské unie ohledně toho, na co se má Unie zaměřit, přičemž na oblastech vytyčených pro užší integraci musí mezi členskými zeměmi panovat bezvýhradná shoda, aby se tak předešlo případným budoucím sporům o kompetence, a aby došlo ke skutečně efektivnímu nakládání se společnými prostředky. V důsledku celoevropské shody by Unie dle EK (2017, s. 22) mohla ve vybraných oblastech postupovat rychleji a rozhodněji, s jasnější vizí i větší podporou jednotlivých členských států. Tyto oblasti by byly dle stejného zdroje spravovány prostřednictvím nových a efektivních nástrojů, díky čemuž by evropská sedmadvacítka mohla snadněji přijímat ale především prosazovat kolektivní rozhodnutí, což by v daných oblastech znamenalo větší akceschopnost a posilovalo soudržnost Evropské unie směrem navenek. To se ostatně děje i dnes, ale jen ve velmi omezené míře. V jiných oblastech EK (2017, s. 22) očekává, že by Unie utlumila svou činnost na takovou úroveň, na níž by se členské státy shodly - v těchto oblastech by spolupráce pokračovala buď v dosavadním tempu nebo i v pomalejším tempu, a to na základě vůle států EU. Jak ovšem v této souvislosti vhodně poukazuje Bílý et al. (2019, s. 61), EU obtížně nalézá shodu ve většině témat, což by mělo za následek reálné omezení možností jejího jednání.

Evropská komise je toho názoru, že výběrem nových stanovených nových priorit by Evropská unie dosáhla „*lepšího sladění slibů, očekávání a výsledků*“ (2017, s. 22). Komise (2017, s. 22) dále předpokládá, že scénář hlubší integrace by se vztahoval ke spolupráci v oblastech, jako jsou inovace, bezpečnost, migrace, ochrana hranic, zahraniční obchod nebo obrana a další – rozhodnutí by bylo na vládách členských států. Stejný zdroj udává, že v rámci tohoto scénáře by orgány Unie musely vypracovat nové společné programy a vytvořit takové nástroje a opatření, které by umožnily co možná nejsnadnější prohloubení spolupráce v daných oblastech a pro dané projekty. Jednotlivé programy a projekty spadající do úrovně hlubší integrace by dle Komise (2017, s. 22) stále měly celoevropský, ale i národní charakter a konkrétně by se zaměřovaly například na výzkum a vývoj, investice do nových celoevropských projektů na podporu dekarbonizace a digitalizace, na spolupráci v oblasti dobývání vesmíru nebo dokončování regionálních energetických center v rámci EU. Mezi další příklady oblastí spolupráce, na nichž by s největší pravděpodobností panovala shoda napříč Unií, patří dle Komise (2017, s. 22) vyjednávání a uzavírání obchodních dohod, společná azylová politika, systematická spolupráce mezi policejními a justičními orgány v záležitostech souvisejících s organizovaným zločinem a terorismem; v dlouhodobějším měřítku pak Komise (2017, s. 22) rovněž počítá se vznikem evropské agentury pro boj proti terorismu či jednotné evropské

pohraniční a pobřežní strážce; v neposlední řadě by ze strany EU pokračovalo úsilí o konsolidaci eurozóny, o zajištění stability eura a o jeho rozšiřování.

Na druhé straně by dle Komise (2017, s. 22) ve stejné míře došlo k omezení spolupráce v těch oblastech, jejichž řešení na úrovni Evropské unie se ukázalo jako kontraproduktivní, nepřínosné, nebo u nichž Unie nedokázala naplnit očekávání. Evropská komise (2017, s. 22) v tomto směru konstatuje, že by se jednalo zejména o oblasti, jako je místní rozvoj, systémy veřejného zdravotnictví, nebo určité oblasti zaměstnanosti a sociální politiky, které ale nezasahují do fungování společného trhu; došlo by k jistému omezení souladu nových norem na ochranu spotřebitele, životního prostředí a zdraví a bezpečnosti při práci tak, aby zahrnovaly pouze nezbytné minimum. Členským státům by dle zdroje bylo ve zvolených oblastech ponecháno více flexibility, aby mohly samy experimentovat, takže za tímto účelem by byly některé pravomoci evropských institucí přeneseny zpět na národní orgány.

Co se týče role Evropské unie na světové scéně, Komise (2017, s. 22-23) uvádí, že význam EU na globální úrovni by vyplýval z charakteru nově nastavených závazků. Pro občany EU shrnuje Komise důsledky tohoto scénáře slovy, že *“jasnější rozdělení odpovědnosti v podstatě pomáhá evropským občanům lépe porozumět tomu, co se řeší na úrovni EU27 a co na vnitrostátní a regionální úrovni. Práva občanů plynoucí z práva EU jsou posílena v oblastech, kde chceme dělat více, a omezena v jiných oblastech. Přispěje se tak k překlenutí diskrepancí mezi sliby a výsledky, i pokud v některých oblastech nebudou očekávání splněna. Hned pro začátek je třeba uvést, že EU27 má skutečný problém dohodnout se na tom, které oblasti je třeba upřednostnit, a ve kterých by měla dělat méně“* (2017, s. 22).

Ze slov Komise vyplývá, že pro účely této verze budoucího směřování Unie by musely vzniknout nové evropské orgány, respektive by muselo dojít ke vzniku takových úřadů po patronátem stávajících evropských institucí, které by se zabývaly oblastmi určenými k hlubší spolupráci, přičemž některé ze struktur Evropské unie by musely delegovat své pravomoci zpátky na národní státy. Tento scénář by dle EK (2017, s. 23) přinesl transformaci EU na prakticky všech úrovních, což by znamenalo nutnost strukturálních zásahů podobných jako ve scénáři dvourychlostní Evropy; tentokrát by však nedošlo k faktickému dělení Unie na dvě části, nýbrž k dělení významu oblastí vzájemné spolupráce členských států a novému přerozdělování pravomocí na všech úrovních.

## **2.7 Scénář 5 - Všeobecná hlubší integrace ve všech směrech**

Pátý a finální scénář vývoje procesu evropské integrace je dle EK (2017, s. 24) založen na premise, že se členské státy Evropské unie rozhodnou posílit spolupráci prakticky na všech úrovních za účelem hlubší a provázanější integrace Unie s cílem posílit vnitřní i vnější roli Evropské unie na globální scéně; slovy Evropské komise, EU se rozhodne *„dělat mnohem více společně ve všech oblastech politiky“* (2017, s. 24).

Výchozím bodem pro tento scénář je dle Komise (2017, s. 24) všeobecná shoda evropské sedmadvacítky na tom, že jednotlivé členské země EU samy o sobě nedisponují dostatečnou ekonomickou či politickou silou na to, aby dokázaly nepokrytě prosazovat své zájmy a zároveň dokázaly čelit výzvám moderního světa a globalizace. Proto se členské státy rozhodnout, že *„budou sdílet více kompetencí, zdrojů a rozhodovacích pravomocí ve všech oblastech“* (2017, s. 24). V důsledku takové vývoje by dle Komise (2017, s. 24) došlo k prohloubení spolupráce členských států ve všech oblastech, přičemž charakter této kooperace by měl mnohem intenzivnější charakter, nežli tomu bylo v minulosti; Komise (2017, s. 24) přitom klade důraz zejména na posílení eurozóny s cílem upevnit pozici eura v rámci Evropské unie a zajistit jeho

ekonomickou atraktivitu pro ty země, které stále používají vlastní národní měnu a dodává, že významnou změnu by v této verzi budoucí integrace prodělaly také rozhodovací procesy, které by na evropské úrovni byly prováděny rychleji a především by došlo k zefektivnění jejich následného vymáhání napříč celou EU, která by za ně byla následně zodpovědná.

Z této charakteristiky lze odvodit, že v praxi by se pak tento scénář projevoval jednotným vystupováním a hlasem Evropské unie na mezinárodní scéně, na světových fórech a nejrůznějších obchodních či mírových jednáních. Dále lze logicky odtušit, že by došlo k posílení pravomocí evropských institucí, zejména Evropského parlamentu a Evropské komise, na úkor členských států, ovšem výhradně na základě dobrovolné delegace. Evropská komise (2017, s. 24) v tomto směru uvádí, že prioritní oblasti spolupráce v takto integrovanější Unii by představovala obrana a bezpečnost; za tímto účelem by vznikl určitý druh společné armády, která by byla následně začleněna do struktur NATO. Mezi další významné oblasti spolupráce by pak dle stejného zdroje patřil boj proti klimatickým změnám, automatizace, otázka digitalizace, migrace a humanitární a rozvojové pomoci v postižených oblastech.

Evropská unie by dle Komise (2017, s. 24-25) rovněž koordinovala fiskální, sociální i daňovou politiku všech členských států a dohlížela na průběh finančních služeb a také by došlo k přesměrování podpory evropských prostředků k posílení jednotného trhu a sbližování standardů napříč EU. EK (2017, s. 24-25) také předpokládá, že by byl posílen systém spolupráce v oblasti ochrany hranic, azylové politiky a boje proti terorismu, stejně jako projekt modernizace zaostalejších regionů a Evropská unie by s úmyslem ufinancovat všechny nové priority navýšila svůj rozpočet, přičemž všechny tyto záležitosti by byly řešeny výhradně na úrovni Evropské unie. Evropská komise uzavírá pojednání o tomto scénáři krátkým shrnutím jeho zásadních výhod a nevýhod, přičemž mimo jiné uvádí, že v rámci tohoto scénáře jsou „rozhodovací procesy na úrovni EU mnohem rozsáhlejší a rychlejší. Občané mají více práv přímo plynoucích z práva EU. Existuje však riziko ztráty podpory té části společnosti, která má pocit, že EU nemá potřebnou legitimitu nebo že orgánům jednotlivých států přebírá příliš mnoho pravomocí“ (2017, s. 24).

Ze slov Evropské komise lze vyvodit, že tento scénář evropské integrace v sobě nese jisté prvky federalizace, omezené pouze počátečními dohodami jednotlivých členských států. Tato podoba integrace EU by vlastně navázala přímo na záměr původní „Šestky,“ jelikož výchozím motivem pro tehdejší zastánce evropské myšlenky představoval právě federalismus. Jeho přesná podoba by ovšem záležela na ochotě a vůli členských zemí Unie. Bílý et al. (2019, s. 61) je ale toho názoru, že federalismus je v rámci EU preferován spíše minoritně. EK (2017, s. 24-25) dále uvádí, že v rámci tohoto vývoje by EU v mnohem větší míře hovořila za všechny své členské země, které by až na předem specifikované výjimky podléhaly přímo hlasu Unie a tudíž by muselo dojít k zásadní transformaci evropských struktur, od jednotlivých institucí jako Evropský parlament či Evropská centrální banka a jejich pravomocí až po projekt jednotného evropského občanství či zrušení jakýchkoli současných omezení délky pobytu v ostatních členských zemích a mnohem více. Pod tímto scénářem by tedy fakticky došlo k vytvoření jakési hybridní Unie, která by v mnoha oblastech vystupovala jako jeden stát, ale zároveň by z nutnosti musela částečně brát ohled na požadavky jednotlivých národních států, které ji tvoří.

## 2.8 Metodika

Tato podkapitola osvětluje metodiku, pomocí které je zpracována teoretická, ale především analytická (praktická) část této bakalářské práce. Teoretická část práce je vytvořena za pomoci metod deskripce a literární rešerše v kombinaci s odbornou literaturou, a lze ji označit za stručný

výtah dané problematiky, který tvoří základ pro vlastní výzkum v analytické části práce. Vychází přitom ze zdrojů odborné literatury zabývající se příslušnou tematikou a zejména přímo z dokumentu Evropské komise s názvem Bílá kniha o budoucnosti Evropy. Tento dokument je hlavním zdrojem teoretické části práce. Hlavní metody použité v analytické části práce představují metoda vícekritériální analýzy variant a metoda komparační analýzy, v menší míře pak i metoda deskripce, jelikož se jedná o nejvhodnější teoretické nástroje k porovnání vybraných scénářů, hodnot a předpokladů, souvisejících s hlavním cílem práce: zjistit, který ze scénářů Bílé knihy o budoucnosti Evropy je nejvhodnější a na základě vlastního výzkumu navrhnout doporučená opatření. Vícekritériální analýza variant je zpracována prostřednictvím kritérií zvolených na základě faktorů určených v první části analytické práce. Tyto faktory jsou specifické pro každou ze tří kapitol, přičemž konečného výsledku je dosaženo sloučením a následnou komparací dílčích výsledků. Celkově bylo určeno 13 kritérií pro každý scénář, z nichž každé je hodnoceno 1-5 body, kdy (1) je představuje zásadní změnu v dané oblasti k horšímu, (2) představuje změnu k horšímu, hodnota (3) pak označuje takový dopad či stav, kdy nedojde k žádným zásadním změnám, (4) označuje změnu k lepšímu a hodnota (5) označuje zásadní změnu k lepšímu. Jednotlivé body jsou v textu vždy označeny závorkou, např. (4), aby bylo zjevné, že se jedná o body hodnocení a nachází se na konci vět. Variant je 5, každý scénář je jedna varianta. Hodnocení je provedeno pomocí tzv. maximalizačního kritéria a celkový maximální počet bodů získatelný v analýze je 65. Scénář s nejvyšším počtem bodů bude označen jako nejvhodnější a naopak. Jednotlivá kritéria jsou odvozena od faktorů uvedených v první části analytické části práce. Nutno zmínit, že jednotlivá kritéria mají stejnou váhu. Co se týče dat, která tvoří základ vlastního výzkumu, pochází zejména přímo z oficiálních dokumentů a smluv Evropské unie a z odborné literatury, a dále z uznávaných světových institucí, jmenovitě MMF, Evropské komise nebo Eurostatu a dalších.

### 3 Analytická část práce

Analytická část práce je rozdělena do tří hlavních oddílů. První kapitola se zabývá současnou situací vzhledem k Evropské unii a charakterizuje výchozí pozici států EU27. Tato pozice je jednotná pro všechny potencionální scénáře budoucí evropské integrace. V této kapitole jsou určena kritéria pro vlastní analýzu, která je provedena v následujících kapitolách.

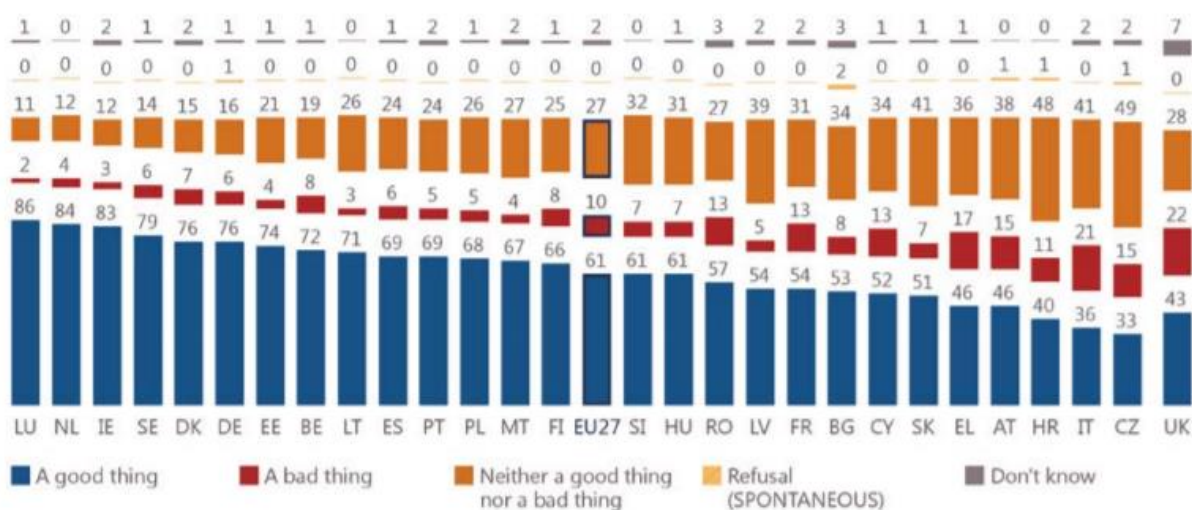
Všechny scénáře předvídající budoucnost EU pracují s určitou zásadní reformou či změnou parametrů fungování Unie, o jejíž nutnosti ostatně již v úvodu *Bílé knihy o budoucnosti Evropy*, z níž tato práce vychází, hovoří sama Evropská komise. Jakákoli reforma takového charakteru bude nutně vyžadovat reformu většiny (ne-li všech) evropských institucí, prostřednictvím kterých bude i nadále prováděna politika Evropské unie. Jedním z hlavních předpokladů všech budoucích scénářů procesu evropské integrace je premisa, že všech sedmadvacet (v budoucnu možná i více) členských států bude jednat jako Unie. Hlavními aspekty při porovnávání jednotlivých možností jsou potencionální výhody či nevýhody a ekonomické a politické dopady všech pěti scénářů, které jsou v práci rozpracovány právě za účelem identifikace případných nedostatků ve strukturách Unie, které slouží jako možná doporučení při výběru orientace budoucího směřování EU.

#### 3.1 Porovnání jednotlivých scénářů oproti současné situaci

Pro účely analytické části práce je nejprve potřeba charakterizovat výchozí situaci, v níž se evropská sedmadvacítka nachází. Každý ze scénářů má stejný výchozí bod, a sice současnou situaci, na níž by v případě realizace musel navázat. **Mimořádně důležitým prvkem**

**jakéhokoli vývoje evropské integrace bude bezesporu interakce a přijetí ze strany občanů.** Úvodem je tudíž nutno uvést stav veřejného mínění občanů Unie vůči Evropské unii. Ta se dle nejnovějších dat drží na relativně vysoké úrovni. Průzkum Evropského parlamentu z jara 2019, který se konal tři měsíce před evropskými volbami, ukazuje, že mezi občany většinově převažuje pozitivní obraz Evropské unie, popřípadě že ji občané mají tendenci vnímat převážně pozitivně, a to i navzdory výzvám minulých let, nesoucí se zejména v konfrontačním duchu okolo brexitu a otázky migrace. Nicméně nezdá se, že by tyto vnější vlivy nějak narušily jednotu sedmadvacítky.

Obrázek 1 Průzkum veřejného mínění mezi občany EU na otázku: „Je podle vás členství vaší země ve vztahu k EU spíše...?“ (odpovědi v %)



Zdroj: Eurobarometer (2019)

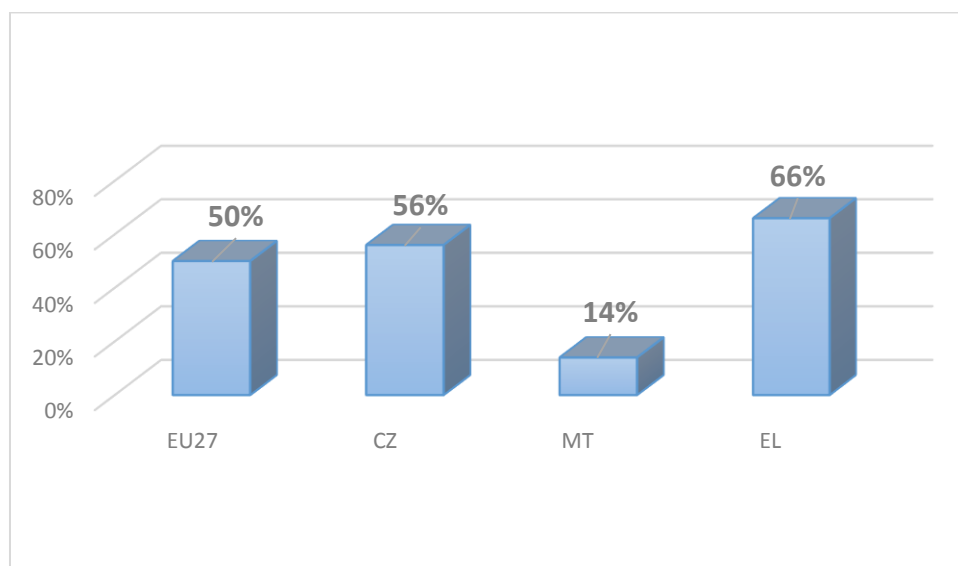
Standardní průzkum Eurobarometru vztahující se k obrázku 1 probíhal na jaře 2019 ve všech členských zemích Evropské unie (metodika průzkumu viz Příloha I). Modrá barva reprezentuje názor těch občanů, kteří na Unii nahlíží pozitivně („dobrá věc“), červená naopak představuje ty občany, kteří Unii vnímají negativně („špatná věc“) a oranžová reprezentuje neutrální hledisko („ani špatná, ani dobrá věc“). Mezi další odpovědi, pro které se ovšem vyslovila pouze minorita, patří názor „Nevím“ (šedě) a „Odmítám odpovědět“ (žlutě). Uvedené číselné údaje jsou v procentech (%).

Data průzkumu potvrzují obecně pozitivní trend ve vnímání Evropské unie, přičemž průměr 61 % respondentů zemí EU27 uvádí, že členství jejich země v Evropské unii považují za dobrou věc. Podobná úroveň veřejného přijetí EU byla naposledy zaznamenána v rámci průzkumu Eurobarometru mezi pádem Berlínské zdi v roce 1989 a přijetím Maastrichtské smlouvy z roku 1992 (2019, EK). Dodejme, že nejvyšší podpoře se Evropská unie těší v Lucembursku (86 %), v Nizozemsku (84 %), v Irsku (83 %), Švédsku (79 %), Dánsku (79 %), Německu (76 %), Estonsku (74%), Belgii (72 %) a Litvě (71 %), ale i ve Španělsku (69 %) nebo Portugalsku (68 %). Obecně lze tedy konstatovat, že podpora vůči EU je až na výjimky silnější v západní Evropě, potažmo ve „starších“ členských státech, ale také v Pobaltí. Opačný názor, tedy negativní vyhrazení vůči EU, zaujímá průměrně 10 % občanů Unie; mezi nejvíce euroskeptické občany se v tomto smyslu řadí lidé pocházející zejména z České republiky (15 %), Itálie (21 %), Řecka (17 %) a Rakouska (15 %). Neutrální stanovisko, tedy že Evropská unie „není ani špatná, ani dobrá“, hájí na úrovni EU v průměru 27 % občanů. Nejsilněji je tento názor

zastoupen v České republice (49 %), Maďarsku (48 %), Itálii (41 %) a na Slovensku (41 %). 2 % občanů Unie se pak vyjádřila ve smyslu, že na tuto otázku neumí odpovědět.

Pro doplnění uvedme následující informaci; vedle výše uvedeného ukazatele, který je zaměřen spíše na „pocit“ občanů vůči členství, byla v rámci stejného průzkumu stejným respondentům položena dodatečná otázka vyžadující reflexivnější odpověď – „*Uvážíte-li vše, řekli byste, že vaše země doposud profitovala z členství v EU?*“. Zhruba čtvrtina, tedy 23 % respondentů vyjádřilo nesouhlas a odpovědělo, že ne; 9 % respondentů pak odpovědělo, že neví. Ukázalo se však, že celých 68 % respondentů 27 členských států Unie je přesvědčeno, že ano, přičemž tento názor sdílí nadpoloviční většina občanů ve všech státech EU27 s výjimkou Itálie (2019, Eurobarometr). Toto zjištění potvrzuje výsledky průzkumu veřejného mínění z podzimu 2018 a utvrzuje pozitivní postoj občanů k členství v EU vycházející zejména z dosavadní uspokojivé ekonomické situace ve většině zemích (2019, Eurobarometr). Na základě uvedených informací lze tedy konstatovat, že v očích občanů Unie má drtivá většina členských zemí v konečném důsledku prospěch z toho, že jsou součástí EU, kdy v kombinaci s údaji z obrázku 1 poměrně jasně vyplývá, že i přes současnou „křizi identity“ má evropský projekt stále silnou podporu. Průměr 68 % v EU27 je navíc nejvyšší zjištěnou hodnotou na tuto otázku od roku 1983, třebaže podoba i struktura EU je dnes velmi odlišná (2019, EK) a i navzdory skutečnosti, že Evropská unie má v tomto ohledu jednu obrovskou nevýhodu. Jedná se o nadnárodní *sui generis* entitu, nikoli o národní stát, díky čemuž musí o důvěru usilovat, zatímco jednotlivým zemím je dáno jakési „právo na existenci“ bez ohledu na aktuální vládnoucí garnituru. Oproti těmto veskrze pozitivním ukazatelům týkajícím se základní podpory občanů vůči Evropské unii polovina všech občanů EU věří, že Evropská unie svými kroky v současné době nesměruje správným směrem, viz. obr. 2. Tato negativní nálada respondentů ohledně současné podoby Evropské unie se ve značné míře odráží a překrývá se situací v jejich vlastní zemi, a to navzdory silným známkám hospodářského oživení, které Unie jako celek vykazuje, ať už jde o nízkou míru nezaměstnanosti či růst životní úrovně a některých národních ekonomik (2019, Eurostat).

Obrázek 2 Průzkum veřejného mínění mezi občany EU na otázku: „*Směřuje dění v Evropské unii správným směrem?*“ (vyznačeny odpovědi NE v %)

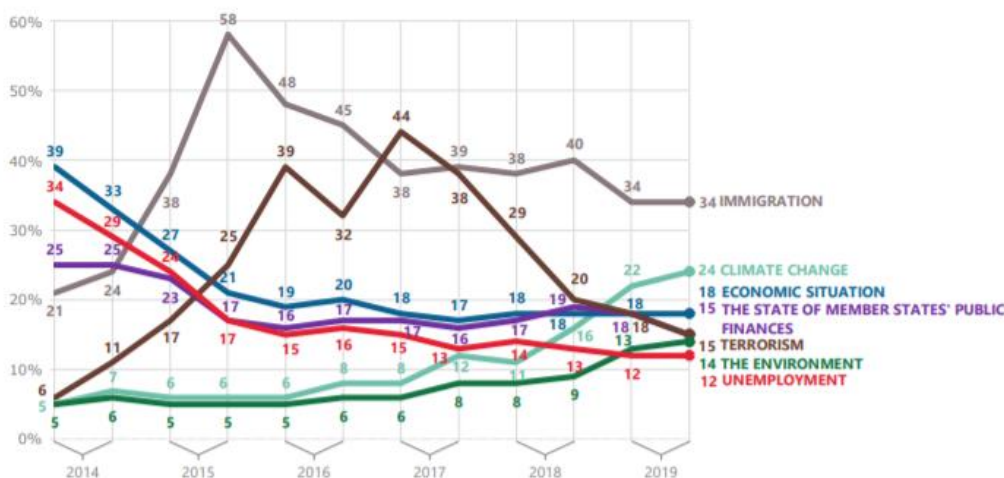


Zdroj: Eurobarometr (2019); vlastní zpracování

Výše uvedený graf znázorňuje procentuální část populace na úrovni EU27 a třech členských zemí, která na otázku: „*Směřuje dění v Evropské unii správným směrem?*“ odpověděla, že ne (2019, EK). Průzkum probíhal na jaře 2019 ve všech členských zemích Evropské unie, přičemž data pro průměr EU27 byla vypočítána bez započtení výsledků z Velké Británie (metodika průzkumu viz Příloha I).

Členské státy, jmenovitě Řecko, Česká republika a Malta jsou zde uvedeny čistě z komparačních důvodů; Řecko je ve vztahu ke směřování EU vůbec tou „nejpesimističtější“ zemí Unie, Malta naopak „neoptimističtější“ (2019, Eurobarometer). Česká republika se drží své pevně ukotvené role „věčného euroskeptika“. Jak lze z grafu vyčíst, v očích každého druhého evropského občana má Evropská unie ve svém směřování zásadní nedostatky a dění v Unii se nevyvíjí dle jejich představ. Toto je značnou většinou případ řeckých občanů, kde tento pesimistický pohled převládá u 66 % respondentů, a Francie, kde tento názor rovněž sdílí 66 % respondentů (2019, Eurobarometer). Optimismu v současném směřování evropské projektu naopak kraluje Malta (viz graf), kde na něj negativně nahlíží pouze 14 % dotázaných, což je přibližně čtyřikrát méně než v případě Řecka a Francie. Česká republika, v níž průměrně 56 % občanů vidí směřování EU negativně, pak patří většinou spíše mezi „euroskeptičtější“ země, což mimo jiné potvrzují také data z obr. 1. Mezi země, které vidí směřování EU spíše pozitivně, pak dle stejného průzkumu Eurobarometru (2019) většinovým průměrem patří Portugalsko (pouze 20 % obyvatel vidí směřování EU negativně), Litva (pouze 23 % obyvatel vidí směřování EU negativně) a Estonsko (pouze 25 % obyvatel vidí směřování EU negativně). Opačně, mezi země, které nahlízejí na kroky EU většinou negativně, se pak dle Eurobarometru (2019) dále řadí Itálie (58 %), Španělsko (56 %), Belgie (53 %) a Finsko (51 %), což rovněž ve velké míře koreluje s daty uvedenými v obr. 1. Shrnutím lze tedy říci, že EU má poměrně silnou podporu občanů, ale rovněž je předmětem značné kritiky. Občané přitom tvoří základní prvek fungování Unie a jejich hlas má v budoucím směřování zásadní roli. Proto je nutno do analýzy zařadit kritérium **přijetí ze strany občanské veřejnosti** ve vztahu k jednotlivým scénářům. V této souvislosti je nutno poukázat na konkrétní problémy, které tvoří příčinu takto vysoké úrovně nespokojenosti se směřováním EU, popřípadě které trápí občany Unie. Za tímto účelem je uveden následující graf.

Obrázek 3 Průzkum veřejného mínění mezi občany EU na otázku: „*Jaké jsou nejzávažnější problémy, jimž Evropská unie v současnosti čelí?*“ (vyznačeno 7 nejčastějších odpovědí; průměr EU v %)



Zdroj: Eurobarometer (2019)

Standardní průzkum Eurobarometru vztahující se k výše znázorněnému grafu (obr. 3) se konal na podzim 2019 ve všech členských zemích Evropské unie (metodika průzkumu viz Příloha II). Graf znázorňuje veřejné mínění občanů EU vztahující se k uvedené otázce, přičemž zachycuje jeho vývoj od roku 2014 do roku 2019. Uvedené číselné hodnoty představují průměr občanů v %, kteří se vyslovili pro daný problém coby pro největší nebezpečí, jemuž EU čelí. Graf znázorňuje 7 nejčastějších odpovědí. Vůbec nejzávažnější problém, který v současnosti ohrožuje EU, je dle občanů otázka migrace, znázorněná šedě. Tento názor vyslovilo celkem 34 % všech respondentů, přičemž v drtivé většině 26 členských států vzbuzují problémy spojené s migrací větší obavy než cokoli jiného (2019, Eurobarometr). Nejvíce akutní je dle průzkumu Eurobarometru (2019) tento problém na Maltě (66%), na Kypru (60 %), ve Slovinsku (53 %), v Řecku (51 %) a v České republice (48 %). Mezi země, kde migrace nevzbuzuje příliš vysoké obavy, se dle stejného zdroje řadí Rumunsko (24 %), Rakousko (27 %), Irsko (28 %), Švédsko (36 %). Druhý největší problém dle veřejného mínění občanů EU představuje změna klimatu (znázorněna světle zeleně), kterou jako největší problém vidí 24 % Evropanů. Otázka změny klimatu je dle Eurobarometru (2019) nejvíce vnímaná občany ve Švédsku (48 %), Irsku (30 %) a Rakousku (27 %); v těchto zemích se umístila na prvním místě mezi všemi problémy, čímž překonala i otázku migrace. Jedná se o druhou nejvíce zmiňovanou položku celkem ve 12 zemích (2019, Eurobarometr); s největším podílem v Nizozemsku (45%), Dánsku (43%), Německu (31 %) a Finsku (31 %). Nebezpečí spojené se změnou klimatu naopak dle zdroje nevidí jako problém občané České republiky (10 %), Řecka (11 %), Slovenska (15 %), Portugalska (16 %), Kypru (17 %) a Itálie a Chorvatska (shodně 17 %). Třetím nejpálčivějším problémem na úrovni EU je současná hospodářská situace, kterou jmenovalo 18 % respondentů. Hospodářská situace dle stejného zdroje trápí zejména občany Španělska (27 %), Řecka (24 %) a Itálie (25 %); s ekonomickou situací jsou naopak relativně spokojeni občané především na Maltě, kde ji za problém označila pouze 4 % respondentů, dále pak občané v České republice (8 %) a Dánsku (11 %). Pomyslné čtvrté místo v žebříčku nejpálčivějších problémů EU obsadil stav veřejných financí členských států, což uvedlo 15 % dotázaných. Tento problém je dle uvedeného průzkumu Eurobarometru (2019) viditelný zejména v Portugalsku (24 %), v Německu (23 %), v Řecku (22 %) a Rakousku (22 %). Jak lze vidět v grafu, otázka stavu veřejných financí států sdílí čtvrté místo s terorismem (15 % respondentů na úrovni EU), což je problém, který se dle stejného zdroje v deseti zemích umístil na druhém místě, s největším podílem v Bulharsku (32 %), Česku (31 %), Litvě (25 %) a Chorvatsku (24 %). Na šestém místě je pak problém stavu životního prostředí, který zmiňuje 14 % občanů EU. Dle průzkumu uvedeného na webu Eurobarometru (2019) se jedná o třetí nejvíce zmiňovanou odpověď v Nizozemsku (22 %), Dánsku (20 %) a na Maltě (oba 20 %), naopak jako problém nevidí stav životního prostředí Estonci (7 %), Litevci (2 %) a Chorvati (6%). Na sedmé místo se zařadila nezaměstnanost (12 % v EU celkově); nejvíce tento problém dle jmenovaného zdroje postihuje Itálii (29 %), jejíž procento respondentů téměř dvojnásobně převyšuje druhou nejvyšší hodnotu, a sice ve Španělsku (16 %). Otázka nezaměstnanosti dle Eurobarometru (2019) naopak netrápí Nizozemce (4 %), Čechy, Estonce, Lotyšské a Slováky (shodně po 4 %). Kromě dat vyznačených v grafu se ve stejném průzkumu na pomyslném 8. místě v rámci EU umístil problém „Postavení EU ve světě“ a „Rostoucí ceny / inflace / životní náklady“, přičemž ty uvedlo 11 % občanů; Další problémy (trestná činnost, dodávky energie, důchody a daně) uvádí na úrovni EU méně než 10 % respondentů (2019, Eurobarometr).

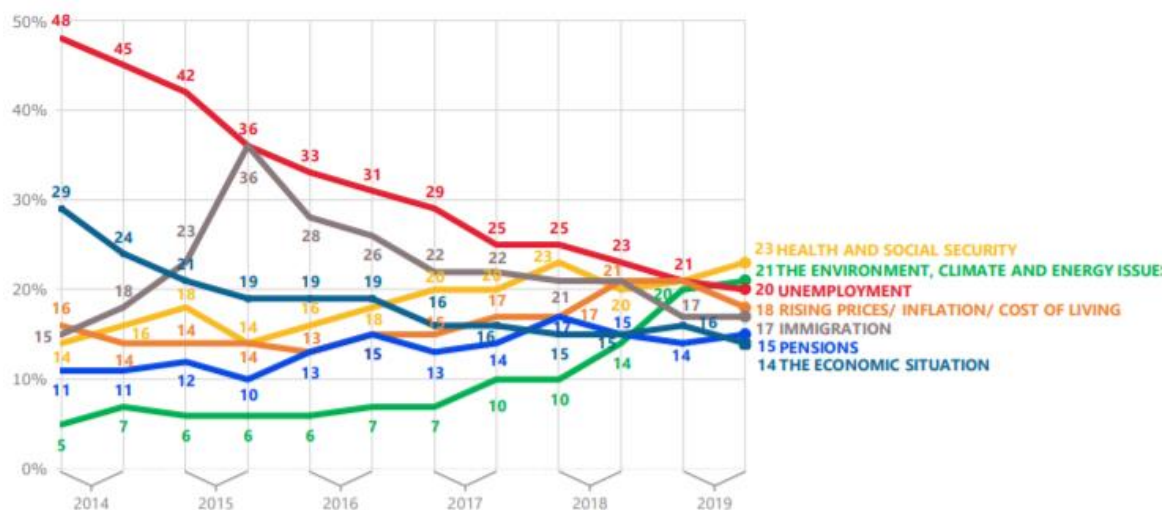
Výše uvedený graf se zabýval situací na úrovni EU, přičemž se ukázalo, že hrozby vnímané evropskými občany jsou spíše externího charakteru. Graf ukazuje, že ačkoli dvě největší „hrozby“ minulosti, tedy terorismus a migrace, jsou stále živé, v posledních dvou letech jsou na ústupu. Jako nové hrozby – ty, které mají jako jediné z uvedených rostoucí tendenci – vnímají občané Unie dvě hlavní, a sice stav životního prostředí a změnu klimatu, viz obr. 4. Stav veřejných financí národních států a ekonomickou situaci lze označit za problémy, které



jsou sice vnímány nemalou částí občanů, nicméně v posledních pěti letech zůstává jejich procentuální zastoupení v populaci podobné, viz obr. 4. Za nejdůležitější dva problémy dle veřejného mínění v rámci EU lze tedy považovat otázku migrace a otázku změny klimatu. Pokud by ale v rámci průzkumu otázka změny klimatu byla zařazena do stejné kategorie jako ochrana životního prostředí (obě oblasti spolu úzce souvisejí), předstihla by takto formulovaná odpověď, tj. „Změna klimatu a ochrana životního prostředí“ i na prvním místě postavený problém migrace, jelikož by dohromady spojovala odpovědi 38 % respondentů, viz obr. 4. Na tomto místě je potřeba odkázat na obr. 5, který znázorňuje nejvíce vnímané problémy na národní úrovni, a který tyto odpovědi spojuje dohromady. Jasně se tak ukazuje, že tato oblast představuje v určitém směru ve veřejném prostoru vůbec největší hrozbu (viz obr 3 a 4.). Toto zjištění koreluje se snahou o „zelenou“ proměnu Evropy v rámci dekarbonizace starého kontinentu pod vedením současné Evropské komise. Otázka migrace pak rezonuje neméně silně v podobě snahy o nalezení konsenzu ohledně řešení (ne)legální migrace na úrovni EU.

Pro hlubší komparaci za účelem zjištění všech základních aspektů v podobě problémů, které trápí občany Unie, a které tak budou hrát roli v budoucím směřování EU, je potřeba situaci na úrovni EU porovnat se situací na úrovni členských států; tu znázorňuje následující graf.

Obrázek 4 Průzkum veřejného mínění mezi občany EU na otázku: „Jaké jsou nejvážnější problémy, jimž vaše země v současnosti čelí?“ (vyznačeno 7 nejčastějších odpovědí; průměr EU v %)

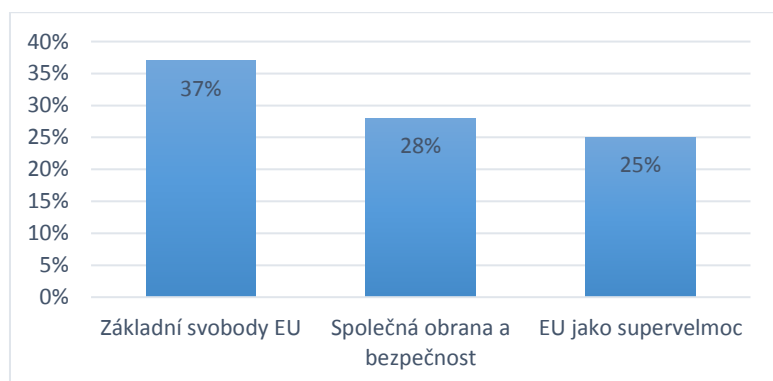


Zdroj: Eurobarometer (2019)

Standardní průzkum Eurobarometru vztahující se k výše znázorněnému grafu se konal na podzim 2019 ve všech členských zemích Evropské unie (metodika průzkumu viz Příloha II). Graf znázorňuje veřejné mínění občanů EU vztahující se k uvedené otázce, přičemž zachycuje jeho vývoj od roku 2014 do roku 2019. Uvedené číselné hodnoty představují průměr občanů v %, kteří se vyslovili pro daný problém coby pro největší nebezpečí, jemuž jejich země čelí. Stejně jako na předchozím obrázku graf znázorňuje 7 nejčastějších odpovědí. Jak lze vidět, na úrovni členských států představuje dle veřejného mínění největší problém související se zdravotním a sociálním zabezpečením (vyznačeno žlutě), pro což se vyslovilo 23 % respondentů; uvedená otázka tedy trápí téměř čtvrtinu všech občanů. Druhý nejvíce zmiňovaný problém spatřují občané ve vztahu k otázce změny klimatu, ochrany životního prostředí a s tím související energetiky (vyznačeno zeleně), přičemž tento problém uvedlo jako nejvážnější 21 % občanů Unie, tedy cca pětina všech respondentů. Třetí nejvážnější problém na národní úrovni spatřují občané v nezaměstnanosti (vyznačeno červeně), což uvádí 20 % respondentů. Úroveň cen /

Inflace / Rostoucí náklady představuje čtvrtý nejvíce zmiňovaný problém (vyznačeno oranžově), pro který se vyslovilo 18 % občanů. Se 17 % následuje otázka migrace (šedě), s 15 % pak problém důchodů (modře), a jako poslední problém je se 14 % uvedena ekonomická situace v zemi (tmavě modře). Z grafu lze odvodit, že problémy sužující jednotlivé členské státy se do jisté míry překrývají s těmi, které nejvíce sužují EU jako celek, nicméně rovněž lze vidět, že se současně také poměrně výrazně liší. Při porovnání situací na národní úrovni se situací na evropské úrovni (tj. obr. 3 s obr. 4) je patrné, že určité problémy se vyskytují na obou úrovních. Toto zjištění je velmi důležité, protože otázky, které se vyskytují na obou úrovních, budou v další části práce sloužit jako jeden z komparačních prvků. Jmenovitě se jedná o **problém migrace (34 % + 17 %)**; **problém ekonomické situace / nezaměstnanosti (18 %, 12 % + 14 %, 20 %)**; **problém ochrany životního prostředí / změny klimatu (14 %, 24 % + 21 %)**, viz obr. 4 a 5; ekonomická situace byla pro účel práce spojena do jednoho prvku, stejně jako otázka ochrany životního prostředí a změny klimatu). Na národní úrovni je pak důležitý i problém sociálního a zdravotního zabezpečení. Lze tedy rozlišit problémy politického a sociálního a ekonomického charakteru. Z uvedeného je proto takto odvozeno **kritérium vhodného funkčního rámce pro výzvy budoucnosti** (migrace, změna klimatu, automatizace apod.) a **kritérium stabilizace hospodářského prostoru** (boj s nezaměstnaností, inflace, důchody, celkové zlepšování ekonomické situace a související). Při srovnání tohoto zjištění s obr. 3 a 4 je v průběhu posledních 4 let patrný zejména **posun preferencí občanů z oblasti bezpečnosti směrem k „zelenější“ politice**. To lze vysvětlit tím, že v letech 2015-2016 vrcholila v Evropě migrační krize, přičemž ve stejné době došlo v západní Evropě k několika masovým teroristickým útokům. V průběhu posledních třech let se ovšem situace v této oblasti značně uklidnila. Místo toho na sebe však začal upozorňovat dlouho zanedbávaný problém změny klimatu související s ochranou životního prostředí, který současná Evropská komise označila za největší výzvu, jíž Evropa i svět v současnosti čelí, a jejíž předsedkyně Ursula von der Leyen se ve svém úvodním proslovu před Evropským parlamentem zavázala, že Evropa se do roku 2050 stane prvním „klimaticky neutrálním“ kontinentem (2019, EK). Tato skutečnost v kombinaci s údaji z obr. 3 a 4 potvrzuje, že změna klimatu je poměrnou většinou občanů vnímána jako největší hrozba budoucnosti, a Evropská unie by k tomu měla přihlédnout (viz obr. 3 a 4). V tomto směru je dále nutné zmínit ty aspekty fungování EU, které jsou v očích občanů nepostradatelné, ceněné a zároveň jsou nutné pro další rozvoj Unie.

Obrázek 5 Průzkum veřejného mínění mezi občany 14 zemí EU na otázku: „Kdyby se EU jako taková zcela rozpadla, co by podle vašeho názoru byla největší ztráta?“ (vyznačeny 3 nejčastějších odpovědi; Průměr napříč sledovanými zeměmi v %)

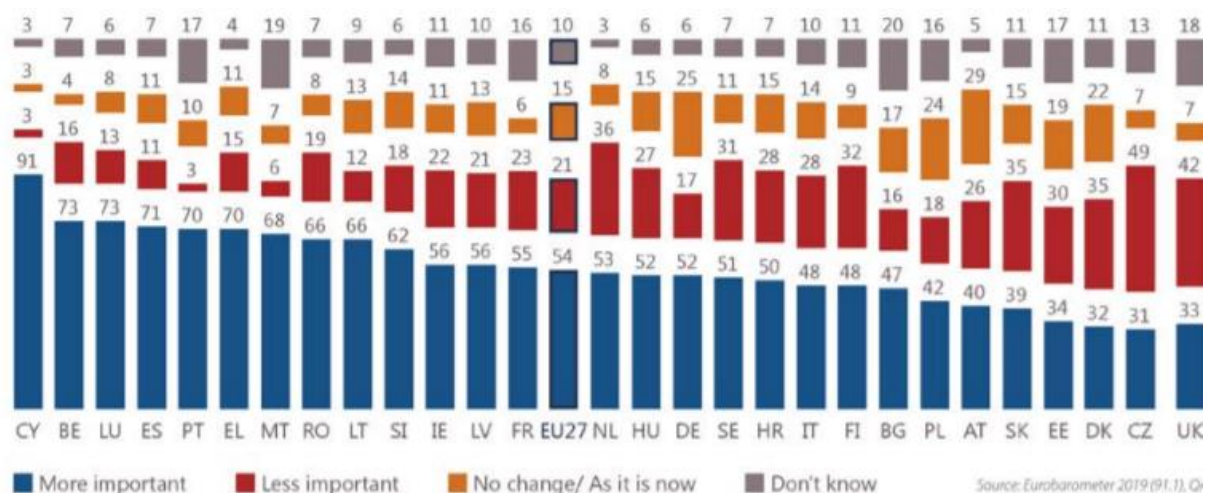


Zdroj: European Council on Foreign Relations (2019); vlastní zpracování

Na rozdíl od problematiky migrace, která je vnímána jako největší hrozba pouze na úrovni EU, je otázka změny klimatu považována za kritický problém jak na úrovni EU, tak na národní úrovni – a navíc, na rozdíl od otázky migrace, která je nyní při porovnání dat spíše v sestupném trendu, je otázka změny klimatu a ochrany životního prostředí předmětem vzestupného zájmu (viz obr. 3). Toto **podtrhuje nutnost efektivního funkčního rámce pro řešení těchto problémů, stejně jako pro další budoucí výzvy**. Uvedený graf znázorňuje průzkum veřejného mínění týkajícího se nejdůležitějších dopadů fungování EU. Průzkum financovaný ECRF prostřednictvím agentury YouGov probíhal během března a dubna 2019 ve 14 státech Evropské unie (Metodika viz Příloha III). Obecně lze konstatovat, že tři nejčastější odpovědi by se daly shrnout mezi **výhody jednotného evropského trhu a Schengenského prostoru**, tj. možnost volně žít, pracovat, obchodovat a cestovat či cestovat v rámci jiných členských států Evropské unie (37 %). Jak vidno, vnitřní trh je pro občany EU mimořádně důležitý, stejně jako pro evropské hospodářství; dalším zvoleným kritériem proto je **kritérium posílení vnitřního trhu**. Za dopady související s volným trhem se umístila absence role EU coby globálního aktéra ve světě, který již není bipolární a kterému opět začínají dominovat jednotlivé velmoci (25 %) – což dle respondentů usnadňuje spolupráci v oblasti bezpečnosti a obrany (28 % respondentů). Mezi další menšinové odpovědi (již nevyznačené) patří absence společné měny a společného rozhodnutí pro boj se změnou klimatu. Tato zjištění odpovídají datům z obr. 3 a 4, kde se občané EU ve svých odpovědích rovněž soustředili zejména na otázku vnitřní i vnější bezpečnosti a transformace společnosti směrem k ekologičtějšímu fungování. Z uvedeného lze dále odvodit další dvě kritéria; **kritérium posílení a dopadu na vnitřní a vnější bezpečnost**, stejně jako **kritérium postavení a vlivu na mezinárodní scéně**. Pro doplnění, poslední nejčastější odpověď (20 %), která v grafu není, se týkala otázky závazku vůči tradičním evropským hodnotám, tj. ochraně demokracie a právního státu.

Při líčení současné situace je rovněž potřeba uvést rozložení sil v současném Evropské parlamentu. Tento orgán byl zvolen ze dvou zásadních důvodů; nejlépe reprezentuje názorové proudy zastoupené v jednotlivých zemích, jelikož na rozdíl od ostatních evropských institucí je volen přímo občany Evropské unie, což se odráží v jeho poměrně vysoké důvěryhodnosti v očích občanů (viz obr. 6); výsledkem je pak skutečnost, že občané EU jej většinou považují za nejdůvěryhodnější orgán EU a ve skutečnosti dokonce většinou upřednostňují, aby veškerá důležitá rozhodnutí na úrovni EU přijímal výhradně Evropský parlament (2018, EP).

Obrázek 6 Průzkum veřejného mínění mezi občany EU na otázku: „Jakou roli by dle vašeho názoru měl Evropský parlament hrát mezi evropskými institucemi v budoucnu?“ (odpovědi v %)

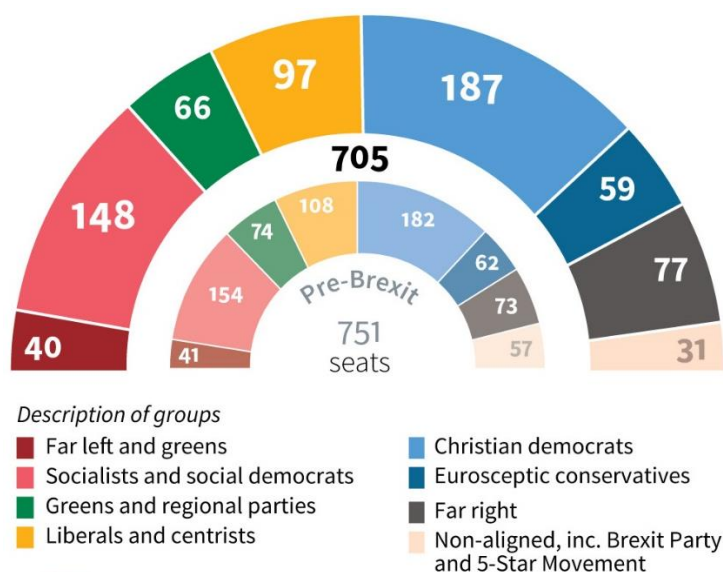


Zdroj: Eurobarometer (2019)

Průzkum probíhal na jaře 2019 ve všech členských zemích Evropské unie, přičemž data pro průměr EU27 byla vypočítána bez započtení výsledků z Velké Británie (metodika viz Příloha I). Jednotlivé barevné úseky jsou označeny číselnou hodnotou, která reprezentuje procento respondentů vůči každé z odpovědí. Modrá značí odpověď „Důležitější roli“, červená značí „Méně důležitou roli“, oranžová značí odpověď „Nevím/beze změny“ a šedá pak označuje odpověď „Nevím“. Není bez zajímavosti, že ačkoliv průměrně 21 % občanů Unie zastává názor, že role Evropského parlamentu by měla v následujících letech oslabit, zatímco 15 % občanů si myslí, že současný stav je vyhovující a žádné změny není třeba, většina občanů EU27 (54 %) by si přála, aby Evropský parlament v budoucnu disponoval většími pravomocemi. Dodejme, že 10 % občanů Unie nemá na tuto problematiku jasný názor, viz obr. 3. Největším „skeptikem“ je zde podobně jako na obr. 1 Česká republika. Mezi země, které chtějí silnější Evropský parlament, se dle zdroje řadí Kypr (91 % pro), Belgie (73 % pro), Lucembursko (73 % pro), Španělsko (71 % pro) a Portugalsko (70 % pro).

Toto zjištění představuje v rámci důvěry vůči evropským institucím raritní výjimku. Tato očekávání odpovídají předpokladu vysloveném v Bílé knize o budoucnosti Evropy (2017, s. 12), že jedním z hlavních negativ evropských institucí vnímaných občany je právě nedostatek transparentnosti při rozhodovacích procesech, respektive absence přímé volby politických zastupitelů, která existuje pouze právě při sestavování Evropského parlamentu, potažmo Rady Evropské unie. Právě Rada EU, ač sice reprezentuje zájmy členských států, se přesto netěší takové důvěře (2018, Eurobarometr). Toto tvrzení ostatně podporují také výsledky týkající se úrovně důvěry, kterou občané Evropskému parlamentu přikládají. Podle průzkumu Eurobarometru (2018) zveřejněného Evropskou komisí v prosinci 2018 se ukázalo, že občané důvěřují Evropskému parlamentu nejvíce mezi všemi orgány EU, přičemž nepřímo volené orgány, jako například Evropská komise, ale jiné instituce či vrcholní aktéři evropské politiky, zdaleka nepožívají takovou úroveň důvěry. Ve stejném průzkumu navíc vyšlo najevo, že ve více než 20 členských státech EU se Evropský parlament těší větší důvěře než příslušné vnitrostátní parlamenty nebo vláda. Na vnitrostátní úrovni chce v budoucnu pro Evropský parlament důležitější roli absolutní většina občanů v 18 členských státech, viz obr. 6. Ve 25 členských státech je pak toto stanovisko zastáváno pluralitní částí obyvatel - výjimky v tomto směru představuje Česká republika a Dánsko, kde většina populace (49 % a 35 %) požaduje pro tuto evropskou instituci méně důležitou roli, viz. obr. 6. Uvedená zjištění lze interpretovat jako výzvu ke změně ve prospěch silnějších a zejména transparentnější sestavovaných evropských institucí, které disponují větší akceschopností; EU jako taková je vzhledem ke své současné podobě v rozhodovacích poněkud těžkopádná. Proto je do komparace nutno zařadit **kritérium dopadů daného scénáře na akceschopnost, rozhodovací procesy a transparentnost unijních procesů**. Evropský parlament sice sám o sobě nedisponuje pravomocí nutnou ke strukturálním změnám v EU, nicméně prochází jím většina důležitých rozhodnutí, například schvalování rozpočtu nebo členů Evropské komise. Evropský parlament navíc zaujímá v evropských institucích stále významnější úlohu, což se odráží nejen v jeho rostoucích konstitučních pravomocích, ale i v uplatňování nepřímého vlivu. Souhlas parlamentu je vyžadován při ratifikaci mezinárodních smluv, obchodních dohod či při přijímání nových členů Unie. Evropský parlament má legislativní, rozpočtovou a dozorčí pravomoc, a hraje klíčovou roli při jmenování dalšího důležitého evropského úřadu – Evropské komise. Ovšem na rozdíl od Evropské komise, která je volena nepřímo a hájí výhradně zájmy Unie bez vztahu k jednotlivým členským státům, v Evropském parlamentu dochází k ideovým střetům právě mezi zájmy jednotlivých členských států. Z tohoto důvodu lze jeho současnou podobu využít jako výchozí pozici pro implementaci jakýchkoli případných změn, čímž vyhovuje účelu této práce. Z tohoto důvodu je rovněž nutno uvést konkrétní rozložení sil v současném Europarlamentu.

Obrázek 7 Rozložení sil v současném Evropském parlamentu



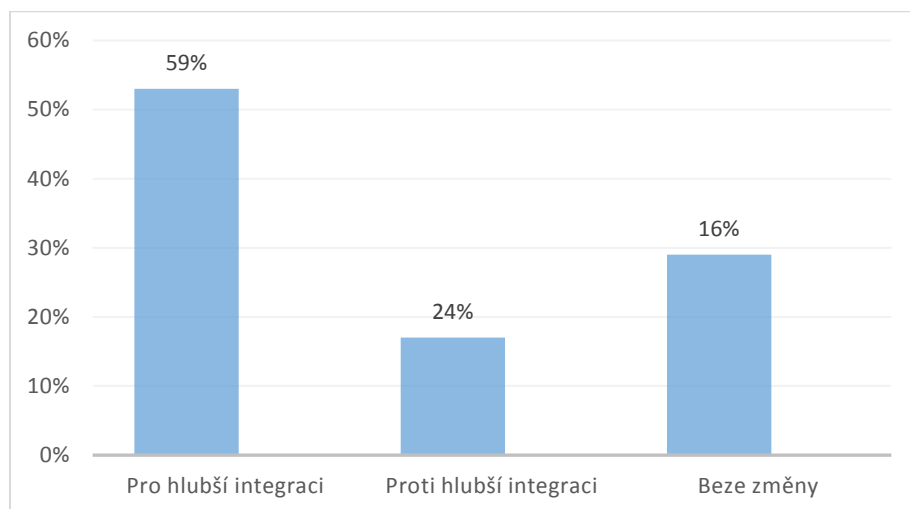
Zdroj: European Parliament (2020)

Výše uvedené grafické znázornění zachycuje aktuální stranickou příslušnost v Evropském parlamentu, přičemž pro srovnání je zde uveden i stav před brexitem. Níže jsou barevně označené příslušné frakce. Čísla v barevných výsecích pak označují počet europoslanců dané skupiny. Vidíme, že frakcí s největším počtem mandátů je Evropská lidová strana, následovaná Pokrokovým spojenectvím socialistů a demokratů. Trojici nejsilnější stran doplňuje frakce Obnova Evropy. Uvedenou strukturu dostal Evropský parlament ve volbách v květnu 2019, tedy ještě před odchodem Velké Británie z Evropské unie, nicméně uvážíme-li poměrové zastoupení britských poslanců, nedošlo k žádné zásadní změně.

Nejsilnější frakcí zůstala Evropská lidová strana, která ovšem oproti minulým volbám značně oslabila, podobně jako druzí nejsilnější socialisté. Rovněž oslabila pozice euroskeptických konzervativců. Posílily frakce slučující protiunijní či nacionalistické strany, nicméně ty jsou rozštěpeny. Politický vzestup pak zažila nyní třetí nejsilnější frakce liberálů a především pak evropská Zelení (2019, Eurostat). Všechny tři nejsilnější strany jsou z obecného hlediska, možná až na výjimky v podobě jednotlivců, zastánci hlubší evropské integrace, přičemž v politice některých těchto entit jsou patrné prvky federalismu; podobně jsou na tom i Zelení, jejichž postavení v Evropském parlamentu posílilo poměrově nejvíce ze všech frakcí, a kteří tak budou mít zásadní podíl na budoucím směřování Unie (2019, Eurostat). Navíc se ukazuje, že spíše než klasické dělení na levičáky a pravice vládne v parlamentu názorové rozdělení k jednotlivým otázkám, ať už se jedná o princip kolektivní obrany či hrozbu globálního oteplování. Obecně tedy lze konstatovat, že v Evropském parlamentu jsou momentálně více zastoupeny proevropské frakce, sdružující celkem 499 poslanců (2019, EK). Tato skutečnost má vliv na podobu prosazování zájmů jednotlivých členských států ale i evropských orgánů napříč EU. Každý z pěti scénářů nabízí jinou variantu vývoje, nicméně **možnost prosazování zájmů na úrovni EU i národních států zůstává důležitým kritériem.**

Co se týče vztahu k samotnému procesu integrace, Evropané jsou v této otázce poměrně značně rozdělení. Na základě průzkumu agentur EUPinions/Bertelsmann Stiftung (2015), jejíž výsledky uveřejnila na svém webu, lze konstatovat, že v budoucnu lidé převážně (59 %) upřednostňují více politické a ekonomické integrace, viz následující graf.

Obrázek 8 Průzkum veřejného mínění mezi občany zemí EU na otázku: „*Pokud byste se museli rozhodnout, které z následujících tvrzení nejlépe vystihuje váš obecný postoj k budoucí politické a ekonomické evropské integraci?*“ (vyobrazen průměr zemí EU v %)



Zdroj: EUPinions/Bertelsmann Stiftung (2015); vlastní zpracování

Účastníkům průzkumu byly dány na výběr tři odpovědi; 1. *Evropská unie potřebuje hlubší politickou a ekonomickou integraci („Pro hlubší integraci“)*; 2. *Evropa potřebuje méně ekonomické a politické integrace („Proti hlubší integraci“)*; 3. *Situace by měla zůstat stejná („Beze změny“)*. Průzkum prováděla renomovaná agentura EUPinions ve spojení s agenturou Bertelsmann Stiftung, zabývající se průzkumem veřejného mínění celoevropských témat, v březnu 2020 v celé EU (Metodika viz příloha IV).

Občané Evropské unie jsou tedy převážně nakloněni hlubší integraci, kdy vysloveně „proti“ není ani čtvrtina občanů. Tato skutečnost dále potvrzuje již uvedené zjištění, že **občané Unie smýšlejí převážně „proevropsky“, myšleno, že podporují myšlenku jednotné Evropy a hlubší budoucí spolupráce na všech úrovních**. Uvážíme-li navíc odchod VB z EU, toto číslo je patrně ještě vyšší. V rámci stejného průzkumu ovšem vyšly najevo značné rozdíly v přístupu k integraci mezi jednotlivými částmi EU; Nejvíce podporuje proces integrace jižní křídlo EU (Portugalsko, Španělsko, Itálie, Řecko, Kypr, Malta), kde se pro hlubší integraci vyslovily průměrně téměř 3/4 respondentů. To je poměrně zajímavé, uvážíme-li, že právě tyto země zaznamenaly nejhorší dopady krize eurozóny v důsledku finanční krize z roku 2008 a v důsledku toho byly vystaveny mnoha kontroverzním úsporným opatřením, přičemž ekonomiky Itálie, Španělsko či Řecka se z krize doposud plně nevzpamatovaly. Naopak největší oponentem hlubší evropské integrace je dle stejného průzkumu EUO/BS (2016) severní část EU, jmenovitě Švédsko, Dánsko a Finsko; v těchto zemích se pro hlubší integraci vyslovilo průměrně pouze 37 % respondentů. Severní a jižní část Evropské unie je tak ve vztahu k evropské integraci v poměrně jasném kontrastu. Takto odlišný přístup v rámci evropského projektu má mnoho příčin, mezi nimiž vynikají zejména dvě hlavní: odlišný stav národních ekonomik a odlišné politicko-kulturní smýšlení. Ekonomiky severských zemí jsou obecně v mnohem lepším stavu nežli jejich jižní sousedé; jsou méně zadlužené, mají vyšší míru zaměstnanosti, přitahují více zahraničních investic, mají vyšší paritu kupní síly i reálný hrubý domácí produkt (2020, MMF). Je proto pochopitelné, že vzhledem k tomu, že Dánsko ani Švédsko nemají zavedené euro, nechťejí se zaručovat za neúspěšné jižní ekonomiky, ne po selhání záchranných eurofondů v Řecku. To ostatně odráží i skutečnost, že když byla v dubnu 2020 na úrovni EU projednávána otázka tzv. „koronabondů“, tedy společných dluhopisů Unie zaměřených na zotavení ekonomik EU z následků pandemie koronaviru, zejména ve Španělsku

a Itálii, Finsko a Dánsko (spolu s Rakouskem a Nizozemskem) v prvním kole jednání odmítly podpořit společné půjčky v obavách, že by mohly být odpovědné za další splácení dluhů členských států (2020, BBC). Co se týče odlišného smýšlení, severské země jsou známé svou kulturou „individualismu“ a občané těchto zemí mají obecně silnější národní cítění nežli je tomu ve většině evropských států, a není tedy od věci předpokládat, že i tato skutečnost hraje v této otázce velkou roli; ostatně, Norsko ani Island nejsou členy EU právě proto, že to jejich občané odmítli v referendu, podobně jako občané Švýcarska (2020, Britannica).

V rámci uvedeného průzkumu byl dále zjištěn rozdíl v přístupu k integraci mezi státy eurozóny (kde se pro hlubší politickou a ekonomickou integraci vyslovilo 56 % respondentů) a státy platící vlastní měnou (kde se pro hlubší politickou a ekonomickou integraci vyslovilo 47 % respondentů). Toto není nikterak překvapivé, uvážíme-li, že přijetí společné měny je vlastně samo o sobě nejviditelnějším krokem k hlubší integraci hned po vstupu do EU. Nejmenší rozdíl v názoru na budoucí průběh integrace byl v rámci uvedeného průzkumu zaznamenán mezi východním (Polsko, Slovensko, Slovinsko, Česko, Maďarsko, Bulharsko, Rumunsko, Chorvatsko, Estonsko, Litva, Lotyšsko) a západním (Irsko, Francie, Nizozemsko, Německo, Lucembursko, Rakousko, Belgie) křídlem EU, kdy východ byl převážně (55 %) pro hlubší ekonomickou a politickou integraci bloku, zatímco na západě tato myšlenka rezonovala mezi respondenty o něco méně (45 % pro hlubší integraci). Tyto rozdíly ukazují, že EU je v otázce další integrace značně rozdělená a to nejen geograficky. Roli zde hrají ekonomické i sociální faktory. Pro každý z pěti scénářů tak bude mimořádně důležitá jejich **politická udržitelnost**, která je za tímto účelem zvolena jako další kritérium pro následnou analýzu.

Dosavadní uvedené skutečnosti (související zejména s obr. 1,2,8) poukazují na určitou nespokojenost se současným stavem věcí a nepřímo tak poukazují na nutnost určité změny ve fungování EU. Pokud jde o podporu reformy EU, agentura EUpinions (2019) na svém webu uvádí, že občané EU mají vůči současnému statusu quo zejména dva hlavní požadavky: jmenovitě to, že rozhodnutí na úrovni EU by měla být přijímána spíše v rámci občanských referend nežli Evropským parlamentem a že EU by se měla v budoucnu spíše než na hospodářský růst zaměřit především na zajištění míru a stabilizace v členských zemích. Pokud jde o rozhodování, ukazuje se, že lidé silně oponují představě delegování rozhodovacích pravomocí na voleného evropského prezidenta nebo Evropskou komisi; V tomto směru dle zdroje upřednostňují Evropský parlament (to odpovídá dřívějším zjištěním Eurobarometru 92). Pokud jde o členství, v průměru se země EU staví proti menší unii, přičemž těsnou většinou preferují EU současné velikosti. Jak již bylo zmíněno, obecně vzato občané upřednostňují Evropskou unii, která v první řadě zajišťuje mír a bezpečnost, teprve poté podněcuje hospodářský růst a teprve poté se soustředí na ostatní politické cíle a vývoj, jako je zajištění energetické bezpečnosti, boj proti změně klimatu nebo regulace přistěhovalectví. Dalším kritériem je proto **dopad daného scénáře na stabilizaci a vývoj**.

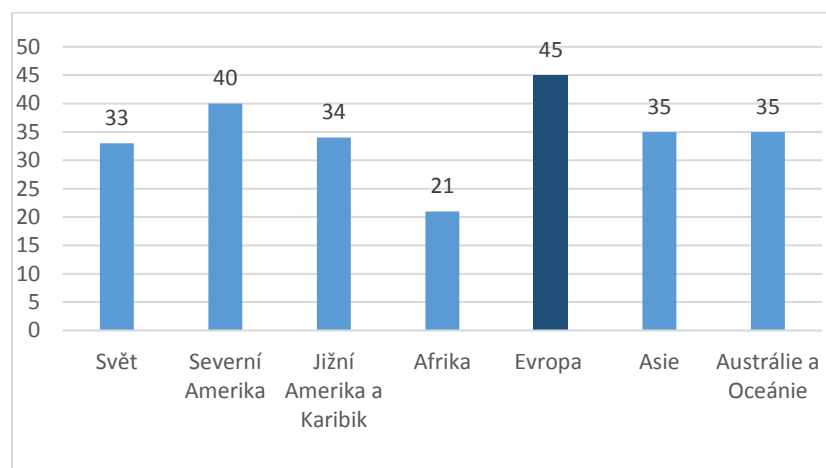
Před porovnáním legitimacy všech pěti scénářů je důležité zmínit také očekávané či předpokládané skutečnosti, s nimiž se bude muset EU v blízké budoucnosti vypořádat; jedná se zejména o stárnutí populace, demografický úbytek ekonomicky aktivního obyvatelstva, digitalizaci, nástup automatizace, ale i postupná globalizace a s tím související politické a ekonomické náklady. Rovněž tyto faktory je tedy nutno zahrnout do závěrečné analýzy, jelikož se budou do značné míry podílet na hospodářském výkonu EU a tak přímo spoluurčovat určovat směřování projektu; základem EU je totiž právě hospodářská integrace, na jejíž úspěchy postupně navazuje integrace politická.

Důležitou oblastí zájmu je demografická struktura EU. Tento faktor má totiž přímý vliv na stav hospodářství coby nejdůležitější integrační složku. Evropská unie je stále největším jednotným trhem na světě, který z velké části používá druhou nejpoužívanější měnu po americkém dolaru. Je to obchodní mocnost a extrémně rozmanitý trh. Tyto skutečnosti do značné míry odrážejí

její pozitivní agendu, nicméně všechny tyto skutečnosti je nutno vidět v jejich reálném kontextu. Tím, jak ve zbylých částech světa dochází k postupnému, někde i rapidnímu rozvoji, role Evropy ve světě se zákonitě zmenšuje. Pro srovnání - v roce 1900 představovala Evropa přibližně celou čtvrtinu světové populace; V současné době je to ale pouze 6 % a z dat Eurostatu (2017) uvedených v Bílé knize o budoucnosti Evropy vyplývá, že v roce 2060 to budou pouhá 4 %, přičemž touto dobou nebude obyvatelstvo žádného členského státu zastupovat více než 1 % světové populace (2017, Eurostat). S tím nepřímo souvisí i problém stárnutí obyvatelstva.

Občané EU díky vysokým sociálním standardům a kvalitě zdravotní péče poměrně rychle stárnou a očekávaná délka života je prodlužována prakticky každý rok. Toto je varovný ekonomický ukazatel, jelikož úměrně se stárnutím populace dochází ke zmenšování zastoupení ekonomicky aktivního obyvatelstva, nutného k růstu ekonomiky a tím i růstu životní úrovně. Právě růst životní úrovně je důležitým faktorem, který přímo souvisí s přijetím ze strany občanské veřejnosti, jelikož čím větší růst životní úrovně daný scénář nabídne, tím lépe bude působit v očích občanů. Nezbytným kritériem je proto i **růst životní úrovně**. Jak poukazuje Ther (2016, s. 133), samotný růst HDP není jediným určujícím faktorem životní úrovně daného státu, nicméně ze všech ukazatelů je tím hlavním.

Obrázek 9 Odhad věkového mediánu podle regionů světa v roce 2030



Zdroj: Rand Europe (2017); vlastní zpracování

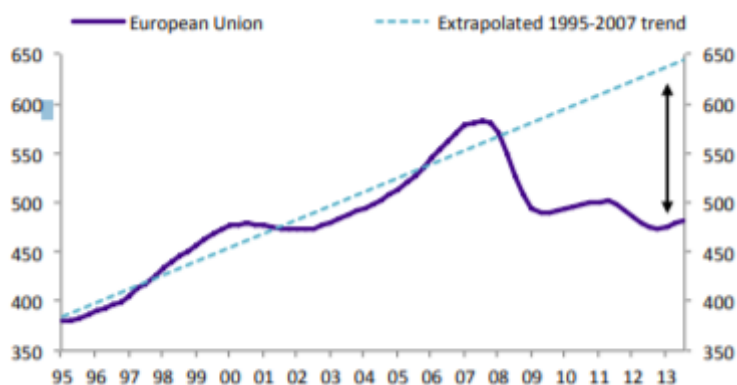
Graf znázorňuje odhadovaný věkový medián šesti kontinentů za 10 let. Jak lze vidět, Evropa (45) je s poměrně značným náskokem na prvním místě, následovaná Severní Amerikou (40). Evropané budou za deset let v průměru 2x (!) starší nežli Afričané, a o deset let starší nežli Asiaté. Významně budou také přesahovat průměrný celosvětový medián (33). Se střední délkou života 45 let se EU tak do roku 2030 stane „nejstarším“ regionem na světě. Vzhledem ke vztahu mezi ekonomicky aktivním obyvatelstvem a výkonem hospodářství lze předpokládat, že ekonomická moc EU bude klesat. Stárnoucí populace je negativním ukazatelem ve vztahu ke konkurenceschopnosti, jelikož souvisí s nárůstem tlaku na systémy sociální zabezpečení a se snížením pracovního výkonu populace. Snížení příjmů z daní na úrovni národních států pak může vést k prohlubování zadluženosti, zvýšení daní a nespokojenosti pracovníků a obecného poklesu ekonomiky. Se snižováním růstu ekonomicky aktivních obyvatel klesá i podíl EU na celosvětovém HDP, což dokládají i data Statistické divize OSN a Eurostatu (2017) zveřejněných v Bílé knize o budoucnosti Evropy, podle kterých byl podíl Evropské unie na světovém HDP v roce 2004 26 %, ale v roce 2015 už jen 22 %, přičemž stejný zdroj předpokládá, že po roce 2030 bude tento podíl menší než 20 %. Pro srovnání, podíl Číny na



světovém HDP činil v roce 2005 pouze 5 %, o deset let později už 15 % (2017, EK). To je dáno kombinací několika faktorů, ovšem jedním z hlavních je právě zmíněné zastoupení ekonomicky aktivního obyvatelstva v EU spolu nedostatkem inovací a investic do nových technologií, které by tento trend mohly zpomalit (viz následující obrázek)

Ve vývoji hospodářství bude v blízké budoucnosti sílit vliv nových technologií, automatizace a digitalizace. To platí pro celý svět, Evropskou unii nevyjímaje. Dopady zvýšeného využití technologií a automatizace ovlivní všechna pracovní místa a odvětví. Analytická společnost Oxford Economics (2019) na svém webu uvádí, že do roku 2030 automatizace na celém světě zcela nahradí 20 milionů pracovních míst a řádově mnohem více nahradí částečně. V této souvislosti je si ovšem nutné připomenout, že technologie obecně vytvořila mnohem více pracovních míst, než jich „zničila“. Mnoho současných pracovních míst před deseti lety vůbec neexistovalo. Lze proto očekávat, že v příštích letech mnoho nových pracovních pozic vznikne. V tomto ohledu je ovšem pro stálý růst a zajištění konkurenční výhody pro EU vůči světu důležitá role investic do nových technologií a zefektivňování výrobních procesů a jiné inovace. Je proto důležité zjistit, který ze scénářů by nabídl nejlepší alternativu, jelikož **právě investice jsou klíčovou složkou ekonomického růstu a tím i životní úrovně.**

Obrázek 10 Investice v EU - Trend vs. realita mezi lety 1995-2013 (v mld eur)



Zdroj: Eurostat (2015)

Graf znázorňuje rozdíl mezi předpokládaným trendem a skutečným vývojem stavu investic v EU. Pokles v souvislosti s finanční krizí v roce 2009 je pochopitelný, nicméně následný vývoj není příliš pozitivní. Investice na úrovni EU, do průmyslu, do vzdělání, do technologií, jsou povětšinou dlouhodobého charakteru a proto dopady tohoto trendu zažívá EU právě dnes. Graf znázorňuje součet investic všech investičních subjektů, soukromých, státních i jednotlivců, přičemž odchylka od trendu z let 95-08 je poměrně výrazná. Dopady této odchylky jsou viditelné již dnes; Evropská unie postrádá jednotnou digitální agendu, jednotný digitální trh a potřebné reformy – v rámci objektivitu je nutno zmínit, že některé členské státy jsou v směru ohledu napřed. Proto je však nutno do analýzy práce zařadit i **kritérium inovací a konkurenceschopnosti** evropské ekonomiky v daném scénáři, jelikož se jedná o přímý důsledek vhodně alokovaných investic, které mohou v kombinaci s vhodně prováděnou migrační politikou podpořit hospodářský růst a zabránit tzv. odlivu mozků.

Uvedené faktory, od nichž byly odvozena jednotlivá kritéria, mají široký charakter, aby je šlo uplatnit jak pro EU jako celek, tak pro ČR. Dlužno podotknout, že vzhledem k provázanosti obou entit – zejména po ekonomické stránce – se výsledné hodnoty často podobají. Z tohoto

důvodu bylo určeno **kritérium využití plného potenciálu na všech úrovních**, které odráží možnosti uplatnění a využití potenciálu daného scénáře na tuzemské i evropské úrovni.

### 3.1.1 Shrnutí

Data graficky znázorněná na obr. 1 jasně ukazují, že Evropská unie má mezi svými občany stále poměrně vysokou podporu (61 %). Ještě větší část občanů Unie (68 %) je přesvědčena, že jejich země z členství v EU nějakým způsobem profitovala. Na druhou stranu, každý druhý občan EU (50 %) není spokojen s tím, jakým směrem se dění v Evropské unii vyvíjí, potažmo s EU jako takovou, či vidí zásadní nedostatky ve směřování či aktivitách Unie (viz obr. 2), což podporuje předpoklad o potřebě reformy EU. Toto je poměrně alarmující zjištění, které představuje živou půdu pro případnou reformu Evropské unie směrem k požadavkům občanů, v tom smyslu, jak po tom volá Bílá kniha o budoucnosti Evropy. Data z obr. 1 přitom ukazují, že charakter této reformy má potenciál být spíše „proevropský“, jelikož většina Evropanů vnímá EU pozitivně, pouze minorita (10 %) pak negativně, přičemž přibližně čtvrtina (27 %) zaujímá ambivalentní názor, viz obr. 1. Občané mají tendenci vnímat Evropskou unii a myšlenku jednotné Evropy převážně pozitivně, ovšem nejsou spokojeni s některými aspekty aktivit (zejména legislativních, rozhodovacích, politických) EU. Z uvedeného tedy obecně vyplývá, že většinově občané Unie vyjadřují EU podporu (viz obr. 1), a současně volají po hlubší integraci (viz obr. 8), byť v tomto aspektu je jejich podpora pouze mírně nadpoloviční a EU jako celek je v této otázce velmi polarizována. Data dále ukazují, že hlavní roli v debatě o budoucnosti evropského projektu budou hrát zejména tato hlavní témata; **migrace, stav ekonomické situace a problém ochrany životního prostředí a změny klimatu**, viz obr. 3 a 4; a dále téma **vnitřní i vnější bezpečnosti, volného trhu/pohybu a postavení a hlas Evropské unie v dnešním světě**, viz obr. 5. Z uvedeného lze závěrem vyvodit, že určitá reforma Evropské unie by u evropské veřejnosti našla podporu, jelikož většinově se občané EU staví k evropskému projektu příznivě a lze tedy předpokládat, že touží po jeho pokračování (viz obr. 1). Případná reforma tak má poměrně značný realizační prostor, což nepřímo podporuje cíl této práce v tom smyslu, že je nutno hledat vhodné alternativy pro budoucí pokračování evropské integrace.

Na tomto místě je potřeba shrnout identifikovaná kritéria, která budou předmětem hodnocení a zařadit je do patřičných skupin. Kritérií je celkem 13. Pro účely práce byly rozděleny do tří kategorií podle toho, v jaké části práce jsou zpracovány.

Kapitola *Potencionální výhody a nevýhody jednotlivých scénářů* zpracovává tato kritéria:

- Posílení a dopad scénáře na vnitřní a vnější bezpečnost
- Funkční rámec scénáře pro výzvy budoucnosti
- Dopad scénáře na akceschopnost, rozhodovací procesy, transparentnost
- Podpora scénáře ze strany občanské veřejnosti
- Dopad scénáře na využití plného potenciálu (EU a ČR) na všech úrovních

Kapitola *Politické dopady jednotlivých scénářů na EU a ČR* zpracovává tato kritéria:

- Dopad scénáře na politickou stabilizaci a vývoj
- Dopad scénáře na postavení a vliv (EU a ČR) na mezinárodní scéně
- Dopad scénáře na schopnost (EU a ČR) prosazovat v rámci scénáře své zájmy

- Politická udržitelnost scénáře

Kapitola *Ekonomické dopady jednotlivých scénářů na EU a ČR* zpracovává tato kritéria:

- Dopad scénáře na stabilizaci hospodářského prostoru
- Dopad scénáře na posílení vnitřního trhu
- Dopad scénáře na inovace a konkurenceschopnost
- Dopad scénáře na růst životní úrovně

Těchto 13 kritérií zasahuje jak do politické, tak hospodářské i občanské sféry fungování EU. V rámci co nejširšího záběru bylo nutné do porovnání „pojmout“ všechny tyto oblasti, aby mohla být odvozena co možná nejrealnější podoba dopadů daného scénáře.

### **3.2 Potencionální výhody a nevýhody scénářů pro EU a ČR**

Před pojednáním o politických a ekonomických dopadech jednotlivých scénářů je nejprve nutno identifikovat hlavní potenciační negativa a pozitiva, jež by tyto scénáře přinesly, jelikož jak osvětluje následující kapitola, v mnohém se budou shodovat s případnými následky; Hospodářské a politické dopady jsou důsledněji rozebrány v následujících kapitolách.

Při porovnávání výhod a nevýhod je vždy nejprve potřeba stanovit subjekt, vůči kterému jsou tyto (ne)výhody stavěny. Jinými slovy, co je výhoda pro jednu entitu, může – ale nemusí – být nevýhoda pro druhou. Pro účely této práce je tak činěno ze dvou odlišných, avšak přesto se překrývajících pohledů (EU a ČR), jelikož oba subjekty jsou na sebe vzájemně vázány; dlužno konstatovat, že tato kapitola vychází přímo z teoretické části práce, kde jsou popsány jednotlivé scénáře. U každého scénáře je tedy vždy stanoven vztah k EU a vztah k České republice. Vzhledem k rozsáhlosti tématu tato kapitola rozvádí pouze ty základní a nejcitelnější výhody a nevýhody. V rámci této práce nelze pojmout veškeré aspekty jednotlivých scénářů; tato kapitola je věnována výhradně „makro“ výhodám a nevýhodám, které lze dnes identifikovat či předpokládat. Současně s tím je provedena analýza kritérií určených v předchozí části práce za účelem zjištění, který scénář by byl „nejvýhodnější“ a naopak. Rovněž je třeba uvést, že u některých scénářů se budou některé výhody a nevýhody daného uspořádání opakovat, jelikož se jedná o aspekty platné pro každou verzi; připomeňme totiž, že základním prvkem každého scénáře je dle Evropské komise (2017, s. 16) předpoklad, že všech 27 států bude nadále pokračovat jako unie.

Každý z pěti scénářů pro budoucnost Evropské unie nabízí k řešení současných i budoucích problémů svůj vlastní přístup. Scénář pokračování v dosavadní praxi chce stavět na úspěchu minulých let, scénář jednotného trhu chce dostat do popředí ekonomickou integraci a zanevřít na politické aspekty integrace, scénář flexibilní neboli dvourychlostní integrace sází na tzv. koalici ochotných, scénář hlubší integrace ve vybraných oblastech je zaměřen na prohlubování spolupráce pouze v těch oblastech, na kterých panuje všeobecná shoda a scénář komplexní integrace ve všech směrech hovoří o celounijním přiblížení se k federalistickému modelu fungování. Jednotlivé scénáře tak, jak o nich hovoří Evropská komise, zde již nejsou popsány; zde je čtenář odkázán na kapitolu *Vymezení scénářů*.

## Scénář 1 – Pokračování v dosavadní praxi

V případě scénáře pokračování v dosavadní praxi by se na fungování EU27 změnilo jen pramálo; **Evropská unie by operovala víceméně stejně, jen se zaměřením na svůj pozitivní reformní program, jako je tomu dnes.** Tomu by také odpovídaly praktické důsledky. Zásadní výhodou tohoto scénáře je jeho faktická předvídatelnost, kdy výhody a nevýhody jsou v zásadě pozorovatelné i v současnosti. To platí pro EU i ČR.

Obrázek 11 Tabulka hodnocení výhod a nevýhod scénáře 1

| Scénář 1 | Posílení EU a vnitřní a vnější bezpečnost | Funkční rámec pro výzvy pro budoucnosti | Akceschopnost, rozhodovací procesy, transparentnost | Využití plného potenciálu na všech úrovních | Podpora ze strany občanské veřejnosti |
|----------|---|---|---|---|---------------------------------------|
| EU       | 3   | 3                                       | 3   | 3   | 2                                     |
| ČR       | 3   | 2                                       | 3   | 3   | 2                                     |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

Obecnou hlavní výhodou tohoto scénáře pro Evropskou unii je bezesporu skutečnost, že by nadále hovořila jedním hlasem zastupujícím 27 evropských zemí, což by ji půjčovalo legitimitu a silnější postavení na mezinárodním ekonomickém i politickém poli. Rovněž by zůstala ekonomickým gigantom, produkujícím druhý největší HDP na světě po USA. EU ovšem v současné době reálně nezajišťuje svou vnější a vnitřní bezpečnost a spoléhá pouze na bezpečnostní složky národních států. V rámci tohoto scénáře by v blízké době nedošlo k vybudování společné armády, nicméně vzhledem k požadavkům členských států lze v tomto ohledu v dohledné době předpokládat alespoň zlepšení ochrany vnějších hranic EU (3). EU by mohla nadále operovat v zavedených a dlouhodobě fungujících mantinelech, které i přes všechny nedostatky fungují, ty ovšem stále neřeší problémy jako digitalizace, stárnutí populace či automatizace na evropské úrovni. Řešení těchto výzev je proto stále na bedrech národních států (3). Mezi další výhody lze zařadit postupné zvyšování životní úrovně a zmenšování socioekonomických rozdílů mezi regiony. Nelze opomenout ani mírový aspekt evropské integrace; právě díky Evropské unii je v Evropě již více než 75 let mír. Taktéž bezpečnost lze považovat za zásadní přínos pro celou EU. EK na svém webu (2017) uvádí, že v Evropě leží 18 z 25 nejmírumilovnějších zemí na světě. Jako poslední výhody lze pak uvést to, že v současné podobě je EU i přes veškeré výtky ze strany občanů stále do jisté míry schopna řešit celoevropské otázky migrace a změny klimatu a právního státu. Jako hlavní nevýhodu spojenou s tímto scénářem lze považovat nespokojenost občanů s děním v EU, kdy se současným vývojem není spokojená celá polovina z nich (viz obr. 2). Bez zásadní reformy by se tak evropský projekt mohl v případě tohoto scénáře eventuelně ocitnout v ohrožení, zapříčiněným nejednotou EU27; již dnes lze pozorovat hluboké neshody v tématech migrace, transparentnosti orgánů EU, právního státu, změny klimatu či výše příspěvku jednotlivých států do evropského rozpočtu. A jak se ukázalo v případě Velké Británie, jistá dezintegrace bloku je již realitou. Nevýhodou je v tomto směru také samotná struktura EU a s tím spojená byrokracie, pomalá akceschopnost, ale i nedostatek vize. Jednotlivé národní státy by v rámci tohoto scénáře jistě chtěly zachovat alespoň přibližné rozdělení pravomocí, čímž by rozhodovací procesy a akceschopnost evropských orgánů nijak nepodpořily. Stávající politické i obchodní bariéry úspěšně brání EU – a tím pádem i ČR – ve využití svého plného potenciálu (3). Podpora tohoto scénáře ze strany veřejnosti není vysoká (viz hodnocení 2 + 2); Unii v současné podobě dnes důvěřuje přibližně třetina občanů, zatímco před deseti lety to byla asi polovina (2017, Evropská

komise). **Ačkoliv podpora Evropské unie jako takové překračuje až na výjimku v podobě Řecka ve všech členských státech 60 %, současně se občané EU 70% většinou vyslovují pro nutnost její reformace**, přičemž největšími euroskeptiky jsou Češi (2018, Eurostat). Za jednu z hlavních výhod pro Českou republiku lze považovat přístup na jednotný vnitřní trh a jeho čtyři základní svobody. S tím jsou spojeny i výhody plynoucí z mezinárodních obchodních dohod, při jejichž vyjednávání má EU díky své ekonomické moci nesrovnatelně větší váhu nežli by měla osamocená ČR. Nejcitelnější výhodou pro jednotlivce je možnost požívat výsad plynoucích z práv občana EU, kterým je díky členství každý občan ČR. Nutno je zmínit také skutečnost, že ČR by nadále byla členem Schengenského prostoru. Další výhodou by bylo její postavení nepřímého plátce v evropském rozpočtu. Česká republika od svého vstupu do EU i díky dotacím z evropského rozpočtu viditelně bohatne, ačkoli toto postavení není dlouhodobě udržitelné. Evropská komise (2017) na základě svých propočtů předpokládá, že Česká republika bude čistým plátcem již od roku 2028, tj. za méně než deset let. Tato skutečnost na první pohled nepůsobí dojmem výhody, nicméně je potřeba si uvědomit, že postavení země coby čistého plátce se odvíjí primárně od její dobré hospodářské a sociální situace. Za primární výhodu lze pak obecně považovat to, že v rámci tohoto scénáře by ČR mohla nadále aktivně spoluovlivňovat dění v Unii, kde patří svým zastoupením mezi středně silné státy. S tím souvisí i možnost hlubší spolupráce na evropské úrovni na problémech budoucnosti, tj. digitalizace a automatizace; samotná ČR není v této oblasti vůbec efektivní, postrádá vizi a shodu na širší úrovni (2); výhody jako digitalizace státní správy, online volby a zjednodušení systému nelze v rámci tohoto scénáře očekávat. Co se nevýhod týče, má Česká republika specifické postavení. Češi se obecně profilují jako euroskeptici, ovšem ne ve vztahu k Evropské unii jako takové – v posledních letech její podpora roste – ale k evropským institucím, zejména pak k euru. Za hlavní nevýhodu tohoto scénáře ve vztahu k ČR lze označit skutečnost, že ČR může být ostatními státy kdykoli přehlasována v oblastech, v nichž rozhoduje tzv. kvalifikovaná většina a tím může být donucena přijmout určité rozhodnutí; dále by měla i nadále pod hrozbou sankcí povinnost implementovat evropskou legislativu (ačkoli je pravdou, že se na ni sama podílí). To souvisí s druhou možnou nevýhodou, kterou je nedostatek transparentnosti, díky čemuž bývá EU mnohdy pro běžného občana nesrozumitelná, což je dáno i špatnou reprezentací vlastních úspěchů EU v členských státech. EU je vzhledem k současné podobě složitá entita, složená z 27 rozdílných aktérů, čemuž logicky odpovídá její charakter. Faktická neangažovanost EU při reprezentaci vlastních úspěchů v očích občanů je zarážející (2).

## Scénář 2 – Návrat k jednotnému trhu

Scénář přeměny povahy Evropské unie na pouhý „společný hospodářský prostor“ by na rozdíl od scénáře pokračování v dosavadní praxi již **přinesl zásadní rozdíly ve fungování EU**. Unie by se dále orientovala na hospodářskou spolupráci. Lze konstatovat, že tento scénář je jakýmsi krokem zpět, odůvodněným neochotou další spolupráce mezi jednotlivými členskými státy.

Obrázek 12 Tabulka hodnocení výhod a nevýhod scénáře 2

| Scénář 2 | Posílení a dopad na vnitřní a vnější bezpečnost | Funkční rámec pro výzvy budoucnosti | Akceschopnost, rozhodovací procesy, transparentnost | Využití plného potenciálu na všech úrovních | Podpora ze strany občanské veřejnosti |
|----------|---|-------------------------------------|---|---|---------------------------------------|
| EU       | 1   | 2                                   | 4   | 1   | 1                                     |
| ČR       | 1   | 1                                   | 4   | 1   | 3                                     |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

Hlavní výhodou uvedeného scénáře by pro EU představovalo snížení regulační zátěže, jelikož Evropská komise v Bílé knize (2017, s. 18) v rámci tohoto scénáře předpokládá, že při předložení každé nové iniciativy by došlo ke zrušení dvou stávajících právních předpisů (takové jednání by ovšem mohlo mít dvojitý účinek, kdy by se v důsledku tlaku na redukci regulací začaly prohlubovat rozdíly např. ve spotřebitelské oblasti, ale i mezi sociálními a environmentálními standardy, zejména mezi hospodářsky vyspělejšími a chudšími zeměmi – pro ČR tedy poměrně jasná nevýhoda). Za další možné pozitivum lze označit skutečnost, že v případě návratu k jednotnému trhu by se orgány EU s velkou pravděpodobností zaměřily na prohloubení a dokončení vnitřního trhu, zejména v oblasti hybu kapitálu, služeb a digitalizace. Stejně tak by vzhledem k absenci nebo alespoň redukcí politické složky fungování EU27 došlo ke snížení množství legislativních nařízení, čímž by se do jisté míry rozšířily možnosti některých podnikatelských subjektů. Lze předpokládat, že to by v důsledku vedlo k větší transparentnosti v řadě oblastí, stejně jako ke zrychlení akceschopnosti na určitých úrovních, které by nadále nevyžadovaly shodu EU27 (4). Nevýhodu na úrovni EU by naopak představovalo faktické zmenšení geopolitické role Evropské unie, která by již nebyla coby politický blok zastoupena na řadě mezinárodních fór. Ztráta jednoty by snížila její vyjednávací pozici i váhu jejího hlasu. Určité oblasti jako mezinárodní obchod či digitalizace by provázely neshody, které by bez konsensu vedly k neshodám na spolupráci v celoevropských či celosvětových otázkách a budoucích výzvách, jako je změna klimatu, globalizace ekonomiky, bezpečnost či migrace, neboť bez politické složky by řešení těchto problémů bylo mnohem komplikovanější (2). Tento scénář by měl rovněž přímý vliv na vnitřní oslabení členských států i Evropské unie navenek, jelikož by se členské státy neodkázaly shodnout ani v otázkách ochrany hranic či kolektivní armády, které by navíc vzhledem k funkčnímu rámci neměly ani potřebné politické instituce (1). Jednotlivé členské státy by v případě nesouhlasu s postupem Unie musely často uzavírat obchodní a jiné dohody na bilaterální úrovni, což by představovalo značnou časovou i finanční zátěž. Rostoucí rozdíly a omezená spolupráce by navíc mohly představovat překážku ve fungování společné měny. Nelze přesně předpokládat, jak by se tento scénář promítl do fungování Schengenského prostoru; bez vyřešené otázky migrace a koordinované politiky bezpečnosti by ale mezi některými státy mohlo dojít na systematictější kontroly na vnitřních hranicích. Došlo by rovněž ke změně struktury i zaměření evropského rozpočtu, přičemž tato „Hospodářská unie“ by dle návrhu EK (2017, s. 19) z Bílé knihy financovala pouze základní funkce nezbytné zajištění fungování vnitřního trhu. Občané EU jsou většinou pro hlubší integraci a zachování EU (viz obr. 1 a 8), proto lze předpokládat, že by se tento scénář na úrovni EU nesetkal s kladným přijetím (1).

Za výhodu tohoto scénáře pro ČR lze označit posílení vnitřního trhu, snížení regulační a legislativní zátěže a vyjmutí z povinnosti tuto legislativu implementovat, potažmo eliminaci možnosti být přehlasován při rozhodnutích tzv. kvalifikovanou většinou. Do jisté míry lze označit za výhodu také transfer jistých pravomocí zpět na národní úroveň, čímž by došlo k rozvázání „rukou“ národních vlád v určitých oblastech, což by mohlo urychlit některé rozhodovací procesy a přijímání legislativy (4), nicméně s tím je spojena nevýhoda ztráty EU coby garanta a hlídače právního státu; pro ČR by to mohlo vzhledem k minulé i současné politické situaci znamenat ohrožení. Nevýhod pro ČR se v tomto scénáři ostatně nabízí celá řada. V první řadě podobně jako na úrovni celé EU by ČR ztratila silnou vyjednávací pozici zejména v obchodních dohodách (EU coby 500 milionový trh má oproti 10 milionovému českému značnou převahu). Kromě hlasu zastupujícího zájmy ČR na mezinárodním poli by další zásadní nevýhodou pro ČR bylo utlumení kohezní politiky či společné zemědělské politiky a s tím spojených plateb evropských fondů, čímž by ČR přišla o čisté příjmy v řádech stovek miliard korun. Právě tuto politiku solidarity určenou k zahlazování socioekonomických rozdílů mezi evropskými zeměmi lze spolu s ostatními výhodami vyplývajícími z členství v EU lze označit za hlavní příčinu ekonomického růstu ČR v posledních deseti letech. Mezi další

nevýhody lze zařadit zánik institucí dohlížejících na právní stát a ochranu práv evropských občanů, oslabení bezpečnosti a obranného potenciálu ČR, která by namísto budování kolektivní evropské armády byla odkázána výhradně na tu svou, popřípadě na jednotky NATO (1). Nelze vyloučit ani možné zavedení kontrol na některých hranicích; nelze tak vyloučit možné oslabení Schengenského prostoru. Za možnou nevýhodu lze označit také nezavedení eura, jelikož je pravděpodobné, že státy eurozóny, mezi něž patří většina hlavních obchodních partnerů ČR, by v rámci tohoto scénáře přistoupily k nějaké užší a potencionálně výhodnější formě spolupráce. Dále jmenujme anulaci některých dosavadních smluv, předpoklad obnovení hraničních kontrol, možné počáteční zpomalení vnitrounijního obchodu, snahy o ekonomickou autarkii u některých zemích, úpadek EU jako celku a konec evropské myšlenky. Tento scénář vlastně znamená krok zpět ve vývoji EU a proto nelze uvažovat o naplnění potenciálu ani EU, ani ČR (1+1). V České republice by tento scénář setkal s dvojitým přijetím; ČR má poměrně silné zastoupení euroskepticky smýšlejících obyvatel a proto lze předpokládat, že v ČR by se tento scénář setkal s lepším přijetím nežli na úrovni EU, ovšem vzhledem k jeho nedostatkům by nebyl preferovanou volbou (3).

### Scénář 3 - Integrace v rámci dvourychlostní Evropy

Scénář dvourychlostní integrace není tak radikální jako předchozí scénář, ale přesto by měl vliv prakticky na každý aspekt fungování Evropské unie. Připomeňme si, že **v rámci tohoto scénáře by se EU rozdělila na tzv. „koalici ochotných“, tedy státy toužící po hlubší integraci, a zbytek EU, jímž vyhovuje současný stav.** Rychlost tohoto procesu by závisela výhradně na participujících se státech. Pro účely práce předpokládáme, že ČR by – alespoň ze začátku – stála mimo hlavní integrační proud. Pro tento předpoklad hovoří zejména skutečnost, že Češi jsou tradičními euroskeptiky (viz obr. 1) a rovněž fakt, že ČR doposud nezavedla společnou měnu, což lze považovat za jakýsi první vstřícný krok k hlubší integraci. Dodejme, že podle agentury CVVM (2019) je pro zavedení eura v ČR je pouze 20 % lidí, zatímco většina 75 % je proti, 5 % pak nemá názor.

Obrázek 13 Tabulka hodnocení výhod a nevýhod scénáře 3

| Scénář 3 | Posílení a dopad na vnitřní a vnější bezpečnost | Funkční rámec pro výzvy budoucnosti | Akceschopnost, rozhodovací procesy, transparentnost | Využití plného potenciálu na všech úrovních | Podpora ze strany občanské veřejnosti |
|----------|---|-------------------------------------|---|---|---------------------------------------|
| EU       | 4   | 4                                   | 4   | 4   | 4                                     |
| ČR       | 3   | 2                                   | 3   | 3   | 4                                     |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

Pro Evropskou unii představuje největší výhodou tohoto scénáře zachovaná jednota EU27, s tím, že státy, kterým nevyhovuje současný stav, mají možnost užší spolupráce. Na hospodářské úrovni by to pro EU jako celek znamenalo udržení a možná i posílení pozice ekonomické velmoci a možnost nadále uzavírat výhodné a progresivní dohody. Taktéž by došlo k posilování vnitřního trhu. Výhodou pružnější spolupráce na úrovni EU by rovněž mohla být příležitost poukázat na benefity evropského projektu a překonat nejrůznější existující neshody mezi členskými státy, které nelze v současném funkčním rámci vyřešit. S tím je spojen i potenciál většího rozvoje v mnoha oblastech, přes průmysl, digitalizaci a technologie až po sociální normy. Rovněž by byl posílen funkční rámec pro výzvy budoucnosti, tedy změnu klimatu,

automatizaci a jiné, ovšem pouze v rychlejší části EU a funkční rámec tudíž nelze hodnotit maximálně, jelikož by nefungoval napříč celou EU (4). Je pravda, že existují poměrně jasné preference některých států vůči tomuto scénáři, zejména ze strany občanů – i politiků - zakládající „Šestky“, ale i ze států jako ČR, které chtějí k integraci přistupovat vlastním tempem a pro které by tento scénář mohl představovat řešení; na druhou stranu, podpora dvourychlostní Evropy je dle údajů z webu Eurobarometru (2018) preferovaná pouze těsnou většinou občanů EU (4). Prohloubená spolupráce v oblastech společné obrany, daní, vnitřní a vnější bezpečnosti či sociální politiky by s velkou pravděpodobností měla pozitivní dopad na účastníci se státy. Kolektivní obrana by pak znamenala další úroveň mezinárodní bezpečnosti, ať už ve smyslu společné armády či rozšířené spolupráce tajných služeb. V rychlejší části EU by tyto oblasti fungovaly mnohem lépe a efektivněji, ale vezmeme-li v potaz celou EU, státy na pomalejší koleji by tyto procesy brzdily (4). Výhodou by byl také flexibilní rámec této spolupráce, jelikož by byl nadále zachován status všech zemí EU, což by na úrovni „rychlejší“ EU vedlo ke zlepšení rozhodovacích procesů a patrně také k větší akceschopnosti, aniž by to narušovalo fungování zbylých států Unie, jako například ČR. Stále by ovšem nebylo dosaženo optimální úrovně fungování v celé EU (4). Státy na „pomalejší“ koleji (včetně ČR) by se mohly ke státům na „rychlejší“ integrační koleji kdykoli připojit, do té doby by však fungovaly v mnoha ohledech beze změny (3).

Nevýhodou tohoto scénáře je možný budoucí rozkol mezi integrovanější a méně integrovanou částí EU. Mohlo by dojít ke změnám v právu občanů EU, které by vycházely z toho, kde daný občan žije. Mohly by vznikat neshody na úrovni rozhodování v jednotlivých oblastech, podobně jako k rozdílným dopadům určitých politik. Státy na rychlejší koleji by tedy díky společnému postupu mohly ekonomicky profitovat na úkor států na pomalejší koleji, v neposlední řadě i díky společné měně; lze totiž předpokládat, že tyto státy by všechny byly či se popřípadě staly členy eurozóny. Pokud by se integrační jádro uzavřelo do sebe či nasadilo vysoká kritéria a současně by státy stojící mimo hlavní integrační proud musely sdílet všechny povinnosti, avšak nepoživaly by všechny výhody, mohlo by to vést k zásadním neshodám na směřování projektu. Pokud by tato integrace probíhala příliš rychle, mohlo by dojít ke vzniku tzv. periferií a center, neboli zemí první a druhé kategorie, přičemž by také mohlo dojít k prohloubení rozdílů v životních úrovních. EU by tímto scénářem stále nevyužila svůj plný potenciál - tomu by bránily rozdílné přístupy členských států k integraci – nicméně lze uvažovat, že v případě úspěšné implementace tohoto scénáře by se k tomu přiblížila a mohla poukázat na možné výhody (4).

Hlavní výhodou pro ČR by byla možnost volby mezi stupni integrace. Česká republika se momentálně nachází v poněkud schizofrenní pozici; oponuje hlubší integraci, ale zároveň nechce zůstat na okraji EU. Tento scénář nabízí řešení. Předpokládejme, že ČR by nenastoupila na cestu hlubší integrace – alespoň ne ihned. Tím by si zachovala množství národních kompetencí, které by musela tzv. „koalice ochotných“ delegovat v rámci užší integrace na jiné těleso. Je tedy možné, že by tak ČR mohla brát větší ohled na požadavky části svých občanů a lépe se soustředit na své zájmy. To by se setkalo s přijetím u značné části občanů; navíc dle informací z webu Eurostatu (2017) je většina Čechů (53 %), pro rozdílné stupně integrace na základě dobrovolného přístupu, ovšem takto těsná podpora stále není ideální (4). ČR by nepodléhala společnému postupu koalice ochotných, a mohla by v mnoha oblastech přijímat taková rozhodnutí, která nemusejí korespondovat s ostatními státy EU – podobně, jako je tomu dnes.

Nevýhodou takového postupu je ovšem skutečnost, že pokud by se ČR nerozhodla pro rychlejší integraci, fakticky by se ocitla na vedlejší koleji – nejen, že by se nenacházela v „rychlejší“ části EU, ale také v eurozóně. Nemohla by se tak zapojit do řešení globálních témat, od terorismu po změnu klimatu, a pokud v rámci nějaké výjimky ano, jako neplnohodnotný člen



„rychlejší“ EU by neměl její hlas stejnou váhu. ČR jako taková nemůže vzhledem ke svým možnostem podobné záležitosti řešit spíše na národní úrovni (2). Takovéto vyčlenění by mohlo představovat značnou nevýhodu. Občané ČR by mohli přijít o některé právní výsady, které by se dostávaly občanům „flexibilnější“ EU. Rovněž by ČR mohla být začít vnímána zahraničními investory a obchodními partnery jako méně atraktivní, jelikož by nebyla v „jádro“ EU, což by mohlo vést k hospodářskému zaostávání a tím pádem i zpomalení růstu životní úrovně. Rovněž by ČR neposílila na poli bezpečnosti, vnitřní i vnější, jelikož by se neúčastnila hlubší spolupráce armád a bezpečnostních složek (3). Závěrem je nutno připomenout, že vícerychlostní integrace je do jisté míry realitou již dnes, uvážíme-li v potaz eurozónu či Schengenský prostor. Pozice České republiky by se primárně odvíjela od jejího přístupu k procesu integrace, ovšem na základě předpokladu její minimálně počáteční neúčasti v „rychlejších“ křídle EU lze tvrdit, že země by na tom v mnoha ohledech byla podobně jako dnes, tedy využívá svůj potenciál v rámci EU jaksi „polovičatě“ (3).

#### Scénář 4 - Hlubší spolupráce pouze ve vybraných oblastech

Evropská komise tento scénář budoucí integrace v Bílé knize charakterizuje slovy, že **Evropská Unie v případě tohoto vývoje bude svou činnost soustředit do efektivní, ale užší spolupráce** (2017, s. 22). Jedná se tedy o variaci scénáře 2 a 3. Rozdílem je, že nyní spolu spolupracují všechny země, ovšem pouze ve vybraných oblastech, zatímco v těch, na nichž nepanuje shoda, od spolupráce na evropské úrovni odstupují.

Obrázek 14 Tabulka hodnocení výhod a nevýhod scénáře 4

| Scénář 4 | Posílení a dopad na vnitřní a vnější bezpečnost | Funkční rámec pro výzvy budoucnosti | Akceschopnost, rozhodovací procesy, transparentnost | Využití plného potenciálu na všech úrovních | Podpora ze strany občanské veřejnosti |
|----------|---|-------------------------------------|---|---|---------------------------------------|
| EU       | 4   | 4                                   | 4   | 4   | 4                                     |
| ČR       | 4   | 4                                   | 4   | 4   | 3                                     |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

Viditelnou výhodou tohoto scénáře je tedy zvýšená akceschopnost Unie. V důsledku celoevropské shody by Unie mohla ve vybraných oblastech postupovat rychleji a rozhodněji, s jasnější vizí i větší podporou jednotlivých členských států. Tyto oblasti by byly spravovány prostřednictvím nových a efektivních nástrojů. Díky tomu by mohl být kladen větší důraz na transparentnost (4). Evropská sedmadvacítka by dále mohla snadněji přijímat ale především prosazovat kolektivní rozhodnutí, což by v daných oblastech znamenalo větší akceschopnost a posilovalo soudržnost Evropské unie směrem navenek. Výhodou je taktéž zachovaná jednota Evropské unie a možné omezení vnitřních sporů. Význam EU na globální úrovni by zřejmě nadále posiloval, ovšem nyní by vyplýval z povahy nově nastavené spolupráce. Za zásadní výhodu lze také označit systematictější spolupráci, zejména v zájmových oblastech. To by představovalo vhodný funkční rámec pro řešení celoevropských problémů jako migrace, změna klimatu, automatizace či posilování vnějších hranic, jelikož by se spolupráce soustředila výhradně na oblasti, na nichž panuje shoda, díky čemuž lze očekávat rychlejší přijímání řešení při řešení těchto výzev (4). Možnou nevýhodou či spíše překážkou v naplnění scénáře by mohly být prvotní neshody mezi státy ohledně oblastí které by měly být předmětem hlubší spolupráce. Nalézt konsenzus v rámci celé EU27 nebylo historicky – snad s výjimkou brexitu – nikdy

jednoduché. Tím by hrozilo, že ačkoli se řada věcí povede, nedojde k plnému využití potencionálu tohoto scénáře (4). Nevýhodu na úrovni EU by také představovala skutečnost, že určité oblasti, kterých by se užší spolupráce netýkala, by zůstaly upozaděny, což by mohlo v budoucnu mít negativní následky. Z hospodářského hlediska by tento scénář přinesl jak výhody, tak nevýhody, v závislosti na intenzitě a dohodnutých oblastech ekonomické spolupráce. Pokračující úsilí o stabilizaci eurozóny a společné měny by zřejmě přineslo své ovoce, nicméně v jiných oblastech, jako jsou standardy či harmonizace norem, by mohlo dojít k zásadním rozdílům, což se týká i kohezní politiky. Posílení EU a dopad na úroveň bezpečnosti by byl v zásadě pozitivní, jelikož všechny členské státy se shodují, že je nutno posílit vnější ochranu hranic i boj proti terorismu, nicméně otázkou zůstává, do jaké míry by panovala shoda v oblasti kolektivní obrany. Většina členských států je však této oblasti spolupráce nakloněna (4). Co se týče přijetí tohoto scénáře na úrovni EU, na první pohled se může zdát, že by bylo obecně vnímáno dobře, podobně jako scénář 3. V tomto ohledu je však nutno si uvědomit, že zatímco v případě dvou rychlostní Evropy by se hlubší spolupráce účastnily ty státy, které se k hlubší integraci staví příznivě a lze u nich tedy očekávat mnohem větší míru shody při řešení určitých výzev, v rámci tohoto scénáře by se na oblastech spolupráce a přijetí daných řešení musely domluvit země s naprosto odlišným přístupem k hlubší spolupráci a integraci, jako třeba ČR a Francie nebo Maďarsko a Nizozemsko. Proto lze v tomto aspektu očekávat větší nevůli občanů (3).

U tohoto scénáře lze očekávat pozitivní dopad na bezpečnostní situaci ČR, jelikož se jedná o jednu z mála oblastí, na níž chce ČR v rámci EU hlouběji spolupracovat. Vzhledem k odlišným zájmům jednotlivých zemí by ovšem tato spolupráce měla své úskalí, zejména ve vztahu ke společné armádě. Došlo by však k posílení vnějších hranic a protiteroristických složek, což lze označit na základní kámen budování obranných kapacit (4). Výhodou pro ČR by v určitém smyslu byla nově nabitá flexibilita, kterou by EU přenesla na národní státy, aby mohly v určitých oblastech, na nichž nepanuje shoda, prosazovat své zájmy samy. Za tímto účelem by byly některé pravomoci evropských institucí přeneseny zpět na národní orgány, což by do určité míry zjednodušilo určité legislativní a rozhodovací procesy (4). Podobně jako při scénáři návratu k jednotnému trhu by došlo k omezení evropské legislativy, ovšem v mnohem menší míře.

Tento scénář by ČR rovněž umožnil lépe se soustředit na zájmové oblasti v rámci EU, na druhou stranu by v určité míře omezil možnosti jednání. Větší transparentnost by vedla k lepšímu obrazu EU na vnitrostátní a regionální úrovni, ale nový funkční rámec, pokud by byl příliš složitý, by mohl tento úspěch překazit. ČR by na rozdíl od scénáře 3 nadále zůstala pevně zakotvena v Evropské unii, spolu se všemi výhodami, které to přináší, bezpečnostními i hospodářskými. Jelikož by funkční rámec tohoto scénáře byl přizpůsobován oblastem zájmu spolupráce, díky předpokládanému konsenzu by zřejmě byl efektivnější, nicméně v tomto směru nelze úroveň ČR jednoznačně odlišit od úrovně EU (4). Obecně se výhody v mnohém shodují se scénářem v pokračování v dosavadní praxi. Nevýhodou je pak zejména to, že práva občanů plynoucí z práva EU mohou být omezena v oblastech menšího zájmu.

Další nevýhodou pro ČR je její geopolitické postavení v rámci EU; v oblastech, které by zůstaly k řešení na národní úrovni, by ČR měla mnohem slabší vyjednávací pozici než některé hospodářsky výkonnější státy, což by mohlo vést k nespokojenosti s vývojem u části občanů (3). Nevýhodou pro ČR by taktéž mohlo představovat omezení hospodářské spolupráce – zejména v oblasti kohezní politiky, na které nepanuje mezi členskými státy shoda již delší dobu. O využití plného potenciálu ČR nelze v souvislosti s tím scénářem hovořit, nicméně pravdou zůstává, že nabízí funkční alternativu oproti současnému stavu, byť s určitými nedostatky (4).

**Obecně lze konstatovat, že výhody i nevýhody tohoto scénáře by se v mnohém shodovaly se scénářem pokračování v dosavadní praxi a scénářem dvou rychlostní integrace. To je**

zapříčiněno tím, že charakter tohoto scénáře leží právě někde mezi těmito dvěma scénáři. Pozice České republiky by se odvíjela od jejího přístupu ke konstruktivní debatě ohledně oblastí, které by se měly stát předmětem hlubší spolupráce.

### Scénář 5 – Všeobecná hlubší integrace ve všech směrech

Pro účely práce je zvolen model tzv. Evropské konfederace, viz úvodní kapitola. Zjevnou hlavní výhodou scénáře postupné „federalizace“ Evropské unie je jednota, s níž by EU mohla vystupovat na mezinárodní scéně. Jednota byla zmiňována i u zbylých scénářů, ovšem tento scénář by EU dodal nový rozměr existence.

Obrázek 15 Tabulka hodnocení výhod a nevýhod scénáře 5

| Scénář 5 | Posílení a dopad na vnitřní a vnější bezpečnost | Funkční rámec pro výzvy budoucnosti | Akceschopnost, rozhodovací procesy, transparentnost | Využití plného potenciálu na všech úrovních | Podpora ze strany občanské veřejnosti |
|----------|---|-------------------------------------|---|---|---------------------------------------|
| EU       | 5   | 5                                   | 4   | 5   | 1                                     |
| ČR       | 5   | 5                                   | 4   | 4   | 1                                     |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

Evropská unie by nadále nevystupovala nejednotně, díky čemuž dnes působí slabě; v podstatě by se z ní stala nová velmoc, dost mocná na to, aby si v rámci případného obchodního, politického, ale i vojenského sporu nemusela „vybírat stranu“; mohla by se do velké míry osamostatnit a přestat tolik spoléhat na USA a NATO (za předpokladu vybudování evropské armády). Unie by byla na rozdíl od ostatních scénářů prošla komplexním sjednocením, díky čemuž by byla ve svých rozhodnutích mnohem akceschopnější, silnější a bezpečnější (5). EU by jako globální aktér získala možnost aktivně jednat nejen v otázce kolektivní obrany, společné armády, daní a jiných zájmových oblastech. Tato podoba Unie by jí umožňovala efektivně řešit výzvy budoucnosti, otázky změny klimatu, terorismu i migrace, stejně jako hospodářské problémy, jelikož by v rámci urychlených řízení a vylepšených řídicích procesů lépe nalézala shodu (5). Všechna rozhodnutí náležící na úroveň EU by byla přijímána a implementována s větší rychlostí a v závislosti na rychlosti integrace by spolu se změnou struktury evropských voleb a institucí nejspíše došlo k větší transparentnosti některých unijních procesů; vzhledem k centralisticky orientovanému rozhodování i politické orientaci by ovšem mohla být některá rozhodnutí viděna jako nelegitimní, což by mohlo podkopávat myšlenku transparentnosti na úrovni EU (4). Rovněž by došlo k posílení práv občanů EU, která by se mezi sebou nijak nelišila. Došlo by k posílení vnitřního trhu a ke „zbourání“ zbylých bariér, zejména v oblasti služeb, digitalizace, daní či mezinárodně uznávaných certifikátů. Vzhledem k jednotnému přístupu nutnému v rámci tohoto scénáře lze předpokládat, že by došlo k všeobecné adaptaci eura v drtivé části Unie, čímž by společná měna posílila. To by vedlo ke zlepšení obecné hospodářské situace v EU a zvýšení životní úrovně v zaostalejších zemích. Zjevnou nevýhodou tohoto scénáře je ale faktická složitost, s níž by musela Unie v takovém scénáři operovat, jelikož nalézat shody by podobně jako dnes nebylo vždy jednoduché a s velkou pravděpodobností by se musel nalézt konsenzus mezi dělbou kompetencí, na což má většina členských států jiný názor už dnes. V tomto směru je ovšem potřeba zmínit nutnost delegace velkého množství národních pravomocí na evropskou úroveň, což by mohlo v očích části občanů podkopávat legitimitu EU, jelikož by to mohlo být vnímáno jako přímé ohrožení

národních orgánů, potažmo národních států a jejich identity. S tím souvisí i nevýhoda možného potlačení národních zájmů na úkor jednotné pozice Unie, a to jak v politické, tak hospodářské rovině. Navíc, vyjdeme-li ze skutečné pozice občanů EU, je zjevné, že občané by tento scénář jednoznačně odmítli; jak na svém webu uvádí agentura YouGov (2017), podpora jakýchsi „Spojených států evropských“ je nejvyšší v Německu (30 %) a ve Francii (28 %), ovšem ve zbylých zemích nepřesahuje 20 %, mnohdy ani 15 %. Hodnocení pohledu občanů na tento scénář by proto bylo poměrně tristní (1+1). Obecně lze přesto konstatovat, že jediný tento scénář umožňuje EU naplno využít její potenciál, ať už v oblasti průmyslu 4.0, zelené ekonomiky, při řešení migrace nebo v boji proti populismu a dezinformacím (5).

Částečná ztráta suverenity představuje jednu z hlavních nevýhod pro ČR a podobně mírně „euroskepticky“ orientované státy, které by v případě dlouhodobějších neshod mohly zpochybňovat rozložení zodpovědnosti mezi národní a evropské orgány, a uvážíme-li euroskepticismus jako faktor, je jasné, že pozice ČR by vůči tomuto scénáři nebyla vůbec vstřícná (1). Dále existuje možnost, že ČR by v rámci tohoto uspořádání nemohla plně prosazovat veškeré své zájmy či prosazovat vlastní zahraniční politiku. Za výhodu lze naopak označit pevnější ukotvení ve strukturách EU, a tedy zajištění bezpečnosti státu proti cizím mocnostem, jelikož by ČR byla součástí evropské armády, evropských bezpečnostních složek i rozvědky (5). Rovněž lze předpokládat, že v rámci zahlazování rozdílů mezi členskými státy by do ČR nadále proudily finanční transfery, díky čemuž by ČR z členství hospodářsky profitovala, stejně jako z posilování vnitřního trhu. V neposlední řadě lze za výhodu jmenovat posílení prestiže a významu ČR na mezinárodní scéně coby člena sjednocené a posílené hospodářské i politické supervelmoci. EU by jako konfederace nabízela vhodný funkční rámec k řešení většiny zásadních problémů dneška i budoucnosti, což by se pozitivně odrazilo v možných příležitostech pro ČR při řešení problémů na evropské i národní úrovni (5). Za předpokladu, že EU sice nabude nových pravomocí, nicméně stále ponechá v mnohých oblastech volnost národním vládám, aby mohly konat v těch oblastech, kde by EU byla neefektivní, lze tvrdit, že by mohla Česká republika dojít využití svého skutečného potenciálu. Je samozřejmě nutno uvážit, jak hluboko by tato nová dělba pravomocí zasahovala. V rámci tohoto scénáře je ve hře množství externích i interních faktorů, od složení federální vlády až po politický funkční rámec EU, ovšem pokud by však EU nadále fungovala na principu subsidiarity a solidarity, není od věci předpokládat, že potenciál ČR by skutečně byl naplněn (5). **Výhody v rámci tohoto scénáře se v mnohém podobají těm u výše uvedeného scénáře selektivní integrace.** Vzhledem k současné situaci a vztahům mezi členskými státy nelze předpokládat, že by se EU27 zčistajasna shodla na společném postupu a na hlubší integraci. **Výhody a nevýhody tohoto scénáře ale do velké míry závisejí na konkrétní podobě této hybridní konfederace.**

Na tomto místě je nutno provést sloučení hodnocení jednotlivých scénářů.

Obrázek 16 Tabulka shrnutí výsledků porovnání výhod a nevýhod scénářů

| Výhody a nevýhody | Scénář 1 | Scénář 2 | Scénář 3 | Scénář 4 | Scénář 5 |
|-------------------|----------|----------|----------|----------|----------|
| EU                | 14       | 9        | 20       | 20       | 20       |
| ČR                | 13       | 10       | 15       | 19       | 19       |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

Tato tabulka je přehledem výsledků výhod a nevýhod všech pěti scénářů. Maximální skóre bylo 25 (5 scénářů / každý max. 5 bodů). **Nejméně výhod pro EU a ČR přináší scénář 2, nejvíce naopak scénáře 4 a 5.** Podrobněji je toto srovnání rozebráno v závěru práce.

### 3.3 Politické dopady jednotlivých scénářů na EU a ČR

Analýza politických dopadů možných podob integrace na EU a ČR vychází z možných dopadů tak, jak je lze v současnosti předjímat. Vzhledem k rozsáhlosti tématu a možným nepředpokládaným událostem v budoucnu budou pro účely práce předpokládány pouze „makro“ politické dopady na úrovni EU a ČR. V rámci této BP si vskutku nelze činit nárok na komplexní rozbor dopadů jednotlivých scénářů na jednotlivé národní vlády či evropské orgány. Současně je nicméně kladen důraz na to, aby jednotlivé dopady vycházely z politických realití dnešní Evropské unie. V rámci zvolených 4 kritérií je maximální počet získatelných bodů 20.

#### Scénář 1 - Pokračování v dosavadní praxi

Jak je zmíněno v úvodu práce, v rámci tohoto scénáře budoucí podoby integrace by EU nedošla žádné radikální změny, což se logicky promítá do všech aspektů tohoto uspořádání, včetně možných politických dopadů. Jelikož je tento scénář momentálně stále ještě realitou, lze hlavní politické dopady jmenovat v porovnání s dnešní situací. **V tomto ohledu je hlavním důsledkem nedostatek racionálního politického dialogu na všech úrovních.**

Obrázek 17 Tabulka hodnocení politických dopadů scénáře 1

| Scénář 1 | Stabilizace a vývoj | Postavení a vliv na mezinárodní scéně | Schopnost prosazování zájmů | Politická udržitelnost |
|----------|---------------------|---------------------------------------|-----------------------------|------------------------|
| EU       | 2                   | 3                                     | 3                           | 2                      |
| ČR       | 2                   | 4                                     | 3                           | 3                      |

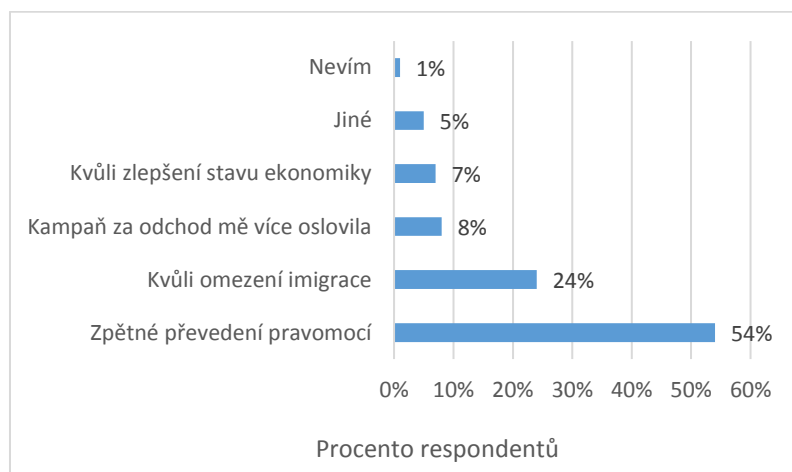
Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

Co se týče evropských institucí, Evropskou unii by nadále řídila Evropská komise, Evropský parlament, Evropská rada a měnovou politiku eurozóny by spravovala Evropská centrální banka, ovšem hlavní slovo při rozhodování by měly členské státy. Rozhodovací procesy v rámci EU a jejich orgánů by probíhaly stejně nebo přinejmenším podobně, tedy v závislosti na překonávání názorových rozdílů a prioritách členských států. Žádné zásadní reformy evropských institucí nejsou v plánu. Na mezinárodním poli by tento scénář nevyvolal žádné politické turbulence, a to jak na evropské, tak tuzemské úrovni (2+2). Zahraniční politiku by stále měly v gesci jednotlivé členské státy. Evropská unie by přitom držela stávající kurz, a i nadále by se orientovala směrem na západ, kdy většina zemí EU je zároveň členy NATO. Nadále by však nemluvila jednotným hlasem, zejména v otázkách zahraniční politiky a některých klíčových oblastí spolupráce, jako je řešení migrace či klimatické krize či v otázkách justice. Tento klíčový politický rozkol by měl přímý dopad na vliv EU na mezinárodní scéně, který by nedošel zásadní změny a spíše by nadále upadal (3). Na druhou stranu, ČR má v současném uspořádání mnohem větší vliv a moc nežli by měla osamoceně mimo EU, která ji propůjčuje stejné slovo jako má například nesrovnatelně politicky i hospodářsky mocnější Německo (4). Tento scénář ale obecně nepřináší žádná řešení pro vážné politické problémy uvnitř EU – uveďme například otázku dezinformační kampaně pro brexit, problém odtržení

Katalánska a skutečnost, že ve 21. století existují v Evropě političtí vězni, nebo pochyby nad stavem demokracie a svobody médií v Polsku a Maďarsku. Uvážíme-li, že tento scénář se spíše soustředí na udržení současného stavu a nenabízí žádnou zásadní reformní agendu, lze konstatovat, že obecným dopadem tohoto scénáře by bylo politické oslabení EU zevnitř i zvnějšku a možná ztráta důvěry části občanů. Na druhou stranu je nutno zmínit, že naprostá většina mezinárodních organizací, států či federací se potýkalo s podobnými problémy. Není žádným překvapením, že mnoho politických formací se rozpadlo nebo stále čelí dezintegračním výzvám (viz Španělsko, Kanada, Belgie nebo Spojené království). Co se tedy týče politické stabilizace a otázky budoucího vývoje, EU by v rámci tohoto scénáře nadále spoléhala na národní vlády, které se ovšem v mnohém ukázaly značně neefektivní či přímo neschopné zabránit v prosazování zájmů destruktivním prvkům. V tomto směru nelze proto předjímat příznivé dopady (2).

V průběhu několika let by s velkou pravděpodobností došlo k rozšíření eurozóny, jelikož o přistoupení ke společné měně momentálně usiluje Bulharsko i Rumunsko, nicméně otázka rozšiřování samotné Evropské unie není momentálně na stole – i v této otázce existuje viditelný rozdíl mezi východní a západní částí EU - a tudíž není jasné, jak by v tomto případě Unie postupovala. Jako nejcitelnější dopad současného kurzu EU uveďme odchod Velké Británie, již právě zejména dosavadní praxe na úrovni EU v kombinaci s národním populismem přiměla z Unie vystoupit.

Obrázek 18 Průzkum mezi občany UK, kteří hlasovali pro brexit, na otázku: „Co vás vedlo k tomu, že jste zvolili odchod z EU?“ (odpovědi v %)



Zdroj: ICM Research (2016)

Data v tabulce pochází z průzkumu agentury ICM Research z roku 2016, přičemž průzkumu se účastnilo 2400 respondentů. Pomyslné první místo coby nejdůležitější důvod pro odtržení se od EU s 54 % případů obsadila touha přenést pravomoci z Bruselu zpátky na národní úroveň. Na druhém místě byla s 24 % hlasů nespokojenost s imigrací, na třetím místě pak s 8 % hlasů údajně pozitivnější a lépe vedená kampaň za odchod. Čtvrté místo připadlo naději, že samostatnost přinese lepší ekonomickou situaci (7 % hlasů). Zbýlých 5 % připadlo na možnosti „Jiné“ (1 %) a „Nevím“ (3 %). Zdrojem průzkumu je ICM Research, nezávislá společnost zabývající se výzkumem veřejného mínění, která byla založena v roce 1989 v Británii, a za svou práci obdržela během svého působení několik cen. Závěry průzkumu mimo jiné potvrzují i další průzkumy, kdy ve všech případech obsadily první příčky otázky migrace a dělby pravomocí. Velká Británie si od EU vždy držela svůj odstup s tím, že k procesu evropské

integrace se stavěla odjakživa velmi skepticky, nicméně uvedené příčiny nespokojenosti s EU nejsou omezeny pouze na Velkou Británii. To je ovšem paradox, protože veškeré pravomoci byly na úroveň EU převedeny se souhlasem daného členského státu. Referendum z roku 2016 však provázela nová vlna populismu a nacionalismu, zapříčiněná zejména nespokojeností Britů se současným stavem ekonomiky a přílivem pracovníků z východní EU, která „spláchla“ jakoukoli racionální argumentaci. EU pak bohužel z různých důvodů sehrála roli obětího beránka, zejména však proto, že se nedostatečně vymezovala vůči dezinformačním kampaním – stačí totiž jen poukázat na to, že Spojené království mělo s EU vyjednáno největší množství nejrůznějších výjimek, převod pravomocí na evropskou úroveň byl dobrovolný a imigrace do země byla stále v národní kompetenci, což se ostatně projevilo i během migrační krize. **Příklad Velké Británie tak dokazuje, jak hluboce mohou (národní) populistické vlivy překroutit pravdu a vnímání veřejnosti a tak zasáhnout do samé podstaty EU.**

Vedle brexitu byla další ukázkou ničivé síly populismu, která ovlivnila dění v EU a zapříčinila se o další vnitřní sváry, migrační krize z let 2015-2016. Zatímco většina zemí západojižní části EU chtěla tento problém vyřešit v souladu s myšlenkou evropské solidarity, většina východoevropských zemí (především země V4) toto řešení odmítla. Povšimněme si přitom, že v těchto zemích byly tou dobou u moci populistické vlády. Nejedná se totiž o náhodu. Na tomto místě si připomeňme stručnou definici populismu. Jak na svém webu uvádí agentura Foreign Policy (2017), populismus jako takový nelze označit za hlubokou ideologii - je to spíše logika kterou se řídí daná politická organizace, která ostře rozlišuje mezi příznivci, které označuje jako legitimní občany, a odpůrci, které vyobrazuje jako nelegitimní nepřátele lidu. Jinak řečeno, populistické hnutí kromě přizpůsobování svých aktivit náladě občanů za účelem zacílit na co největší množství lidí, musí tvrdit, že představuje skutečnou vůli sjednoceného lidu proti domácím nebo zahraničním elitám, zahraničním imigrantům nebo etnickým, náboženským či sexuálním menšinám. Proti těm se naopak vymezuje, kvůli čemuž je pak mnohdy vysvětlitelná i souvislost populismu s nacionalismem. Porovnáme-li tuto skutečnost s kroky vlád zemí V4 a prohlášení jejich vedoucích představitelů ohledně migrační krize, je korelace mezi nimi ve světle tohoto stručného popisu poměrně zjevná. Nelze ovšem tvrdit, že nárůst populismu spojeného s nacionalismem je pouze vinou EU. Lidé mají tendenci hledat radikální či zjednodušující řešení zejména během různých krizí, a Evropská unie jich během posledních 10 let zaznamenala hned několik. Problémem byla neadekvátní reakce na tyto krize ze strany evropských orgánů, limitovaná současným funkčním rámcem EU – proto tento scénář skutečně nepřináší žádná řešení pro lepší stabilizaci a vývoj, a to ani pro ČR, ani pro EU (2+2).

Dalším významným politickým dopadem tohoto scénáře je **postupné oslabování důvěry v evropskou myšlenku**. Tento fakt nelze zaměňovat s podporou vůči EU. Jak víme z obr. 1 a 2, EU podporuje většinová část občanů, nicméně myšlenka hlubšího sjednocení oslabuje, což se projevuje například v neochotě delegace dalších pravomocí či odmítání některých zemí přijmout euro (Polsko, Česko či Švédsko přitom již dlouhodobě plní potřebná kritéria) nebo projevít solidaritu při řešení migrační krize. S tím souvisí i nespokojenost velké části občanů s rychlostí přijímání rozhodnutí a akceschopností EU. Problémem ovšem je skutečnost, že EU může dělat pouze to, co jí členské státy umožní, a právě kvůli tomu se jaksí „točí“ v začarovaném kruhu. Tato neakceschopnost či pomalost v rozhodovacích procesech má za následek neadekvátní reakci na řešený problém, povětšinou celoevropského charakteru, což ale EU činí v očích občanů jaksí neschopnou, a ti proto odmítají prostřednictvím svých vlád delegovat více pravomocí na evropskou úroveň. To ovšem vede zpátky na začátek, tedy k pomalé akceschopnosti, a tento cyklus běží stále dokola. Jedná se o závažný problém s potencionálně rušivými dopady na jednotu EU a tento scénář řešení potřebné nenabízí. O zlepšení politické udržitelnosti proto EU proto nemůže být řeč (2), třebaže pro Čechy by

udržování statusu quo bylo vzhledem k jejich politické orientaci lepší nežli příklon k hlubší integraci (3).

**Třebaže to na první pohled není znát, tento scénář se ve své podstatě nese v duchu pomalu se utužující integrace, částečně přesahující do tzv. dvourychlostní Evropy.** Autor za zásadní politické dopady považuje zejména snižování role EU na geopolitické scéně, možné „zapouzdření“ se do sebe, stagnace, zpomalení rozšiřování EU – zejména ve vztahu k zemím západního Balkánu a Severní Makedonie a rovněž návrat k nacionalismu. Dále jmenujme také snižování důvěry občanů členských zemí vůči EU, udržování současného stavu, nemožnost činnosti EK a EP kvůli omezením čl. států, přehlížení klíčových problémů a pomalá reakce na dynamicky měnící se svět. Prosazování politických zájmů by nedošlo větší změny na žádné z úrovní (3 + 3), nicméně v dlouhodobé absenci vize a pozitivního reformismu by tento scénář by mohl vést k částečné paralýze EU.

## Scénář 2 – Návrat k jednotnému trhu

Návratem k jednotnému trhu by členské státy Evropské unie rezignovaly na politický aspekt integrace. Důvody za tímto přístupem jsou popsány v teoretické části práce. Fungování EU27 by tedy při případné implementaci stálo pouze na jednotném trhu, který by byl nadále hlavním sjednocujícím prvkem; v případě tohoto scénáře pak de facto jediným. Tento scénář by do velké míry eliminoval politickou agendu EU, čemuž odpovídají i politické dopady.

Obrázek 19 Tabulka hodnocení politických dopadů scénáře 2

| Scénář 2 | Stabilizace a vývoj | Postavení a vliv na mezinárodní scéně | Schopnost prosazování zájmů | Politická udržitelnost |
|----------|---------------------|---------------------------------------|-----------------------------|------------------------|
| EU       | 1                   | 2                                     | 2                           | 2                      |
| ČR       | 1                   | 1                                     | 1                           | 3                      |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

Jednoznačně hlavním politickým dopadem tohoto scénáře by byl **rozpad politické složky Evropské unie a s tím spojená revize zásadních smluv.** EU by nadále existovala, nicméně už nikoli jako *sui generis* entita s delegovanými pravomocemi, ale jako hospodářská unie založená na volném trhu a základních svobodách. To by mělo za přímý následek ztrátu jednotného hlasu na mezinárodní scéně, což by mělo zásadní vliv na fungování a vliv EU, ale i jednotlivých členských států, zejména pak těch menších, které mohly až doposud v rámci EU lépe prosazovat své zájmy. Do této kategorie spadá mimo jiné také ČR, která by vzhledem ke své velikosti a relativní síle hospodářství byla při vyjednávání s jinými státy, zejména mimo EU, ve značné nevýhodě (1). EU by ztratila většinu svého vlivu v politické sféře, nicméně stále by byla silným obchodním blokem, který by do jisté míry dokázal hájit své zájmy, nicméně již ne s takovým mandátem jako v minulosti (2). Pozice „slabších“ zemí by ovšem následně mohla vést k tomu, že středovýchodní křídlo EU, zahrnující mimo jiné i země V4 a možná i pobaltské země by na některých úrovních obnovilo politické aspekty spolupráce. Na východě Evropy by tak mohla vzniknout nová politická uskupení operující uvnitř i vně rámce jednotného trhu. Stejně by mohly postupovat i některé země na západě (Benelux) a severu (Dánsko, Švédsko, Finsko, Norsko). V každém případě by došlo k rozdělení EU, buď na samostatné národní státy nebo na uvedená uskupení, což by se negativně odrazilo na možnostech politické stabilizace na úrovni EU i na úrovni členských států, které by již nadále nebyly pod dozorem evropských orgánů;



výsledkem by byl stav, který by šlo lehce zneužít k destabilizaci regionu (1+1). Při výčtu politických dopadů nelze proto opomenout skutečnost, že Evropská unie je pomyslnou ochránkyní a garantem svobody členských zemí. V absenci EU coby „hlídače“ právního státu by ale mohlo dojít k situacím, kdy by v členských zemích zanikly demokratické systémy. Tyto snahy lze ostatně pozorovat již dnes, zejména v Maďarsku a Polsku. Shrnutím lze každopádně konstatovat, že **tento scénář by měl přímý vliv na vnitřní oslabení členských států i Evropské unie navenek a do jisté míry by ještě více omezil její akceschopnost, což lze považovat za kritický politický dopad tohoto scénáře na evropské i národní úrovni.** Tato skutečnost by přímo ohrozila mír na kontinentu, neboť návratem ke kořenům EHS by EU vlastně odmítla také možnost budování společných obranných kapacit proti případným útokům.

Vzhledem k tomu, že EU jako celek není již zastoupena na řadě mezinárodních fór a není schopna se dohodnout na společném budoucím postupu či jiné integrační strategii, lze předpokládat, že by obtížně nalézala shodu i v jiných oblastech. Hrozba změny klimatu, boj proti daňovým únikům, řešení nelegální migrace, energetika, postupná globalizace, automatizace, rozvoj mezinárodního obchodu a další důležitá témata by musela být řešena na úrovni národních států. V tomto směru si snad lze přestavit nějaké ad hoc koalice států určené k lepšímu řešení těchto výzev, nicméně spolupráce na úrovni celé EU je prakticky vyloučena. Mnohé z těchto problémů si však žádají celoevropskou spolupráci, a je proto nasnadě tvrdit, že tento scénář vývoje by mohl mít negativní dopad na jednotu EU27 a navíc by nevedl k efektivnějším řešením. Každý stát by byl v prosazování svých zájmů odkázán sám na sebe. To však představuje problém. **Problémy typu hospodářská krize, změna klimatu či otázka migrace jasně ukazují, že malé evropské národní státy nejsou vhodnou politickou formou k řešení těchto problémů,** což je pro mnohé obtížně přijatelné, nicméně poměrně dobře to ilustruje neadekvátnost tohoto scénáře pro problémy současné Evropské unie.

Co se týče členských států, nejcitelnější politický dopad by spočíval v nové dělbě pravomocí mezi národní a evropskou úroveň. **Došlo by k restrukturalizaci evropských institucí tak, aby svými kompetencemi odpovídaly požadavkům na nový funkční rámec,** přičemž nelze vyloučit, že některé evropské struktury by přestaly existovat. Jiné by disponovaly novými pravomocemi nebo by vznikly. Vzhledem k tomu, že tento scénář předpokládá převod části pravomocí zpět na členské státy, lze předpokládat, že rovněž některé rozhodovací procesy by se nově děly na úrovních národních vlád, kterým by byly rozšířeny kompetence. Na úrovni EU by ovšem situace byla úplně opačná. A právě zde narážíme na problém týkající se akceschopnosti, zmíněný již v rámci politických dopadů scénáře pokračování v dosavadní praxi. Jelikož by mnohá jednání a dílčí rozhodování probíhala na národních úrovních, je možné, že v určitých oblastech by tyto procesy zrychlily, nicméně zřejmě pouze na národních úrovních, potažmo na bilaterálním základě. Na úrovních EU by se shoda bez politického rámce nacházela ještě obtížněji, nyní navíc bez motivace či povinnosti některé problémy řešit, i když se týkají všech členských zemí. Problémem ovšem je, že EU je v jádru politickým projektem, který pouze využil ekonomických nástrojů a záminku zlepšení hospodářské situace, aby obhájil své (politické) zájmy. EU již od svého založení v 90. letech minulého století funguje z velké části na nadnárodním politickém principu, bez něhož by byla pouhým obchodním blokem. Proto by dopady tohoto scénáře mohly být mnohem destruktivnější, nežli lze nyní předvídat. Vzhledem k chybějícímu společnému zájmu by začaly aktivněji vystupovat jednotlivé národní zájmy, které by nebraly ohled na celkovou situaci v Evropě, následkem čehož by mohlo být obnovení mnoha politických i apolitických sporů, jenž byly doposud Unií upozaděny v zájmu společné prosperity (jako například problematika samostatnosti Katalánska či spory o připojení dalších členských států). Eliminace politické složky integrace by znamenala návrat k národnímu státu, se všemi riziky, které to přináší. Takový návrat k nacionalismu by mohl mít dalekosáhlé negativní důsledky napříč celou Evropou. Proto, ač poněkud paradoxně, kritérium politické

udržitelosti vychází pro ČR (3) lépe nežli pro EU (2). Národní státy mají stále silnější a „přirozenější“ autoritu, alespoň v očích občanů. Evropská unie by se při implementaci tohoto scénáře fakticky proměnila spíše v jakési společenství obchodujících států spatých ekonomickými vazbami, nikoli solidaritou a společnými hodnotami, které by bylo mnohem obtížnější udržet.

Navíc, i tento scénář nabízí prostor populistům. Pokud by EU v této podobě dlouhodobě nefungovala, následný politický vývoj by vynést v některých zemích, které se tomu dosud úspěšně bránily, vynést do popředí populistické politiky, kteří nebudou mít zájem ani na hospodářské integraci, ale naopak na prohlubující se izolaci. Na druhou stranu, přímé vystoupení některého z členských států z taktu „hospodářsky“ zaměřené EU není po komplikacích spojených s odchodem Velké Británie příliš pravděpodobné, jelikož i nacionálně smýšlející či přímo populistické politické elity v jednotlivých členských zemích jsou si vědomy prospěšnosti EU jako celku. Drtivá většina členských zemí navíc nemá oproti UK žádnou lepší alternativu; stačí si vzpomenout na to, že i Řecko v nejhlubší krizi nehledalo hospodářskou spásu mimo Unii, nýbrž v ní. Možným politickým dopadem by ale kvůli celkovému oslabení Evropy mohlo být zvýšení angažmá USA, Ruska nebo Číny uvnitř některých zemí EU a okleštění národní suverenity ve prospěch cizí mocnosti.

### Scénář 3 – Integrace v rámci dvourychlostní Evropy

Realizací tzv. dvourychlostní Evropy by se Evropská unie *de facto* rozdělila na dvě politicky jinak postupující části, zastupující dva proudy integrace. Je pravdou, že určitý stupeň rozdílnosti v přístupu k integraci existuje mezi státy EU na určitých úrovních už dnes, jako je například Schengenský prostor nebo společná měna, avšak politické dopady projektu dvourychlostní Evropy by byly mnohem citelnější. Za státy jádra EU je pro účely práce zvolena eurozóna, ČR by se hlubší integrace neúčastnila (důvody osvětleny v kapitole *Potencionální výhody a nevýhody jednotlivých scénářů na EU a ČR*).

Obrázek 20 Tabulka hodnocení politických dopadů scénáře 3

| Scénář 3 | Stabilizace a vývoj | Postavení a vliv na mezinárodní scéně | Schopnost prosazování zájmů | Politická udržitelnost |
|----------|---------------------|---------------------------------------|-----------------------------|------------------------|
| EU       | 4                   | 4                                     | 4                           | 3                      |
| ČR       | 3                   | 2                                     | 3                           | 3                      |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

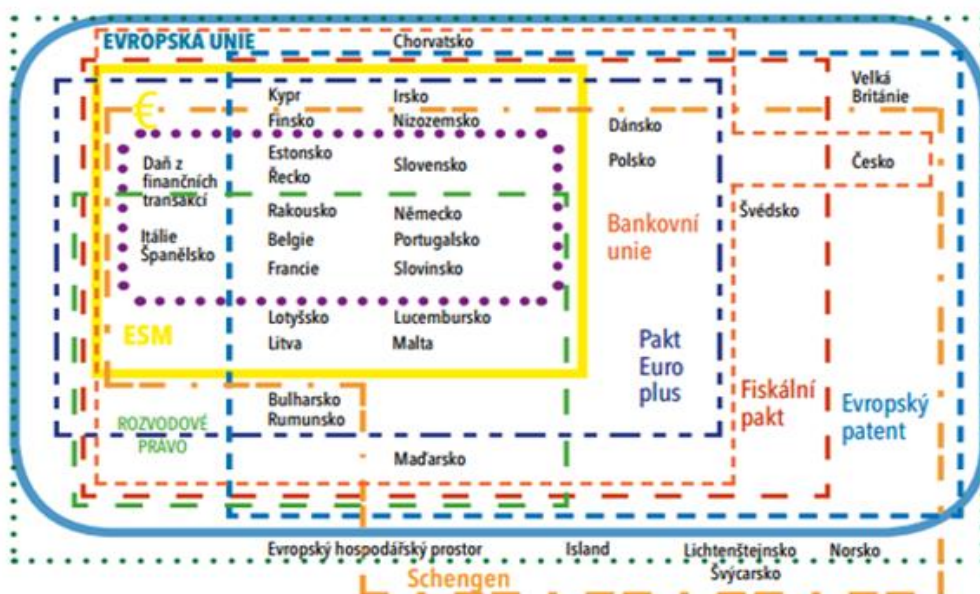
**Hlavním politickým dopadem na úrovni EU by bylo rozdělení Unie na dva předpokládané celky. Rozsah tohoto rozdělení by spočíval výhradně na úrovni integrace tzv. koalice ochotných.** EU by na mezinárodní scéně zpočátku vystupovala jednotně, ale s urychlující se integrací koalice ochotných by postupem času hrozilo riziko nadřazení zájmů rychlejší části EU nad zbytkem EU. To by mohlo vést ke schizofrenní pozici, kdy by jedna část EU vystupovala jinak než ta druhá, a nelze proto hovořit o rapidním posílení vlivu EU v očích cizích států, třebaže k určitému posunu směrem k lepší pozici by došlo (4). Co se týče společných politik, EU by jako celek stále nemohla vytvářet společnou politiku, ať už zahraniční, environmentální, energetickou, migrační a další, ne dokud by nedošlo ke skutečnému sjednocení. ČR by vzhledem ke své pozici mimo hlavní integrační jádro naopak oslabila, jelikož

by se aktivně neúčastnila hlubší spolupráce na úrovni EU, jímž by klesl její vliv nejen na mezinárodní scéně, ale i v EU samotné (2).

S tímto scénářem lze spojit dopad vzniku nových institucí. Ty by spravovaly příslušné oblasti, na nichž by se koalice ochotných rozhodla spolupracovat, zatímco původní instituce by nadále fungovaly stejně nebo přinejmenším velmi podobně. Co se týče oblastí hlubší spolupráce, lze uvažovat, že by šlo například o společné nadnárodní ministerstvo financí nebo zahraničí či společnou obranu. Vzhledem k povaze EU by měla tato spolupráce spíše hospodářský charakter, toto téma je však vyhrazeno pro kapitoly zabývající se ekonomickými dopady. Každopádně lze předpokládat, že hlavní slovo by měly v této věci národní státy, respektive jejich občané. To je nutno vzít do úvahy. Koalice těch států, které by se rozhodly pro hlubší spolupráci, by v mnoha oblastech postupovala mnohem rychleji, propracovaněji a jasněji a s větší transparentností, což by se pozitivně odrazilo v důvěře občanů. Flexibilnější spolupráce by rovněž umožňovala lépe řešit případné neshody a prosazovat své zájmy (4). Ostatní země by postupovaly spíše roztržitě, ovšem konsenzus v některých otázkách není vyloučen. Na druhou stranu, státy v tzv. pomalejším pruhu by s největší pravděpodobností braly větší ohled na své národní zájmy, zatímco státy koalice by operovaly spíše na nadnárodní úrovni. Otázkou ovšem je, zdali by státy na „pomalejší“ koleji dokázaly tyto zájmy adekvátně prosazovat i proti vůli koalici ochotných. Uvážíme-li, že by se státy na vedlejší koleji dokázaly semknout a navzájem se podpořit, pak lze předpokládat, že by své zájmy do určité míry dokázala prosazovat i ČR (3).

Dalším potenciálním dopadem je možná srozumitelnost v oblastech hlubší spolupráce jednotlivých zemí, ale celkové zkomplikování již tak složitého funkčního rámce (viz následující obrázek. Klinkers, Tombuer (2012, s. 19) v tomto ohledu trefně poukazují na to, že v EU jsou dnes celkem čtyři osoby, které mohou tvrdit, že jsou předsedy Evropské unie: předseda Evropského parlamentu, prozatímní předseda Evropské unie, předseda Evropské komise a předseda Evropské rady. Reálná rozhodnutí ale přijímají hlavy vlád národních států. Scénář dvourychlostní Evropy by tak představoval další zásah do už tak složitých mezivládních struktur, jak ukazuje následující obrázek.

Obrázek 21 Funkční rámec současné EU a souvisejících flexibilních složek spolupráce



Zdroj: Euroskop (2017)

Pokud si představíme, že by se do uvedeného schématu přidalo další schéma tzv. dvourychlostní EU, je zřejmé, že by šlo v určitém ohledu o další zkomplikování unijních procesů. Je ovšem faktem, že tento scénář by mohl v politické rovině uvolnit napětí mezi některými státy a orgány EU, jelikož by umožnil každému státu postupovat dle vlastních možností. To by se zase pravděpodobně většinou setkalo se souhlasem občanů, kteří by tak – teoreticky – mohli vkládat větší důvěru jako do národních vlád, tak do EU samotné. Pokud by však tato integrace probíhala příliš rychle, mohlo by dojít ke vzniku tzv. periferií a center, neboli zemí první a druhé kategorie, přičemž by také mohlo dojít k prohloubení rozdílů v životních úrovních, což by se mohlo negativně podepsat mimo jiné i na ČR, která by se hlubšího integračního procesu zpočátku neúčastnila. Ačkoli by tento formát spolupráce mohl najít u euroskepticky naladěných Čechů přijetí, jelikož by mohl obnovit důvěru v EU a postupovat vlastním tempem, mohla by vzniknout obava, že menší státy, které nebudou v hlavním integračním jádru, budou „smeteny“ zájmy větších a silnějších států v jádru EU. To by vedlo k omezení možností a vlivu ČR a těch států, které se chtějí podílet pouze na volném trhu osob, zboží, služeb a kapitálu, ovšem k otázkám politické integrace se staví spíše vyhybavěji, zatímco státům toužícím po rychlejší integraci by umožnilo skrze flexibilnější a rychlejší přijímání rozhodnutí ovlivňovat celou EU. Z krátkodobého hlediska by tento scénář byl v mnohém výhodný, ovšem dlouhodobá politická udržitelnost je značně nejistá, a to jak na evropské, tak národní úrovni (3+3).

Je zřejmé, že politické dopady na ČR by se odvíjely zejména od jejího postavení vůči hlubší integraci. Pokud by země na „rychlejší“ koleji fungovaly vně současného smluvního rámce, mohly by nechat otevřené dveře i pro ty členské státy, které byly zpočátku k představě dvourychlostní Evropy spíše odtažité, včetně ČR – podobně jako v případě eura. Tato flexibilita v rámci vícerychlostní Evropy by však nepochybně učinila evropský projekt atraktivnějším pro potenciální žadatele. Není vyloučeno, že kupříkladu Velká Británie by se mohla v budoucnu do takové Evropské unie opět vrátit, kdyby měla možnost stát se členem onoho „pomalejšího pruhu“, který by nezahrnoval politiku eura, schengenského prostoru, migračních kvót, koheze a jiných povinností. Totéž by platilo pro nezávislé Skotsko nebo Katalánsko nebo pro země, které se k evropské integraci doposud stavěly skepticky, jako je Švýcarsko nebo Norsko. EU by tak mohla značně posílit svůj „občanský prvek“, což by posílilo politickou udržitelnost, stabilitu a vývoj v EU jako celku (4), avšak stejné faktory by mohly vést k názorovému rozštěpení společnosti v těch zemích, které by se nacházely mimo jádro, tj. i ČR (např. otázka eura, přístupu k hlubší integraci, otázka migrace atd.) V tomto ohledu by se pro ČR vlastně mnohé nezměnilo, jelikož stabilizace a další vývoj země by nadále závisel zejména na jejich občanech, nikoli na Bruselu, ačkoli je to tak často mylně interpretováno (3).

Zbylé politické dopady tohoto scénáře na úrovni EU lze přirovnat k dopadům scénáře pokračování v dosavadní praxi, jen s tím rozdílem, že některé země by prohloubily spolupráci v oblastech jako finance, justice, sociální standarty, bezpečnost nebo obrana. Zde ovšem záleží na hloubce integrace rychlejšího proudu EU. Tato hlubší integrace by zpočátku probíhala prostřednictvím hospodářských kroků; podrobněji je proto rozebrána v kapitole zabývající se ekonomickými dopady.

#### **Scénář 4 – Hlubší integrace ve vybraných oblastech**

Tento scénář je na politické úrovni jakousi hybridní variantou scénáře pokračování v dosavadní praxi a scénáře dvourychlostní Evropy, pouze s tím rozdílem, že namísto hlubší integrace některých zemí pracuje s tezí hlubší integrace všech zemí, avšak pouze v určitých oblastech. Tomu odpovídají i politické dopady, které by přímo souvisely s aktivitami EU. Mnohé se proto shodují se scénářem 3.

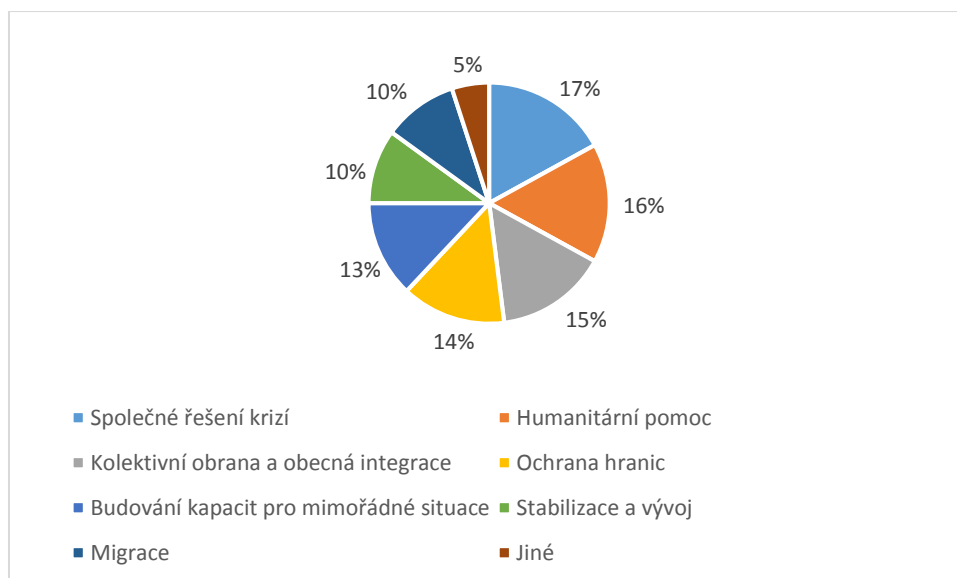
Obrázek 22 Tabulka hodnocení politických dopadů scénáře 4

| Scénář 4 | Stabilizace a vývoj | Postavení a vliv na mezinárodní scéně | Schopnost prosazování zájmů | Politická udržitelnost |
|----------|---------------------|---------------------------------------|-----------------------------|------------------------|
| EU       | 4                   | 4                                     | 4                           | 4                      |
| ČR       | 4                   | 4                                     | 4                           | 4                      |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

V oblastech, ve kterých by EU měla větší úlohu, by jednala rychleji a rozhodněji a prosazování zájmů by probíhalo přehledněji na všech úrovních (4 + 4). Zásadní je proto v tomto směru definovat alespoň základní oblasti rozšířené spolupráce. Vyjdeme-li přímo z přání občanů EU, tak jak je v rámci průzkumu z března 2016 zpracovala ECFR (2016), získáme konkrétnější představu o oblastech, které by mohly být předmětem diskusí o možné budoucí hlubší spolupráci. Uvedený průzkum se zabýval přímo tématem flexibilní spolupráce v rámci celé EU. Názor veřejnosti je v tomto ohledu důležitý zejména proto, že přímo usměrňuje chod na úrovni EU a byl by jedním z hlavních činných prvků tohoto scénáře.

Obrázek 23 Preferované oblasti flexibilní spolupráce na úrovni EU



Zdroj: European Council On Foreign Relations (2016); vlastní zpracování

Koláčový graf znázorňuje rozdělení oblastí hlubší spolupráce, na nichž panuje v rámci EU největší shoda (metodika průzkumu viz Příloha V). Jak lze vidět, tři hlavní témata flexibilní spolupráce představuje **společné řešení krizí** (17 %), **humanitární pomoc** (16 %) a **kolektivní obrana a obecná integrace** (15 %). Na čtvrtém místě je ochrana hranic (14 %), následovaná budováním kapacit pro mimořádné situace (13 %). Pro doplnění uvedme, že oblast společného řešení krizí, která byla v rámci průzkumu zmiňována jako nejčastější odpověď, zahrnuje krize různého charakteru, do změny klimatu až po krize finančního charakteru. V průzkumu se poměrně jasně odráží volání velké části občanů EU po větší akceschopnosti Unie v krizových situacích, což je obecně vnímáno jako dlouhodobý a zásadní problém EU. I v tomto směru by však bylo nejprve nutno vyjasnit práva a povinnosti EU, zejména ve vztahu ke smluvnímu

rámci. Na jednu stranu, všechny zmíněné oblasti spolupráce by byly efektivnější v rámci užší a formálněji integrovanější Unie, nicméně na druhou stranu se jedná o otázky, které vyžadují celoevropské řešení. Změnu klimatu nebo kolektivní obranu nelze řešit jinak v jedné části Evropy a jinak v druhé. Výsledky tohoto průzkumu většinově odpovídají předpokladům Evropské komise (2017, s. 22-23) z Bílé knihy o tom, že hlavními tématy spolupráce pro tento scénář budou inovace, bezpečnost, migrace, ochrana hranic, zahraniční obchod nebo obrana. Výjimkou je v tomto směru humanitární pomoc; to lze vysvětlit jednak tak, že EU je největším dárcem humanitární pomoci na světě a její občané mají proto k této oblasti zvláštní vztah, ale do jisté míry také tím, že humanitární pomoc zlepšuje životní podmínky v zemích třetího světa a tak přímo ovlivňuje nelegální migraci do Evropy, která, jak bylo v rámci práce několikrát předloženo, zůstává jedním z hlavních témat diskusí jak na evropské, tak národní úrovni. Uvážíme-li spolupráci v těchto oblastech, hlavním politickým dopadem by byla flexibilnější a efektivnější akceschopnost EU27 vycházející ze shody na spolupráci. Společné řešení krizí by na úrovni EU vedlo - v případě úspěchu - ke zlepšení vnímání EU na národních úrovních, což by mohlo nadále posílit jednotu Unie a obnovit důvěru v její fungování, což by mělo přímý vliv na její stabilitu, která by umožnila dodatečný vývoj prakticky ve všech úrovních spolupráce a ve všech státech, ČR nevyjímaje (4+4). ČR a zbylé země by mohly lépe prosazovat své požadavky ve vztahu k EU a ta by mohla lépe prosazovat své zájmy vůči členským státům.

Vzhledem k předpokládané společné obraně a ochraně hranic je pravděpodobné, že by posílila role EU na mezinárodní scéně, podpořená společnou kolektivní armádou či spojením některých bezpečnostních složek a novými vysokými reprezentativními činiteli, ovšem vše by záviselo na míře spolupráce EU27. Určité překážky by v tomto ohledu jistě existovaly; uveďme kupříkladu zahraniční politiku, na niž napříč EU rozhodně nepanuje shoda. Přesto, vliv EU by díky nově obnovené jednotě posílil, ovšem pouze do té míry, do jaké by mu to členské státy umožnily. Vzhledem k nutnosti konsenzu na úrovni EU27 by posílila pozice v oblasti prosazování zájmu, jelikož by přímo spoluúčtovala dění v EU. Tak je tomu i nyní, nicméně v tomto scénáři by ČR měla hlasitější slovo, podložené případným právem veta v dané oblasti spolupráce (4). Zřejmě by nedošlo ke vzniku žádných nových institucí, ale spíše k transferu pravomocí, jelikož všechna témata by bylo možno řešit v rámci těch stávajících. Bylo by ovšem nutno nalézt konsenzus a společný funkční rámec. Proto by bylo nutno zvolit takovou formu flexibility, která by vyhovovala současným podmínkám. V opačném případě by hrozilo, že některé státy by tuto flexibilitu mohly využít jako záminku k roztržnění společných zájmů. Největší výzvou v oblasti politik by bylo rozhodnutí, kterým úkolům dát prioritu a kterých se vzdát, nicméně po překonání této úvodní překážky a po vyjasnění priorit by rozhodovací procesy nabyly větší transparentnosti.

Co se týče dopadů na ČR, jelikož by členským státům byla ve většině oblastí, které by nespádaly do flexibilní spolupráce, ponechána větší volnost, některé kompetence by se mohly přesunout zpět na národní vládu. Tím by se zajistil prostor pro ty státy, které se staví k hlubší integraci váhavěji, nebo které chtějí část svých pravomocí zpět. Tento „manévrovací“ prostor by ovšem ČR mohl uvrhnout do poněkud schizofrenního stavu ve vztahu k EU, od které by se mohly jednotlivé budoucí vlády distancovat na základě svých vlastních zájmů, což by ovšem nebylo v zájmu ČR jako takové. Z toho vyplývá možná politická nejistota, ovšem pouze v případě slabé domácí politické garnitury. Vzhledem k současným podmínkám lze předpokládat, že ČR by podpořila flexibilní spolupráci v oblastech, krizového řízení, stabilizace migrace, budování rozvojové politiky (například pro Sýrii a Irák), humanitární mise v zahraničí i budování společných obranných kapacit. To by vedlo k posílení bezpečnosti ČR. Tento flexibilní rámec by ČR, stejně jako ostatním státům, umožňoval v případě nesouhlasu s postupem Unie ve většině případů přijmout vlastní řešení, které by nemělo dopad na fungování Unie. Zde by se ovšem muselo postupovat případ od případu. Přesto, tento rámec by nabízel větší politickou

udržitelnost, a to jak pro ČR, tak EU27 (4+4), neboť flexibilní spolupráce v kombinaci s principem subsidiarity by pro ČR zaručovala bezpečnost a výhody plynoucí z členství v EU, zatímco EU by profitovala ze větší spokojenosti členských států, které by v budoucnu mohly být ochotnější ke spolupráci i v oblastech, kde dříve nepanoval konsenzus. Silnou devízou tohoto scénáře je rovněž posílení postavení EU jako celku (4). Obecně lze vedlejší politické dopady v případě EU i ČR srovnat s těmi u scénáře pokračování v dosavadní praxi a scénáře dvourychlostní Evropy, ovšem s tím rozdílem, že by se týkaly všech členských zemí a podle příslušných oblastí. **Hlavními politickými dopady pro obě entity je větší flexibilita při nalézání řešení, větší akceschopnost a prvek dobrovolné integrace, např. jako v podobě Schengenského prostoru, stejně jako úprava v dělbě kompetencí.**

### Scénář 5 – Všeobecná hlubší integrace ve všech směrech

Vydeme-li z charakteristiky tohoto scénáře tak, jak jej stanoví Evropská komise v Bílé knize (2017, s. 24), lze konstatovat, že tento scénář by Evropskou unii proměnil v určitý typ konfederace, ovšem se všemi odlišnostmi náležitými charakteru EU. Byla by proto nutná částečná transformace evropských orgánů a orgánů členských států a vznik nové představitelské instituce, stejně jako nespočet drobných reforem. Budeme předpokládat specifickou Evropskou konfederaci národních států.

Obrázek 24 Tabulka hodnocení politických dopadů scénáře 5

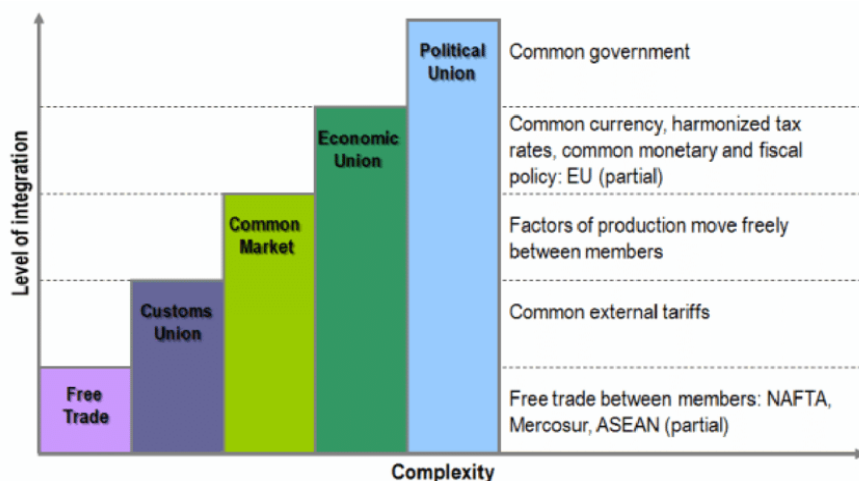
| Scénář 5 | Stabilizace a vývoj | Postavení a vliv na mezinárodní scéně | Schopnost prosazování zájmů | Politická udržitelnost |
|----------|---------------------|---------------------------------------|-----------------------------|------------------------|
| EU       | 4                   | 5                                     | 5                           | 2                      |
| ČR       | 4                   | 4                                     | 4                           | 2                      |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

Hlavním důsledkem obecně je intenzivnější spolupráce ve všech oblastech, zejména v otázce dokončení volného trhu, zahraniční politice a kolektivní obraně, vedoucí k rychlejší a přehlednější činnosti EU. Unie by tak mohla lépe účinně a bez otálení reagovat na hrozby jako změna klimatu nebo vnější či vnitřní ohrožení. EU by s vysokou pravděpodobností vybudovala opravdu silnou obrannou unii, podpořenou společnou evropskou armádou. Fakticky by se tak z Evropské unie nová světová velmoc, entita dost mocná na to, aby si nemusela ve světovém dění nadále „vybírat stranu“, ale obhajovat ryze své zájmy (5+5).

Následující obrázek je znázorněním stupňů integrace (osa Y) v závislosti na její složitosti (osa X). Vidíme, že současná EU se nachází ve 4. z 5 stupňů integrace, na pomezí politickoekonomické unie, která má kromě níže uvedených faktorů (částečně) zavedenou společnou měnu, ale také harmonizovanou daňovou a fiskální politiku, což zatím není případ EU, nicméně lze to v budoucnu předjímat. Pokud by ovšem Evropská unie přikročila k federalizaci projektu předtím, nežli by plně adoptovala společnou měnu, zavedla společnou fiskální a daňovou politiku, bankovní unii a všechny ostatní dostupné nástroje k odstranění bariér vnitřního trhu a stabilizaci eurozóny, musely by tyto kroky být následně implementovány z evropské úrovně, což by se v mnoha členských státech jistě setkalo s odporem. Na druhou stranu, tyto kroky nelze podniknout z národní úrovně a bylo by proto velmi důležité sladit společný postup v patřičné rychlosti tak, aby jednak odpovídal požadavkům na integraci, ale především aby byl současně přijat členskými státy.

Obrázek 25 Závislost komplexity integrace na úrovni integrace



Zdroj: ResearchGate (2016)

Je ovšem důležité, aby hospodářská integrace předešla tu politickou, jelikož by pak nedisponovala patřičným funkčním rámcem, který lze zajistit pouze v politické rovině. Tato úvaha vypadá na první pohled poněkud překotně, a sice proto, že se jedná o zjednodušení celého procesu. Realita by jistě byla nesrovnatelně složitější, neboť by musela brát do úvahy konkrétní požadavky států, musela by čelit útokům nacionalistů i hybridním či jiným útokům cizích mocností a v neposlední řadě také protichůdným zájmům uvnitř samotné Unie. Z grafu je patrné, že politická integrace je jejím nejvyšším stupněm, reprezentovaná společnou vládou. Avšak taková vláda musí nutně disponovat důvěrou občanů. **Bez prvku občanské angažovanosti není žádná hlubší integrace možná.** A právě co se týče politických dopadů, absence podpory ze strany občanů by se EU v tomto uspořádání mohla stát osudným.

Hlubší integrace ve všech směrech navíc naznačuje stržení dosavadních hospodářských bariér mezi členskými státy a urychlení zahlazování rozdílů v životních úrovních - byl by podpořen projekt modernizace zaostalejších regionů. EU. Určité oblasti, které dosud řešily národní vlády (migrace, energetika, obrana) by se částečně přesunuly na úroveň EU a již by dále nespádaly výhradně do kompetencí národních států. Právě proto by bylo nutné zajistit, že politická integrace *de facto* nepředežene integraci hospodářskou, čímž by došlo k „vynechání“ vývojového stupně integrace za účelem uspíšení tohoto procesu, což by mohlo mít v politické rovině negativní následky (odmítání integrace, vymezování se vůči ztrátě suverenity), jež by se projeví také v rovině hospodářské. Stabilizace na úrovni EU by proto probíhala lépe nežli dnes, nicméně vzhledem k rozmanitosti členských zemí by jistě nebyla jednoduchá (4).

Pod tímto scénářem by tedy fakticky došlo k vytvoření jakési hybridní Unie, která by v mnoha oblastech vystupovala jako jeden stát, ale zároveň by z nutnosti své podstaty musela do velké míry brát ohled na požadavky jednotlivých národních států, a to citlivěji, než tradiční federace typu Ruska či USA. Při příliš rychlém postupu by však hrozil nárůst nacionalismu a populismu v některých zemích, nespokojených s umělým urychlováním integračních procesů, přičemž vzhledem k dobrovolnosti členství v Unii by se mohlo jednat o rozkladný prvek. Důležitá by v tomto ohledu byla proto role Unie coby zprostředkovatele zodpovědnosti vůči těm státům, jejichž občané mají pocit, že se národní státy musely vzdát až příliš mnoha pravomocí. Tento faktor nelze podceňovat. I bez Spojeného království v dnešní Evropské unii stále existuje výrazný nacionalistický prvek oponující užší integraci, zejména ve státech severní a střední Evropy, který by měl k tomuto scénáři zásadní výhrady. V současném politickém klimatu je politická udržitelnost takové unie obtížně představitelná, což platí pro EU i ČR, jelikož v tomto



scénáři by se jednalo o jednu a tu samou entitu. Do jisté míry je tomu tak i dnes, ovšem v rámci tohoto scénáře by došlo k mnohem hlubší vzájemné integraci (2+2).

Pozice ČR by v tomto uspořádání byla paradoxně jistější, nežli v případě scénáře dvourychlostní Evropy, jelikož by tvořila jádro EU a mohla tak čerpat výhody plynoucí z plnohodnotného členství v Unii, což by se pozitivně odrazilo na budoucím vývoji (4). Její členství by jí umožnilo posílit svůj vliv ve světě, ovšem výhradně jako součást EU (není například pravděpodobné, že by ČR měla kupříkladu vlastní zahraniční politiku, alespoň tedy oficiální). Značné výhody plynoucí z postavení v této „Evropské konfederaci“ by s sebou jistě nesly nezbytnost určitých ústupků, ovšem pokud by tyto ústupky byly vhodně vyváženy, vliv ČR by prostřednictvím EU vzrostl (4). Na druhou stranu nelze zastírat, že existuje možnost potlačení národních zájmů na úkor jednotné pozice Unie, a to jak v politické, tak hospodářské rovině. Česká republika by v rámci tohoto scénáře mohla čerpat z výhod kolektivní evropské činnosti a obnovení důvěry v EU, zapříčiněném překonání patových situací v příslušných politikách. Jako střední stát by se ovšem mohla stát obětí politik a zájmů vyspělejších zemí s většími zdroji a mohla být méně schopná prosazovat své zájmy na úrovni EU (4). Závěrem dodejme, že dle průzkumu ČT (2014) je pro federalizaci EU pouze 12 % Čechů, a tudíž lze předpokládat, že by se tato varianta vývoje nesesetkala v ČR s vřelým přijetím; ovšem pokud by se tento scénář v budoucnu realizoval, ČR by s velkou pravděpodobností neměla lepší alternativu. **Tento scénář je vlastně důsledkem toho, kdyby se celá EU rozhodla v rámci dvourychlostní Evropy zařadit do proudu užší integrace, a tomu odpovídají i politické dopady, které lze přirovnat právě k těm na rychlejší část EU u scénáře 3.**

Na tomto místě je potřeba shrnout výsledky politických dopadů na všechny scénáře.

Obrázek 26 Tabulka shrnutí výsledků porovnání politických dopadů scénářů

| Politické dopady | Scénář 1 | Scénář 2 | Scénář 3 | Scénář 4 | Scénář 5 |
|------------------|----------|----------|----------|----------|----------|
| EU               | 10       | 7        | 15       | 16       | 16       |
| ČR               | 12       | 6        | 11       | 16       | 14       |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

Tabulka ukazuje přehled výsledků politických dopadů všech pěti scénářů. Maximální skóre bylo 20. **Nejhůře z hodnocení vychází pro EU a ČR scénář 2, nejlépe pak v případě EU scénáře 4 a 5, v případě ČR scénář 4.** Podrobněji je toto srovnání rozebráno v závěru práce.

### 3.4 Ekonomické dopady jednotlivých scénářů na EU a ČR

Podobně jako v případě možných politických dopadů z předchozí kapitoly, v rámci této části práce jsou vzhledem k rozsahu tématu zpracována pouze základní makroekonomická témata. Komplexnost evropského hospodářství neumožňuje podrobný rozbor v rámci jedné práce. Hlavní čtyři zvolená kritéria pro hodnocení byla určena v úvodní kapitole analytické části práce. Tato kapitola na ně navazuje, přičemž vzhledem k provázanosti hospodářství a politiky v mnohém přesahuje i do kapitoly politických dopadů. Maximální počet získatelných bodů byl 20. Kapitola opět vychází z současných reálií hospodářství EU a staví na předpokládatelném vývoji.

## Scénář 1 - Pokračování v dosavadní praxi

Podobně jako dopady v politické rovině můžeme dopady tohoto scénáře na ekonomiku EU pozorovat již dnes. Pokud by hospodářský vývoj v EU pokračoval dosavadním způsobem, tedy bez zásadních reforem a spíše v naplňování jednotlivých programů ECB a EK, které jsou ovšem často zdrojem napětí mezi členskými státy, místo aby se zabývaly příčinami samotných problémů, zřejmě **nelze očekávat žádné extrémní změny v hospodářských dopadech**.

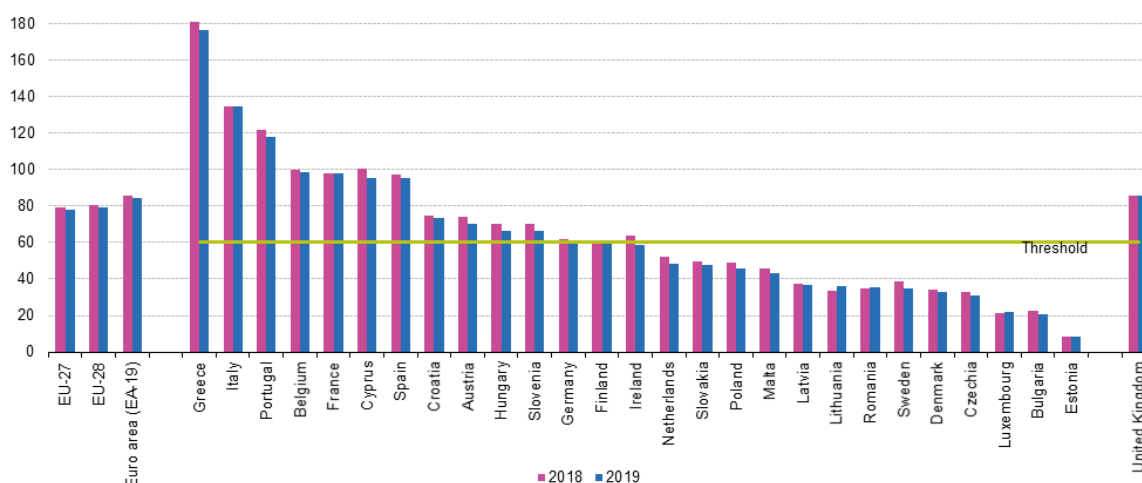
Obrázek 27 Tabulka hodnocení ekonomických dopadů scénáře 1

| Scénář 1 | Stabilizace hospodářského prostoru | Posílení vnitřního trhu | Inovace a konkurenceschopnost | Růst životní úrovně |
|----------|------------------------------------|-------------------------|-------------------------------|---------------------|
| EU       | 2                                  | 4                       | 3                             | 2                   |
| ČR       | 3                                  | 4                       | 2                             | 3                   |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

V současné době lze pozorovat snahy o prohloubení vnitřního trhu a lze uvažovat, že s prohlubující se integrací dojde k posílení vnitřního trhu i v tomto uspořádání. Vysvětlení je nasnadě; fungující vnitřní trh je základem EU a zdrojem prosperity všech členských států, které mají vitální zájem nejen na jeho fungování, ale rovněž na jeho zlepšení. Jedná se ostatně o kontinuální proces, který stále pokračuje a lze předpokládat, že by tomu tak bylo i v tomto scénáři. Integrovanější a efektivnější vnitřní trh by se promítl jak na evropské, tak tuzemské úrovni (4+4). Zásadní roli hraje v tomto směru euro, potažmo stav eurozóny. Je zjevné, že eurozóna se doposud potýká s následky finanční a následně dluhové krize z let 2009-2010. Vysvětlení je poměrně jednoduché, jelikož – jak je uvedeno o několik řádků výše – EU má tendenci se místo odstranění příčiny soustředit na řešení problémů. Souvisejících faktorů je několik, od rozdílnosti evropských ekonomik v eurozóně přes nezaměstnanost až po přetížené sociální systémy, ovšem hlavním důsledkem (a částečně příčinou síly dopadu) krize zůstává především zadluženost, prohlubovaná dlouhodobou kumulací dluhů. Zadluženost má určitou strukturu, jelikož se k ní vztahuje dluh domácností, finančních podniků, nefinančních podniků a zejména pak státní dluh. Pro účely této kapitoly bude jako ukazatel využito zadlužení ve vztahu k HDP, jelikož absolutní srovnávat nelze (např. Francie je nesrovnatelně větší ekonomika než Malta). Dnes je již obecně vnímáno, že právě zadluženost v kombinaci s eurem u zemí, které nebyly dostatečně ekonomicky vyspělé na to, aby mohly být ve stejné měnové unii s ekonomikami jako Německo či Rakousko, aniž by měly vlastní flexibilní kurz, bylo hlavním spoluurčujícím faktorem krize eurozóny. Za normálních okolností je dluh běžným projevem tržní ekonomiky, nicméně pokud překročí žádoucí úroveň, rychle se stává zdrojem krizí. A to je právě hlavním problémem tohoto scénáře. Podíl veřejného zadlužení nesmí dle maastrichtských kritérií překročit 60 % HDP. Jak je ovšem vidno na následujícím obrázku, polovina zemí EU toto pravidlo nedodržuje, což nutně vyvolává otázku, jak poté mají státy EU přistupovat k ostatním nařízením? Dále jsou jasně pozorovatelné strukturální rozdíly mezi zeměmi eurozóny a zeměmi, které euro nepoužívají. Všechny země, jejichž zadlužení ve vztahu k HDP překračuje či atakuje hranici 100 %, jsou členy měnové unie. To samo sobě poukazuje na hlavní problém tohoto scénáře, kterým faktická dlouhodobá neudržitelnost a nutnost reformy eurozóny coby hlavního hospodářského „motoru“ EU.

Obrázek 28 Zadlužení států v poměru k HDP v % za roky 2018 a 2019



Zdroj: Eurostat (2019)

Tento scénář sice nabízí prostor pro stabilizaci evropského hospodářství, nicméně EU v současném uspořádání není schopna přijmout potřebné reformy nutné k oživení stagnujících jižních ekonomik (2). Jelikož eurozóna do velké míry ovlivňuje ekonomiky i mimo ni, včetně ČR, je logické, že nepříznivý vývoj v eurozóně by se do jisté míry podepsal i na stavu tuzemské ekonomiky. Ta má nicméně v tomto ohledu stále výhodu, jelikož má nižší zadlužení, nižší mzdy a tedy i větší prostor k růstu oproti některým západním ekonomikám (3).

Zadluženost je bezpochyby významným faktorem, ovšem poukazuje na větší problém, a sice nedokonalou funkčnost eurozóny a jižních ekonomik. Pouštět se do jednotlivých příčin krize eurozóny by vysoce přesahovalo rámec této práce, nicméně přesto lze konstatovat alespoň důsledky, rozebrané v předchozích kapitolách: eurozóna dlouhodobě vykazuje pomalejší průměrný růst ve vztahu k HDP nežli zbylé země EU; země eurozóny mají průměrně mnohem vyšší zadluženost; periferní státy eurozóny se stále plně nevymanily z krize z roku 2009; státy eurozóny mají průměrně vyšší nezaměstnanost. To jasně poukazuje na nutnost reformy, jak ve vztahu k euru, tak ke struktuře ekonomik těchto zemí. Německo, nejsilnější a nejvlivnější ekonomika eurozóny, má často tendenci tlačit na zadlužené státy, aby provedly nezbytné reformy ekonomiky či aby provedly škrty a omezily vládní výdaje a okamžitou spotřebu, tedy aby se přiblížily německému funkčnímu rámci ekonomiky. To by však vyžadovalo komplexní změnu přístupu Španělska, Itálie, Řecka ale i Francie, což není vzhledem k hluboce zakořeněným národním rozdílům reálné, ne v nejbližší době. Reformu je proto nutno soustředit jinde. Navíc, jak se ukázalo například v případě Řecka, i vyrovnaný rozpočet a seškrtnání výdajů či investic nemusí nutně vyrovnat splácený dluh. Budeme-li vycházet z Mundellova pojetí optimální měnové unie tak, jak je na svých stránkách uvádí ČNB (2012), EU by musela v rámci reformy eura zajistit: **částečné požadavky národních států; funkční centrální vládu s možností přerozdělovat fiskální transfery napříč EU; podpořit mobilitu práce a kapitálu; zajistit sladění hospodářské cykly; zajistit flexibilitu mezd a cen.** Tyto požadavky jsou ovšem na úrovni EU v současné době téměř nespelnitelné. Stačí uvážit, že EU nemá žádnou centrální vládu, protože není federací. Mobilita práce a kapitálu existuje, nicméně v rámci Evropy stále neexistuje dostatek reálné integrace na to, aby fungovala jako třeba v USA, kde je běžné stěhovat se za prací z jednoho státu do druhého a hospodářské cykly jsou napříč EU natolik rozdílné, že jejich alespoň částečné sladění není otázkou několika málo let. Scénář pokračování v dosavadní praxi se tak i z hospodářského hlediska zdá být značně neefektivní; EU by musela přijmout četné hospodářské reformy, týkající se zejména eurozóny. Bez lépe

fungujícího evropského hospodářství nelze očekávat navýšení investic žádného ze sektorů a tím pádem ani zásadní posun k inovacím nutným pro hospodářský růst. Právě investice jsou klíčové pro další růst, nicméně v současné době nejsou na úrovni EU prioritou (viz obr. 10), což samozřejmě brzdí rozvoj nových programů a technologií. EU však alespoň v současné době plánuje obrovské investice do zelené transformace. Bude-li úspěšná, lze očekávat nejen nové inovace, ale mimo jiné také větší energetickou soběstačnost. Ohrozit tyto snahy by však mohl přístup některých členských zemí, a nelze proto přistupovat k této záležitosti extrémně optimisticky (3). V ČR pak vláda investuje vzhledem k HDP relativně málo. Jak ukazuje web Ekonom s odkazem na data MFČR (2019), porovnáme-li absolutní hodnoty, pak dokonce méně nežli před 10ti lety, přičemž je momentálně upřednostňována spotřeba. Dosavadní vývoj tak pro ČR z ohledu inovací a zlepšení konkurenceschopnosti není příliš příznivý. To je navíc podtrženo skutečností, že dle stejného zdroje zhruba polovinu investic od vstupu od EU financovala vláda ČR z evropských peněz. ČR se však relativně brzy stane čistým plátcem (viz následující kapitola) a investice tak pravděpodobně projdou dalšími škrty. Tyto skutečnosti nepodporují předpoklad rozvoje inovací, ani růst životní úrovně v takové míře, která je dosažitelná (2). Všechny již zmíněné dopady, tedy vliv tohoto scénáře na stabilizaci hospodářského prostoru, posílení vnitřního trhu a na inovace a konkurenceschopnost evropské ekonomiky mají přímý vliv na růst životní úrovně nejen v ČR, ale ve všech členských zemích EU. V tomto směru lze očekávat přibližně stejnou trajektorii růstu životního úrovně, jaké se EU těšila doposud, přičemž tato trajektorie je výrazně prudší v „nových“ členských státech EU, jako je například ČR nebo Slovensko či Litva. Země této části EU v mnohém stále dohánějí své západní sousedy, u nichž ze zjevných důvodů tento růst probíhá mnohem pomaleji, v neposlední řadě i proto, že se finančně podílejí na rozvoji svých chudších kolegů. Zatímco tedy ČR by se nadále těšila viditelnému růstu životní úrovně (3), EU jako celek by v absenci hospodářských reforem, které by ji posunuly kupředu a daly jí náskok před konkurencí, rostla pomaleji (2). ČR však má stále co dohánět; vždyť průměrná mzda např. v Rakousku je stále více než dvojnásobná.

**Obecně, jako u všech scénářů, platí, že pozice ČR by se v tomto scénáři odvíjela primárně od situace na úrovni EU.** Kdyby by ČR a zbylé země EU v blízké době přijaly euro a došlo by k přijetí nutných reforem a ke stabilizaci eurozóny, je možné že tento scénář mohl nabídnout funkční rámec, ovšem to je skutečně mnoho nejistých proměnných. Mnohem pragmatičtěji proto vyznívá konstatování, že pokračování v současné praxi není v EU dlouhodobě hospodářsky ani politicky udržitelné, ne bez příslušných ekonomických reforem související zejména s eurozónou. Jako další hlavní možné hospodářské dopady uvedme zpomalení růstu, stagnaci, růst nevhodných zásahů do ekonomiky, nedostatek inovací a investic a rostoucí zadlužování některých členských zemí. EU a eurozóna se ocitly v zásadní potřebě reformy.

## **Scénář 2 – Návrat k jednotnému trhu**

Jednotný trh tvoří základ a zároveň představuje jeden z největších úspěchů Evropské unie. Jeho podstatou jsou čtyři svobody – volný pohyb zboží, služeb, osob a kapitálu. Jedná se v podstatě o vnitřní trh Společenství. Jak uvádí Fiala et al. (2018, s. 493), jednotný vnitřní trh není ukončený proces, nýbrž komplexní cíl, který od začátku směřuje k hlubokému stupni ekonomické integrace. Na rozdíl od současné podoby Evropské unie ale nepředstavuje jednotný regulační rámec, ale je pouze jednou z částí evropského projektu, byť tou nejzásadnější. V rámci scénáře návratu k jednotnému trhu by došlo k rozpuštění politické složky Unie a transformaci jejích institucí, aby mohly lépe naplňovat svůj nový účel, tedy posilování vnitřního trhu.

Obrázek 29 Tabulka hodnocení ekonomických dopadů scénáře 2

| <b>Scénář 2</b> | <b>Stabilizace hospodářského prostoru</b> | <b>Posílení vnitřního trhu</b> | <b>Inovace a konkurenceschopnost</b> | <b>Růst životní úrovně</b> |
|-----------------|---|--------------------------------|--------------------------------------|----------------------------|
| <b>EU</b>       | 2   | 4                              | 2                                    | 2                          |
| <b>ČR</b>       | 2   | 4                              | 2                                    | 2                          |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

Evropská unie by byla i nadále spojena pevnými ekonomickými vazbami, nicméně v absenci politické složky fungování, například v otázkách právního státu či normám v nejrůznějších oblastech podnikání a zájmu na politické spolupráci by Unie výrazně oslabil. To platí pro jednotlivé státy i EU jako celek. Absence konsenzu by se negativně promítla i do hospodářské roviny.

EU by svou činnost v oblasti hospodářství nadále zaměřovala zejména na posilování vnitřního trhu a vzájemných obchodních vztahů mezi členskými státy. Jiné než hospodářské oblasti spolupráce by byly řešeny především na bilaterálním základě. Pokud by se EU soustředila pouze na volný trh, je poměrně bezpečné předpokládat, že by došlo k jeho posílení, jelikož Unie by musela kompenzovat ztráty plynoucí ze spolupráce na celoevropské úrovni, např. v oblasti společných daní. To by se týkalo EU i ČR (4+4). Nelze s jistotou predikovat, do jaké míry by EU kvůli politickým neshodám oslabil hospodářsky, nicméně nejednotný hlas zemí EU by se jistě negativně podepsal na váze její role při mezinárodních jednáních, což má přímou souvislost. Z ekonomického hlediska lze předpokládat, že nejvíce by oslabil menší a chudší státy, zejména na východě Evropy, které by v případě bilaterálních obchodních dohod se státy mimo EU neměly při vyjednávání tak silnou pozici jako jejich větší sousedé (jmenovitě například Německo či Francie). Pokud by došlo k transformaci Evropské unie směrem pouze k jednotnému trhu, kdy by byla Unie zbavena politické sféry fungování, vznikla by jakási nová podoba Evropské unie hospodářského charakteru. Tím by došlo by k novému, byť tichému rozdělení Evropy na dvě části - na eurozónu a na státy s vlastní měnou. Je známo, že států platících eurem je devatenáct, kdežto zemí s národní měnou pouze osm. V eurozóně se navíc nachází všechny významnější evropské ekonomiky. Pokud by tedy Evropská unie přistoupila k tomuto scénáři, eurozóna by jako taková by oslabil, protože by oslabil celá EU, avšak státy, které by si zachovaly vlastní měnu, by se ocitly „na druhé koleji“, jelikož by v očích svých ekonomických partnerů a zemí eurozóny nebyly tak atraktivními obchodními partnery. Tím by byl vyvíjen tlak na ty státy, které nejsou součástí eurozóny, a to ve větší míře nežli dnes, což nejsou vhodné podmínky pro stabilizaci hospodářství na úrovni EU (2).

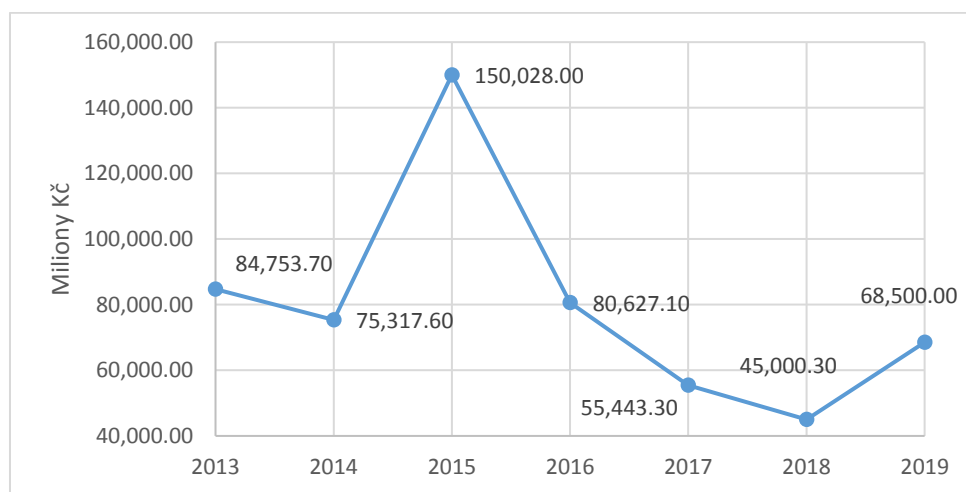
Euro, jak známo, je povahou politický projekt, a proto by mělo v čistě hospodářské unii poněkud schizofrenní pozici. Předpokládejme ovšem, že by euro nadále fungovalo ve všech státech eurozóny, a že by se jej podařilo patřičnými reformami stabilizovat. Největším ekonomickým dopadem proměny EU na oblast jednotného trhu by s největší pravděpodobností byla snaha o dokončení vnitřního trhu. Ten se totiž dosud nestal jednotnou ekonomikou: na některá odvětví (zejména služby obecného zájmu) se stále vztahují vnitrostátní právní předpisy. Podobně nedokončená je oblast digitalizace, která vzhledem k technologickému vývoji bude mít v budoucnu prioritu. Ovšem za účelem posílení svobod a eliminaci zbývajících obchodních a jiných bariér hospodářského charakteru by musely členské země najít ochotu a velkorysost, aby dokázaly tato ochranná opatření národních ekonomik opustit, což by ale ve svém důsledku vedlo k tomu, že by jednotlivé země musely opět najít společnou řeč v oblastech kvality standardů, služeb či pracovního trhu, čímž by zase došlo k všeobecnému nátlaku na

zavedení jednotné měny v celém hospodářském prostoru. Vzhledem k současnému vývoji lze předpokládat rozšíření eurozóny (již dnes euro plánuje adoptovat Bulharsko a Rumunsko), nicméně takový scénář v sobě opět nese prvky utužující se integrace.

Navíc, povahou hlubokou hospodářskou integraci není možno provést bez alespoň nějaké politické roviny; bez potřebných institucí by EU nemohla zajistit prospěšnost směrem ke všem členům Evropské unie, která tak není schopna podnikat společné kroky. Není proto od věci předpokládat, že návrat pouze k volnému trhu a hlubší ekonomická integrace kontinentu by ve svém důsledku a čistě z nutnosti v průběhu let spustila další proces evropské integrace, založený zejména na ekonomickém principu, podobně jako kdysi Evropská unie, byť poněkud odlišně. **Závěrem lze tedy konstatovat, že pokud by skutečně došlo k všeobjímající ekonomické integraci Evropy na více úrovních, mnohem hlubší, než ji známe dnes, lze konstatovat, že tento proces by pravděpodobně eventuelně nabyl určitý politický charakter.**

Tento scénář předpokládá užší hospodářskou integraci a posílení vnitřního trhu, z něhož ČR značně profituje. V této souvislosti by tedy nebyly poškozeny její zájmy, nicméně přesto by utrpěla nemalé finanční ztráty, spojené s eliminací kohezní politiky. Následující graf zobrazuje čistou finanční pozici ČR vůči evropskému rozpočtu za roky 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018 a 2019. Již na první pohled je patrné, že Česká republika pobírá v rámci kohezní politiky každý rok značné sumy, pohybující se ve stovkách miliard korun; z grafu lze vyčíst, že jen za posledních sedm let tato částka činila průměrně **79 952,86** milionů Kč ročně.

Obrázek 30 Čistá pozice ČR ve vztahu k evropskému rozpočtu mezi lety 2013-2019



Zdroj: MFČR (2019)

Dle MFČR (2019) obdržela ČR z evropských fondů v rámci různých programů mezi lety 2004 – 2019 cirká **808 985** milionů Kč (počítáno jako čistá pozice). Vezmeme-li v potaz předpoklad Evropské komise (uvedený v předchozí kapitole) o tom, že ČR bude čistým příjemcem až do roku 2028, lze usoudit, že celkové příjmy za dalších osm let by se pohybovaly rovněž ve stovkách miliard Kč. Celkově je tedy řeč o finančních prostředcích v řádů bilionů Kč. Uvažme, že kdyby ČR tyto prostředky v minulosti vhodně investovala, životní úroveň ČR by byla ještě vyšší nežli dnes. V případě tohoto scénáře by však ČR o tuto přímou finanční podporu přišla, jelikož kohezní politika by již nebyla v zájmu EU ani čistých plátců, kteří by se nově soustředili spíše na rozvoj svého vlastního hospodářství, jakkoli blízce propojeného se zbytkem EU a nikoli na pozvednutí životní úrovně v ostatních zemích EU. Uvážíme-li že právě evropské

peníze tvořily od vstupu do EU zhruba polovinu investic české vlády, je zřejmé, jaký dopad by tento scénář měl na inovace a technologie a související konkurenceschopnost ekonomiky ČR (2).

Česká republika je země ekonomicky plně vázaná na EU. Vláda ČR ve své studii ekonomického vyhodnocení 10 let v ČR (2015, s. 7-8) uvádí, že Česká ekonomika rostla díky členství v průměru o 1,1 procentního bodu rychleji, než by rostla mimo, čímž si celkově přišla na 3,1 bilionu Kč, a dokonce tvrdí, že v případě nevstoupení do EU by bylo české HDP v průměru od 12 % nižší, z čehož poměrně jasně vyplývá, že ČR, alespoň co se týče ekonomické spolupráce, nemá jinou lepší variantu. ČR je navíc exportně orientovanou ekonomikou, která vyváží drtivou většinu produkce právě do zemí EU, zejména do Německa a zbylých okolních zemí. Pokud by tyto ekonomické vazby v důsledku neshod mezi státy EU oslabily, mělo by to značně negativní dopad na stabilizaci a růst českého hospodářství, jak již bylo zmíněno.

Pokud by se Evropská unie svou podstatou přeměnila pouze na Evropské hospodářské společenství, je pravděpodobné, že vzhledem k obtížněji dosažitelným shodám mezi evropskými státy by se větší evropské ekonomiky začaly orientovat i mimo Evropu. Tím by došlo k částečnému obnovení starých evropských ekonomických center; jmenovitě by se jednalo především o Francii, Španělsko a Velkou Británii, potažmo pak o střední Evropu s v čele s Německem. Evropská unie by už jako celek rovněž nebyla zastoupena na jednáních na mezinárodní úrovni a nebyla by již vnímána jako hlas Evropy, díky čemuž by přestala být akceschopnou v mnoha oblastech zahraniční politiky. Tato roztržičnost by nutně vedla k jejímu hospodářskému i politickému oslabení, důsledkem čehož by nevyhnutelně bylo i oslabení pozice Evropy na geopolitické scéně. Rovněž nelze opomenout skutečnost, že zejména menší členské státy by se kvůli slabší ekonomické pozici nevyhnutelně staly cílem ekonomického tlaku jak jiných členských zemí, tak světových mocností snažících se rozšířit svou sféru vlivu. Za takových podmínek nelze očekávat žádné celoevropské projekty v oblasti inovací a nových technologií, které by se odehrávaly buďto na úrovni ad hoc koalic anebo na úrovni členských států (2). Pro ČR s její slabou inovační a digitální vizí to nepředstavuje dobrou alternativu (2). Jednotlivé členské státy by v případě nesouhlasu s postupem Unie musely uzavírat obchodní a jiné dohody na bilaterální úrovni, což by představovalo značnou časovou i finanční zátěž; Vzhledem k chybějícímu společnému zájmu by začaly vystupovat jednotlivé národní zájmy, které by nebraly ohled na celkovou situaci v Evropě.

Obecně tedy lze říci, že tento scénář vzhledem k uvedenému nenabízí dostatečný potenciál pro růst životní úrovně na žádné z úrovní, jelikož nenabízí dostatečný hospodářský rozmach pro ČR ani pro EU jako celek (2+2).

### **Scénář 3 - Integrace v rámci dvourychlostní Evropy**

Uvážíme-li tento scénář ve světle již zmíněných skutečností, je zjevné, že by měl jiné hospodářské dopady napříč členskými zeměmi v závislosti na tom, zda by se daná země nacházela na tzv. „rychlejší“ nebo „pomalejší“ integrační koleji. Vzhledem k tomu, že některé státy se vstupem do eurozóny již rozhodly pro hlubší integraci, budeme v rámci práce předpokládat, že právě státy eurozóny by tvořily jádro této dvourychlostní EU. Země jako Slovensko či Rakousko se k hlubší integraci nestaví stejně vřele jako například Francie či Německo, nicméně přesto je poji členství v eurozóně a je tak logické, že by měly zájem spoluurčovat vlastní politiku. I zde by ale musela být nejprve nalezena potřebná rovnováha mezi rychlostí integrace a požadavky členských států.

Obrázek 31 Tabulka hodnocení ekonomických dopadů scénáře 3

| Scénář 3 | Stabilizace hospodářského prostoru | Posílení vnitřního trhu | Inovace a konkurenceschopnost | Růst životní úrovně |
|----------|------------------------------------|-------------------------|-------------------------------|---------------------|
| EU       | 4                                  | 4                       | 4                             | 4                   |
| ČR       | 3                                  | 4                       | 3                             | 3                   |

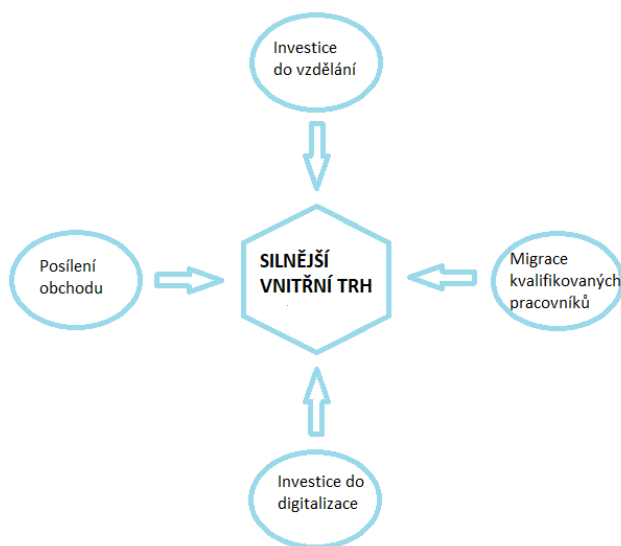
Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

Státy na rychlejší koleji by s velkou pravděpodobností nejprve sloučily svou fiskální politiku, aby mohly v eurozóně vzniknout nové instituce, společné ministerstvo financí, možná dokončená bankovní unie, v případě konsenzu možná i sdílení společných dluhů na vládních úrovních. Pokud by došlo ke skutečné hlubší integraci zahrnující například společné veřejné výdaje či investice, nelze vyloučit, že by na úrovni rychlejší EU začaly platit nové normy a standardy. Společné investice do výzkumu či průmyslu nebo digitalizace by pak způsobily, že rychlejší EU by měla před zbylými členy obrovskou konkurenční výhodu (4), což by nutně vedlo k hospodářskému posílení na úkor například ČR, která euro nemá, a tudíž by zůstala na periferii (3). Lze předvídat, že EU jako celek by se snažila prohloubit vnitřní trh, což by mohlo vést k posílení eura, zlepšení obecné hospodářské situace, ale v neposlední řadě také zvýšení nákladů pro země mimo eurozónu. Země v jádru EU by totiž postupovaly rychleji, v tom smyslu, že by do jednotného trhu v rámci „rychlejší“ EU začlenily např. digitalizaci a nové technologie a rovněž by prohloubily spolupráci v oblasti standardizace (4). Státy na vedlejší koleji (včetně ČR) by tímto mohly nepřímo utrpět, jelikož pokud by došlo k rozdělení EU, v určitém bodě by musely začít platit jiná pravidla pro jiné části EU, přičemž „pomalejší“ část by nemohla požívat řadu výhod spojených s členstvím v eurozóně (3). **Hlavním ekonomickým dopadem by tedy bylo posílení a hlubší integrace vnitřního trhu v rámci rychlejší části EU, do jisté míry na úkor států na „pomalejší“ koleji.** Vzhledem k budoucím výzvám a problémům eurozóny by musela EU provést příslušné reformy, nicméně to je vzhledem k předpokládanému funkčnímu rámci této podoby Unie pravděpodobné. Eurozóna by navíc zřejmě posílila i proto, že by se do ní v případě úspěšných reforem a viditelných pokroků zapojily i další státy. To by vedlo k větší stabilizaci na všech úrovních.

Evropská unie má obrovský růstový potenciál, bržděný nedokonalým vnitřním trhem, který není dostatečně propojený. Pokud by v rámci tohoto scénáře došlo k jeho posílení na základě níže uvedeného schématu, je velmi pravděpodobné, že z hospodářského hlediska by rychlejší část EU při přijetí strukturálních reforem eurozóny v dlouhodobém horizontu díky společným snahám směrem k zelené ekonomice a investic do digitalizace zaznamenala hospodářský růst, a možná rostla rychleji než zbytek EU. Pro realizaci uvedených reforem a investic by byla nutná restrukturalizace evropského rozpočtu. Hospodářský růst s sebou nese rozšířené možnosti investic do inovací, které obratem zvyšují konkurenceschopnost a zlepšují produkční procesy. To opět vede k lepší efektivitě práce a tudíž je lákavým cílem investorů. Pokud by ovšem rychlejší část EU postupovala úspěšně kupředu, otázkou je, kam by to ve vztahu k Unii stavělo zbylé členské země, včetně ČR. Následující schéma je ovšem platné pro ekonomiku ČR stejně jako celkovou evropskou ekonomiku.



Obrázek 32 Faktory posilující vnitřní evropský trh



Zdroj: Lighthouse Europe (2015); vlastní zpracování

Uvažme příklad, že sektor služeb v rámci podílení obchodu ve vnitřním trhu, který stále není dokončený, byl doznal v rychlejší části EU významného zlepšení. Vzhledem k tomu, že sektor služeb tvoří ve všech členských státech více než polovinu HDP, je logické, že by to mělo přímý vliv na hospodářský růst. Podobných příkladů lze uvést více, nicméně dvojnásobná rychlost v integraci by přímo dopadla na hospodářství členských zemí dle jejich postavení k tzv. jádru. Ačkoliv lze tedy obecně hovořit o větší stabilizaci evropské ekonomiky (4), přinejmenším ve srovnání s dnešní situací, tato stabilizace by byla patrně lépe viditelná spíše v eurozóně. Ekonomická situace v ČR, navzdory nejrůznějším současným turbulencím, je relativně stabilní, a jelikož tento scénář pro státy na „pomalejší“ koleji fakticky znamená scénář pokračování v dosavadní praxi, v krátkodobém hledisku nelze v tomto ohledu očekávat výrazné změny (3).

Již bylo řečeno, že ČR by se procesu integrace do jádra EU neúčastnila. Její pozice mimo hlavní integrační jádro by ale nakonec mohla vést k tomu, že by se eventuelně musela v určitých oblastech řídit nařízeními „rychlejší“ EU, aniž by se k nim mohla ovšem nějak fakticky vyjádřit (nabízí se srovnání s Norskem, které na úrovni EU není zastoupeno, přesto musí přijímat většinu příslušné legislativy, nicméně Norsko samotné nelze hospodářsky srovnávat s ČR). ČR a ostatní státy na vedlejší koleji by tak reálně mohly stát zeměmi druhé kategorie. Uvážíme-li nevýhody tohoto scénáře pro ČR, uvedené v příslušné kapitole práce, je zjevné, že v případě implementace tohoto scénáře je v zájmu ČR účastnit se hlavního integračního proudu. Jádro EU by z toho scénáře vyšlo většinou posílené (viz předchozí kapitola), byť tento proces by se samozřejmě neobešel bez překážek. Lépe fungující hospodářská a měnová unie by však každopádně pozitivně dopadly na růst životní úrovně, zejména pak těch zemí, které v tomto měřítku stále „zaostávají“, jako kupříkladu Slovensko či Řecko (4). Státy na „pomalejší“ koleji by s největší pravděpodobností takový růst nezaznamenaly, spíše by rostly současným, možná o něco rychlejším tempem, jelikož by se neúčastnily všech investičních a hospodářských programů EU. Existují členské země, které se dlouhodobě těší vysoké životní úrovni a které nejsou nakloněné hlubší integraci, jako je Dánsko nebo Švédsko, na které by tento scénář nedopadl tak citelně, nicméně to v žádném případě není případ ČR (3).

Rovněž je nutné si uvědomit, že část integrovanější EU by se nutně integrovala i na politické úrovni, protože bez příslušných institucí není hlubší ekonomická integrace možná. Funkční měnová integrace vyžaduje fiskální integraci, fiskální integrace vyžaduje efektivnější bankovní

unii, ale fiskální a bankovní unie budou zase potřebovat zastřešení ve formě politické instituce. Zde již po několikáté vidíme, že evropská integrace není možná pouze v jedné rovině, nýbrž že se jedná o komplexní proces vyžadující jak hospodářskou, tak politickou úroveň. Časem by se proto z rychlejší EU mohla stát jediná EU, na které reálně záleží a která má vliv. To by ovšem vedlo k tomu, že by zbylé země buď přestoupily na rychlejší úroveň integrace, aby mohly požívat všechny s tím spojené výhody, anebo by se ocitly na periferii, podobně jako Norsko, tedy do jisté míry integrované, ovšem nikoli plnohodnotnou součástí EU.

#### Scénář 4 - Hlubší integrace ve vybraných oblastech

Hospodářské dopady tohoto scénáře by se odvíjely v závislosti na tom, jaké oblasti by se členské státy rozhodly společně spravovat, a od kterých by ustoupily. **Základní premisou tohoto scénáře je shoda napříč EU27.** Je proto pravděpodobné, že opravdu zásadních oblastí spolupráce by nebylo mnoho.

Obrázek 33 Tabulka hodnocení ekonomických dopadů scénáře 4

| Scénář 4 | Stabilizace hospodářského prostoru | Posílení vnitřního trhu | Inovace a konkurenceschopnost | Růst životní úrovně |
|----------|------------------------------------|-------------------------|-------------------------------|---------------------|
| EU       | 4                                  | 5                       | 4                             | 4                   |
| ČR       | 4                                  | 4                       | 4                             | 4                   |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

Pomineme-li spíše politické aspekty spolupráce, mezi něž by patřila společná hraniční stráž, migrace nebo zahraniční politika, **hlavním a nejdůležitějším hospodářským dopadem tohoto scénáře by bylo posílení vnitřního trhu a restrukturalizace evropského rozpočtu tak, aby mohla EU ufinancovat nové priority.** Tento dopad vychází ze samé podstaty scénáře tak, jak jej definovala EK a je tak v mnohém stejný jako u předchozího scénáře, kdy by reálně mohl vést k lepší konkurenceschopnosti a dynamičnosti evropské ekonomiky. Ovšem na rozdíl od scénáře dvourychlostní EU by se **tohoto postupu účastnily všechny členské státy**, což by se přímo promítlo do úspěšnosti implementace a následné stabilizace hospodářského prostorů na úrovni EU. To by zajistilo úspěšnější dokončení vnitřního trhu, které by ve spojení s patřičnými reformami by vedlo k posílení trhu i hospodářského postavení EU ve světě. Jelikož vnitřní trh by představoval základní a prvotní oblast užší spolupráce, tento dopad by se týkal celé EU (5), která by v tomto ohledu doznala výrazné změny, nicméně pro ČR by o takovou radikální změnu nešlo (4), jelikož by pouze došlo ke zlepšení efektivity poměrně rychle rostoucí hospodářské činnosti země.

Pokud by se EU podařilo stabilizovat eurozónu a prohloubit vnitřní trh, musela by dříve nebo později čelit otázce problematického výkonu některých svých, zejména jižních, ekonomik. Příslušné reformy by dokázaly tento trend zvrátit. EU by dále investovala do vědy a výzkumu, vzdělávání, digitalizace a inovací a lákavými nabídkami bránila tzv. odlivu mozků. Jedním z největších faktorů, které brání růstu, je dlouhodobá nezaměstnanost, zejména mladých lidí na jihu EU. Nezaměstnanost znamená menší příjmy domácností, tedy menší následnou spotřebu, menší zisky firem a nedostatek investičního kapitálu; pro domácnosti nižší příjmy znamenají nemožnost přípravy na případnou krizi nebo ztrátu zaměstnání, což prohlubuje dopady jakéhokoli hospodářského otřesu. Další patřičné reformy, jako například celoevropský daňový

system (současná podoba daňového systému, který se liší napříč EU, brání podobně jako nedokončený vnitřní trh většímu hospodářskému růstu), dokončená bankovní unie nebo společná fiskální politika by mohly dále stimulovat růst, ovšem je otázkou, zdali by státy našly konsenzus. S ohledem na opatrnost bude vhodnější předpokládat, že ačkoliv by došlo ke stabilizaci evropského hospodářství, neobešlo by se to bez konfliktů mezi členskými státy, což by tento proces do značné míry limitovalo (4).

V rámci tohoto scénáře by státy mohly úspěšně implementovat důležité průmyslové změny, souvisejících s automatizací, digitalizací a novými „zelenými“ technologiemi, v nichž má EU ambici stát se světovým lídrem. Pokud by mezi nové priority v rámci tohoto scénáře patřilo mimo jiné rozvíjení klíčové síťové infrastruktury, inovace by EU zajistily hospodářský růst schopný ufinancovat finančně náročný přechod na zelenější energetiku, čímž by EU mohla snížit svou závislost na importu (zejména z Ruska) a zvýšit tak svou nezávislost, což by jí v kombinaci se společnou armádou propůjčovalo velmocenské postavení. Tento scénář by měl díky svému flexibilnímu rámci a nové struktuře navýšeného evropského rozpočtu potenciál realizovat mnohé doposud zanedbávané oblasti. I toto by však vyžadovalo shodu celé EU27 a převážení evropského zájmu nad národním, což by nadále omezovalo možnosti spolupráce na národní i evropské úrovni (4+4). **Pokud by EU dokázala stabilizovat eurozónu a najít shodu a investovat do uvedených oblastí, což lze alespoň částečně předpokládat, dopad na hospodářství EU by byl veskrze pozitivní.**

Podobně jako u scénáře dvourychlostní Evropy by hrozil pokles hospodářského (a koneckonců i politického) významu těch zemí, které by se rozhodly do integrace nezapojit či které by prostřednictvím blokování návrhů dlouhodobě bránily rozvoji EU. Do této kategorie nekonstruktivních kritiků (bohužel) spadá i ČR. Zde se může nabízet přirovnání k systému „*Evropa à la carte*“, nicméně toto srovnání je chybné, jelikož pokud by se rozhodlo o nějaké oblasti spolupráce – například boj se změnou klimatu – musely by se aktivně zapojit všechny členské státy, nikoli každý dle vlastních zájmů. **Proto je tento scénář do jisté míry limitující, jelikož už dnes má EU27 značné problémy nalézt shodu v řadě oblastí.** Na druhou stranu, při úspěšné implementaci má potenciál stimulovat hospodářský růst a roli EU. Vyjdeme-li z racionální pozice, je evidentní, že ačkoli by tento scénář mohl EU v mnoha úrovních spolupráce posunout vpřed, protichůdné zájmy uvnitř EU by tento potenciál narušovaly. Růst životní úrovně by nebyl rovnoměrný a odvíjel by se zejména od oblastí spolupráce; vzhledem k povaze scénáře to platí jak pro ČR, tak EU. Přesto by díky flexibilnímu rámci a lepší zpětné vazbě občanů EU mohla EU lépe reagovat na jejich podněty, provádět vhodnější hospodářskou a investiční politiku a zvyšovat životní úroveň (4+4).

Pro Českou republiku by tento scénář měl mnohem větší význam z politického nežli hospodářského hlediska, jelikož ČR dala již dříve najevo, že je ochotna spolupracovat na společné obraně hranic, v oblasti azylové politiky nebo v boji proti změně klimatu, nicméně hospodářským integračním krokům (euro, společné daně) se brání. ČR stále nepřijala euro, proto nelze uvažovat o zapojení do hlavního integračního proudu. Pozitivními dopady na hospodářství ČR by mohlo v případě úspěšné implementace být profit z lépe fungujícího vnitřního trhu, restrukturalizace rozpočtu, navýšení investic, podpory vzdělávání a inovací a zapojení do celoevropských projektů, zvyšujících konkurenceschopnost napříč EU (4). Lze tedy hovořit o podobných dopadech jako v případě „federalizace“ EU, nicméně **vzhledem k absenci zájmu ČR účastnit se hlubší integrace by země stále nevyužila svůj plný potenciál** a navíc by s velkou pravděpodobností brzdila postup na úrovni EU, byť by jistě nebyla sama. Stejně jako v případě politických dopadů by rovněž zde záleželo zejména na přístupu členských zemí.

**Obecně lze konstatovat, že hospodářské dopady tohoto scénáře by se v mnohém shodovaly se scénářem pokračování v dosavadní praxi a scénářem dvourychlostní integrace.** To je

zapříčiněno tím, že charakter tohoto scénáře leží právě někde mezi těmito dvěma scénáři. Pozice ČR by se odvíjela od jejího přístupu ke konstruktivní debatě ohledně oblastí, které by se měly stát předmětem hlubší spolupráce, a to jak v politické, tak ekonomické rovině.

### Scénář 5 - Všeobecná hlubší integrace ve všech směrech

Rovněž v této kapitole je u tohoto scénáře pracováno s modelem „Evropské konfederace“. Ačkoli přesnou podobu takové konfederace samozřejmě nelze s jistotou odhadnout, základní hospodářské dopady ano. Tento scénář předpokládá široký konsenzus v hospodářských otázkách na úrovni EU27, z čehož na rozdíl od ostatních scénářů vyplývá, že **ekonomické dopady jsou vzhledem k míře propojenosti evropských ekonomik předpokládáné v tomto scénáři stejně platné pro ČR i EU.**

Obrázek 34 Tabulka hodnocení ekonomických dopadů scénáře 5

| Scénář 5 | Stabilizace hospodářského prostoru | Posílení vnitřního trhu | Inovace a konkurenceschopnost | Růst životní úrovně |
|----------|------------------------------------|-------------------------|-------------------------------|---------------------|
| EU       | 5                                  | 5                       | 5                             | 5                   |
| ČR       | 5                                  | 5                       | 5                             | 5                   |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

Jak bylo naznačeno, rozdělení hospodářských dopadů na EU a ČR je v případě tohoto scénáře poněkud zavádějící. Tento scénář fakticky operuje s představou jednotné ekonomiky „Evropské konfederace“ pod hlavičkou EU a tudíž ekonomika ČR by byla pouze plně integrovanou součástí ekonomiky EU. Na rozdíl od ostatních scénářů ji nelze tak jednoznačně oddělit.

Také v rámci tohoto scénáře by došlo k dokončení vnitřního trhu – třebaže prohlubování vnitřního trhu fakticky nelze vzhledem k vývoji ekonomiky a technologií nikdy plně dokončit - avšak na rozdíl od ostatních případů by toto dokončení mělo rychlejší a efektivnější charakter, protože by se odehrávalo na úrovni všech členských států, ovšem s tím rozdílem, že Evropská unie by při implementaci tohoto scénáře spravovala a koordinovala fiskální, sociální i daňovou politiku všech členských států a dohlížela na průběh finančních služeb. V eurozóně by fungovala funkce fiskální stabilizace a třetí pilíř bankovní unie, tedy společné pojištění vkladů. Došlo by k přeměrování podpory evropských prostředků k posílení jednotného trhu a sbližování standardů napříč EU, dokončení vnitřního trhu v oblasti energetiky, digitalizace a služeb a možnosti řešení budoucnosti v oblasti automatizace a zelené transformace. Posílení vnitřního trhu by se odehrávalo na úrovni jednotné evropské ekonomiky, která by zahrnovala také ČR (5+5).

Tento scénář předpokládá skutečně jednotnou evropskou ekonomiku (v rámci EU27) a proto jsou hospodářské dopady v oblasti vnitřního trhu, na rozdíl od těch politických, shodné pro ČR i pro EU. Posílením vnitřního trhu by došlo ke „zbourání“ zbylých bariér, zejména v oblasti služeb či mezinárodně uznávaných certifikátů. Vzhledem k jednotnému přístupu nutnému v rámci tohoto scénáře lze předpokládat, že by dříve nebo později došlo k všeobecné adaptaci eura ve všech zemích Unie. Konsolidace eurozóny, možné sloučení dluhů a stabilizace problémovějších ekonomik by vedla k vytvoření konkurenceschopnějšího evropského trhu, odolnějšího vůči pravidelným výkyvům. To by vedlo k řádově větší stabilizaci i navzdory rozdílným ekonomickým cyklům v jednotlivých zemích, jelikož by k nim nedocházelo tak

často a mohly by být efektivněji podporovány z federálního rozpočtu. To platí pro všechny členské země, včetně ČR, které skládají EU27 (5+5).

Takováto stabilizace by vedla ke zlepšení obecné hospodářské situace v EU. Efektivnější daňová správa, navýšení rozpočtu a investic a zejména jejich zaměření do správných oblastí, které budou v budoucnosti hrát prim, jako již tolikrát zmiňovaná digitalizace, zelená transformace či nezávislá a čistá energetika, ale také vzdělání a síťová infrastruktura by ve střednědobém hledisku zajistily EU inovační konkurenceschopnost, která by mohla vyvážit nedostatek pracovníků a stárnoucí pracující populaci (samozřejmě do omezené míry, řízená migrace by byla pro úspěšnou ekonomiku EU nezbytností). To by vedlo ke zvýšení životní úrovně nejen v zaostalejších a zadluženějších zemích, ale v rámci EU jako celku (5+5). Otázkou samozřejmě zůstávají náklady na tyto změny, nicméně vzhledem k solidární povaze scénáře se předpokládá, že by je nesly členské země úměrně k výkonu svých ekonomik. V tomto scénáři – ostatně jako dnes - by hrála důležitou roli ekonomická solidarita bohatších zemí, které by tuto transformaci musely hradit. Jakákoli „fiskální“ diktatura či federální restrikce by mohly ohrozit jednotu Unie.

ČR by podobně jako ostatní státy v dlouhodobém hledisku bohatla, jelikož lze přepokládat, že v rámci zahlazování rozdílů mezi členskými státy by do ČR nadále proudily finanční transfery, díky čemuž by ČR z členství hospodářsky profitovala, stejně jako z posilování vnitřního trhu. ČR by mohla naplnit svůj potenciál coby vůdčí síly digitalizace v Evropě, za předpokladu dostatečných investičních pobídek. Rovněž by mnohem rychleji reagovala na změny v průmyslu a technologiích a mohla by požívat výhody spojené se silnou a funkční eurozónou (takováto „Evropská konfederace“ by pravděpodobně používala jednotnou měnu ve všech státech), jako například levnější půjčky nebo stabilizační mechanismus v době krizí. Kvůli zvýšení životní úrovně, posílení flexibility pracovních pozic napříč EU a zvýšení mezd by ČR byla rovněž mnohem atraktivnější nejen pro investory, ale i pro kvalifikované zahraniční pracovníky z jiných zemí EU, ale i naopak. Pomineme-li otázku politické suverenity, jež byla adresována v předchozí části práce, **hospodářské dopady tohoto scénáře v ČR lze označit za jednoznačně pozitivní.**

Restrukturalizace a navýšení evropského rozpočtu by přineslo více prostředků na investice, které by mohly společně s úspornými opatřeními v EU poskytnout konkurenční výhodu, či alespoň zabránit negativním dopadům na hospodářství, které by mohla způsobit stárnoucí populace. Důležité by ovšem bylo zapojení soukromých subjektů, pro které by bylo nutno vytvořit přívítivé prostředí. Investice a s nimi spojené dopady by přímo ovlivnily výkonnost a sílu vnitřního trhu. Hospodářský potenciál EU je v současnosti v zásadě omezen jedním hlavním faktorem; politickou proveditelností. Některé reformy, jako investice do vzdělání či do ekologičtějších technologií nalézají na úrovni EU shodu mnohem jednodušeji, nežli například otázka energetiky nebo společného daňového systému. A právě to brzdí hospodářský rozvoj EU. V rámci tohoto scénáře by však tato překážka odpadla, a EU by mohla, byť v dlouhodobém hledisku, využít svůj skutečný potenciál, což by se odrazilo ve vhodně alokovaných investicích zajišťujících inovaci a konkurenceschopnost evropského hospodářství a hospodářské výkonnosti a následný růst životní úrovně (5 + 5). Pokud by EU – v rámci možností – vhodně rozložila kompetence na evropskou a národní úroveň tak, aby nedocházelo k zásadním politickým třenicím mezi členskými státy na evropskými orgány, pak se tento scénář v hospodářské rovině jeví jako nejvhodnější, jelikož jako jediný může nabídnout skutečně jednotnou plnohodnotnou evropskou ekonomiku, zaštitěnou potřebnými institucemi.

**Následující tabulka shrnuje hospodářské dopady jednotlivých scénářů.**

Obrázek 35 Tabulka shrnutí výsledků porovnání ekonomických dopadů scénářů

| Ekonomické dopady | Scénář 1 | Scénář 2 | Scénář 3 | Scénář 4 | Scénář 5 |
|-------------------|----------|----------|----------|----------|----------|
| EU                | 11       | 10       | 16       | 17       | 20       |
| ČR                | 12       | 10       | 13       | 16       | 20       |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

Co se týče dopadů na hospodářství, **scénář 5 představuje nejvýhodnější variantu pro ČR i EU. Nejhůře z hodnocení opět vychází scénář 2, pro EU i ČR.** Podrobněji je toto hodnocení rozebráno v následující kapitole.

### 3.5 Zjištění na základě použité metodiky

Tato kapitola shrnuje výsledky vícekritériální analýzy za účelem porovnání, jak si jednotlivé scénáře stojí. Po uvedení výsledků ve formě tabulky následuje komparace těch scénářů, které si vedly nejlépe. Nejprve jsou uvedeny výsledky z kapitoly o výhodách a nevýhodách scénářů, následované výsledky politických a hospodářských dopadů. Tyto výsledky jsou poté sloučeny dohromady pro určení scénáře s nejvyšším počtem bodů coby nejvhodnějšího teoretického scénáře pro vývoj EU.

Maximální počet bodů při porovnávání výhod a nevýhod scénářů byl 25 (5 kritérií po 1-5 bodech); maximální počet bodů při porovnávání politických a hospodářských dopadů byl 20 (4 kritéria po 1-5 bodech). **Celkový maximální počet bodu tak byl 65**, minimální počet bodů byl 13.

Obrázek 36 Tabulka shrnutí výsledků porovnání výhod a nevýhod scénářů

| Výhody a nevýhody | Scénář 1 | Scénář 2 | Scénář 3 | Scénář 4 | Scénář 5 |
|-------------------|----------|----------|----------|----------|----------|
| EU                | 14       | 9        | 20       | 20       | 20       |
| ČR                | 13       | 10       | 15       | 19       | 19       |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

Co se týče srovnání výhod a nevýhod, nejhůře se srovnání vychází scénář 2, a to jak pro EU, tak ČR (9/25 bodů a 10/25 bodů). To je dáno mnoha faktory, hlavním nicméně zůstává jeho nevhodný funkční rámec pro současný globalizovaný svět. Naopak nejlépe pak z hodnocení vycházejí dva scénáře se stejným hodnocením, a sice scénář 4 a 5, opět pro EU i ČR (EU 20/25; ČR 19/25 bodů). Oba scénáře získaly stejné skóre, nicméně při bližším pohledu je patrné, že ačkoli ve většině kritérií si stojí podobně (maximální rozdíl 1 bod), **kritérium Přijetí ze strany občanské veřejnosti hovoří jasně ve prospěch scénáře 4** (viz obr. 1 a 2). Přitom právě toto kritérium je zásadní pro realistickou funkčnost scénáře.

Obrázek 37 Tabulka shrnutí výsledků porovnání politických dopadů scénářů

| Politické dopady | Scénář 1 | Scénář 2 | Scénář 3 | Scénář 4 | Scénář 5 |
|------------------|----------|----------|----------|----------|----------|
| EU               | 10       | 7        | 15       | 16       | 16       |
| ČR               | 12       | 6        | 11       | 16       | 14       |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

Rovněž ve srovnání politických dopadů se na pomyslném „posledním“ místě umístil scénář 2 (připomeňme, že maximální získatelný počet bodů byl 20). Důvod je stejný; neadekvátnost tohoto scénáře pro řešení problémů Evropské unie. Nejvíce pozitivní politické dopady na úrovni EU zaznamenaly scénáře 4 a 5 (shodně 16/20 bodů), v případě ČR pak scénář 4 (16/20 bodů). Rozdíl je zapříčiněn zejména kritériem *Politické udržitelnosti*. Podpora voličů pro scénář 5 není v ČR vysoká, ostatně stejně jako ve zbytku EU. **Ze srovnání politických dopadů scénářů tak celkově nejlépe vychází scénář 4**, který by díky modelu flexibilní spolupráce dokázal nejlépe pojmout požadavky a zájmy na evropské i tuzemské úrovni. Ačkoli politické dopady mají přímou souvislost s těmi hospodářskými, v hodnocení čistě hospodářských dopadů se nejlépe umístil scénář 5 (20/20 bodů), viz následující tabulka.

Obrázek 38 Tabulka shrnutí výsledků porovnání ekonomických dopadů scénářů

| Ekonomické dopady | Scénář 1 | Scénář 2 | Scénář 3 | Scénář 4 | Scénář 5 |
|-------------------|----------|----------|----------|----------|----------|
| EU                | 11       | 10       | 16       | 17       | 20       |
| ČR                | 12       | 10       | 13       | 16       | 20       |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

**Co se týče dopadů na hospodářství, scénář 5 představuje nejvýhodnější variantu pro ČR i EU.** Také zde byl maximální počet bodů 20. Jak vidíme, scénář 5 získal maximální hodnocení. To je dáno zejména hluboce integrační povahou tohoto scénáře, která předpokládá skutečně jednotnou evropskou ekonomiku a restrukturalizaci evropského rozpočtu směrem k investicím do inovací a nových technologií, stejně jako nezbytné hospodářské reformy. Scénář 2 pak představuje nejslabší variantu, jelikož hospodářské dopady na EU i ČR by byly vzhledem k absenci politické složky integrace veskrze negativní (10/20 bodů). Nyní je nutno porovnat scénáře z pohledu celkového hodnocení, kdy jsou sečteny body z jednotlivých tabulek (politické dopady, hospodářské dopady, výhody a nevýhody).

Obrázek 39 Tabulka shrnutí celkových výsledků

| Celkové hodnocení | Scénář 1 | Scénář 2 | Scénář 3 | Scénář 4 | Scénář 5 |
|-------------------|----------|----------|----------|----------|----------|
| EU                | 35       | 26       | 51       | 53       | 56       |
| ČR                | 37       | 26       | 39       | 51       | 53       |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

Již bylo stanoveno, že maximální získatelný počet bodů celkově byl 65 (25 + 20 + 20), přičemž scénář s nejvyšším počtem bodů tak lze označit za teoreticky nejvýhodnější (kompletní přehled tabulek pro komparaci lze nalézt v Přílohách VI, VII, VIII, IX této práce). **Je zřejmé, že celkově lze tedy jednoznačně určit, že nejméně vhodnou variantu by představoval scénář 2 (26/65 bodů na úrovni EU a 26/65 bodů na úrovni ČR).** Návrat k volnému trhu by fakticky znamenal krok zpět ve vývoji EU i ČR a místo pozitivního programu v podobě reform na všech úrovních by přinesl oslabení EU a tím i všech členských států, v politické i ekonomické rovině. **Jako nejefektivnější varianta se ukázal být scénář 5, a to pro ČR i EU (56/65 bodů na úrovni EU a 53/65 bodů na úrovni ČR).** Tento scénář v hodnocení posunuly zejména pozitivní hospodářské dopady plynoucí z prohlubování vnitřního trhu a růstu životní úrovně, stejně jako upevňování postavení EU. Jeho slabinou, jak se ukázalo, je však extrémně slabá podpora ze strany občanské veřejnosti. **Volební obec v EU by v současné situaci preferovala model flexibilní či vícerychlostní spolupráce,** který nabízí scénáře 3 a 4 a který, jak vidno v tabulkách výhod a nevýhod, zaostává za „vítězným“ scénářem 5 právě kvůli tomu, že sjednocená federální EU by zkrátka tvořila efektivnější trh. Pokud se však podíváme na první dvě skupiny, tj. výhody a nevýhody a politické dopady, umístil se nejlépe scénář 4. Uvážíme-li navíc skutečnost, že federalismus nemá (prozatím) v EU dostatečně silnou podporu, je patrné, že **ačkoli nevhodnějším scénářem při zvážení všech hledisek by byl scénář 5, realisticky nepřijatelnějším scénářem v současné době by byl scénář 4.** Ač se na první pohled může zdát, že jediné kritérium nehraje v komparaci s ostatními zásadní roli, kritérium přijetí ze strany občanské veřejnosti je v tomto směru naprosto zásadní. Jakákoli strukturální změna v EU musí být přijata členskými státy, v nichž mají rozhodující slovo občané; ti se však většinou klanějí ke scénářům 3 a 4, výhodám navzdory. To je způsobeno řadou faktorů, nicméně ty lze shrnout – byť poněkud zjednodušeně – do konstatování, že národní státy zkrátka nejsou připraveny podstoupit „federalizační“ transformaci. Ta musí mít formu postupného, demokratického procesu. V opačném případě by si EU sama zadělávala na budoucí problémy. Ačkoli scénář 4 nenabízí stejný hospodářský potenciál jako scénář 5, díky modelu flexibilní spolupráce by umožňoval soustředit členským státům jejich snahy do určitých preferovaných oblastí spolupráce, aniž by přitom nutně implementoval prvky užší politické integrace, čímž by dokázal zajistit pozitivní zpětnou vazbu ze strany občanů EU. Scénář 5 je sice vzhledem ke své povaze nejlepší možnou alternativou z hlediska hospodářských dopadů, jelikož skýtá potenciál stabilizace evropské ekonomiky a její následný rozmach, na druhou stranu však trpí zásadními nedostatky z hlediska přijetí občanů EU, u kterých, jak bylo v práci ukázáno, momentálně vítězí model vícerychlostní anebo flexibilní spolupráce. **Řešení by proto mohlo představovat skloubení požadovaných aspektů scénářů 4 a 5 tak, aby byly kompatibilní s požadavky občanů a současně umožňovaly rozvíjet maximální potenciál na všech úrovních.**

Co se týče zbylých scénářů, následuje krátké shrnutí:

**Scénář pokračování v dosavadní praxi** nenabízí žádnou zásadní změnu. Uvážíme-li přitom dosavadní vývoj EU, zejména pak v posledních deseti letech, je zřejmé, že reforma EU je na místě a tento scénář nenabízí příslušná řešení. Lze konstatovat, že v absenci reformy programu EU by nedostatky aktuální podoby EU mohly narušit její jednotu. Momentálně je v některých otázkách spolupráce i na úrovni některých členských zemí dobře pozorovatelná „únava“ se současným stavem věcí a tento scénář by tak mohl v tomto směru Evropskou unii ohrozit, protože současná podoba EU neumožňuje rychlá a proaktivní řešení a nebuduje vztah k občanům. Byla to navíc dosavadní praxe, která nepřímou způsobila několik vážných krizí uvnitř EU. Tento scénář dopadl v hodnocení jako druhý nejméně vhodný; důvody jsou zřejmé.

**Scénář návratu k jednotnému trhu** vykázal zásadní funkční nedostatky, zejména pak ve vztahu k výzvám budoucnosti a oblastem spolupráce mezi členskými státy, které jsou prioritami občanů. Tento scénář nabízí volnější model spolupráce na úrovni EU, nicméně fakticky je



krokem zpět a tudíž i zřeknutím se dosavadních úspěchů EU. Navíc se ukázalo, že tento scénář by vedl k přímému politickému i ekonomickému oslabení vlivu EU i členských států a stejně tak představuje riziko z bezpečnostního hlediska. To jsou ty hlavní – nikoli jediné – důvody, proč scénář přeměny EU na oblast volného vnitřního trhu představuje tu vůbec nejméně vhodnou alternativu.

**Scénář integrace v rámci dvourychlostní Evropy** nabízí alternativu těm státům, kterým nevyhovuje současný stav, ale které zároveň nechtějí omezovat ostatní členské státy. ČR by přinejmenším zpočátku stála mimo hlavní integrační proud a nabízí se tak srovnání s scénářem 1. Tento scénář obsahuje vhodný funkční rámec pro řešení problémů na nadnárodní úrovni, nikoli však na celoevropské úrovni. Tento scénář navíc rozděluje EU, což by do budoucna mohlo ohrozit jednotu EU27. Přesto je dvourychlostní EU preferovaným řešením v mnoha členských státech, v neposlední řadě proto, že už je do jisté míry skutečností. Z celkového „pořadí“ se scénář umístil na 3. místě a svými výhodami tak převážil jak scénář 1, tak scénář 2. Nutno zmínit, že by byl mnohem výhodnější pro státy na rychlejší koleji.

### 3.6 Doporučení

V současné době nelze predikovat, jakou cestou se EU vydá, nicméně lze formulovat patřičná doporučení, která jí umožní efektivnější fungování a to bez ohledu na scénář budoucího vývoje. Doporučení jsou rozdělena z hlediska doporučení hospodářského a politického charakteru. Důraz je přitom kladen na ty nejdůležitější oblasti:

#### Doporučení v oblasti politik

1. Evropská unie dlouhodobě trpí nedostatkem vize dlouhodobých politických cílů. EU musí formulovat jasnou politickou vizi a cíl, za kterou se dokáže sjednotit co nejvíce členských států. Vize takového kalibru ovšem již z podstaty věci nemůže být pouhým výkřikem či osamělým návrhem jedné či dvou členských zemí. Musí se jednat o promyšlenou, široce debatovanou a především realistickou strategii pro blízkou budoucnost, na které bude panovat obecná shoda. Evropská unie by měla tuto debatu zahájit co nejdříve. Tyto cíle je potřeba definovat za účelem vyjasnění budoucího směřování projektu; tato debata musí být srozumitelná, prostá dezinformací a zaměřená na racionalitu a především zahrnovat všechny členské státy, přičemž zaměřením musí být obnova evropské myšlenky a hlubšího evropského sjednocení tak, aby se z EU stala skutečná velmoc 21. století se všemi náležitými aspekty.

2. Evropská unie musí začít aktivněji prezentovat své úspěchy a vymezit se proti populistickým či přímo lživým rétorikám, které tyto úspěchy pomocí dezinformací či fake news podkopávají. Za tímto účelem musí začít lépe a efektivněji komunikovat přímo s občany a nenechávat tuto agendu výhradně na národních vládách. Musí klást větší důraz na reálnou transparentnost unijních procesů a přibližování se občanům v tom smyslu, aby chápali, že EU není jakási neuchopitelná zastřešující entita, nýbrž oni a jejich země. Tato opatření povedou k vyšší důvěře občanů vůči EU, plynoucí jednak z přímé komunikace a jednak z pochopení reality. Zájem veřejnosti pak povede k lepšímu prosazování sjednocených zájmů napříč EU.

3. Globalizace a nástup nových technologií a světových mocností předběhl realitu EU, jejíž model fungování není vhodný pro současný svět. Unie by se měla zaměřit na budování společných obranných kapacit, které by ji umožnily osamostatnit se od závislosti na USA a současně by jí propůjčily významnější postavení na mezinárodní scéně, což by se v neposlední řadě odrazilo na lepší vyjednávací pozici v hospodářských oblastech. EU by proto měla zahájit debatu o budování společné armády a společných bezpečnostních složek. Jedině tak bude moct

nadále obhajovat a prosazovat své hodnoty a zájmy i za nestabilních mezinárodních podmínek, jimiž jsme v současnosti svědky. Outsourcing obrany Evropy do USA není vhodným řešením.

**4.** EU by měla přijmout taková opatření, která jí umožní být akceschopnější v dobách krize a umožní ji řešit problémy, které nelze adresovat pouze na národní úrovni. Důraz na akceschopnost je důležitý zejména ve vztahu ke stále rychleji fungujícímu světu. Tento nový funkční rámec vyžaduje ochotu a spolupráci členských států. EU proto musí vymezit svou oblast působení tak, aby národní vlády zůstaly v čele rozhodovacích procesů, nicméně zároveň neomezovaly snahy evropské integrace. Za tímto účelem musí vzniknout nová, lépe fungující platforma, která přiblíží „Brusel“ občanům. EU by současně měla lépe dohlížet na fungování právního státu v jednotlivých členských zemích a případně přijímat rázná a efektivní opatření.

**5.** Unie by měla zavést jednotné standardy pro výuku jazyků coby komunikačního prostředků pro zlepšování a prohlubování vztahů napříč členskými zeměmi.

### **Doporučení v oblasti hospodářství**

**1.** Evropská unie by se měla zaměřit na efektivnější vynakládání evropských prostředků; tím je myšleno zejména restrukturalizovat evropský rozpočet tak, aby odpovídal potřebám doby. Měla by přijít s novými vlastními zdroji pro rozpočet a investovat do oblastí, které přinášejí tzv. evropskou přidanou hodnotu. Konkrétně je doporučeno navýšit přímé finanční prostředky plynoucí do výzkumu a vývoje, nových technologií, digitalizace, automatizace a vědy a inovací. V tomto směru je důležité zapojení veřejného sektoru. Samostatným problémem je vzdělávání; autor doporučuje navýšení investic do vzdělávání nejen z evropských prostředků, ale zejména z národních rozpočtů, přičemž důraz by měl být kladen na sjednocování úrovní a standardů v celé EU.

**2.** Evropská unie by měla navýšit investice do digitalizace a inovací, které modernizují či vytváří nové technologie a představují klíčovou složku hospodářského růstu. Zaměřit by se přitom měla na ty sektory, které vykazují největší potenciál, stejně jako na ty, kterým se finanční prostředky dlouhodobě nedostávají. Nové technologie poskytnou EU možnost konkurenční výhody oproti zbytku světa. EU je v tomto ohledu pozadu, nicméně o to větší je její růstový potenciál. Navíc je velmi bohatá. Pokud bude úspěšná, vhodně alokované investice do technologií, digitalizace, zelených technologií nebo energetiky z ní mohou učinit globální velmoc v inovacích a udržitelném vývoji. Úspěch v této oblasti by navíc sám o sobě vytvořil tzv. „evropskou přidanou hodnotu“ a přilákal zahraniční investory, což by vedlo k dalšímu hospodářskému rozvoji – a hospodářský rozvoj přímo ovlivňuje sociální standardy a vede ke zvyšování životní úrovně. Tento přístup by navíc mohl pomoci částečně vyřešit problém ubývajícího ekonomického obyvatelstva. Vzhledem ke stárnoucí populaci je rovněž nutno podpořit legální migraci a učinit EU atraktivní pro kvalifikované pracovníky ze zemí mimo EU.

**3.** Evropská unie by měla nadále pokračovat v prohlubování vnitřního trhu, ovšem efektivněji. Členské státy musejí zvednout ochranná opatření a integrovat spolupráci zejména v oblasti služeb a digitalizace. Zejména jednotný digitální trh by představoval pro podnikatelské subjekty napříč EU značnou výhodu a rovněž by přinesl nové obchodní příležitosti. Posílený vnitřní trh v kombinaci s úspěšným zaváděním nových technologií a inovací by posílil konkurenceschopnost EU. Unie rovněž musí zvolit nové priority podpory; začít by měla řešením chronické nezaměstnanosti mladých lidí v jižních ekonomikách EU. Mladí lidé jsou často zdrojem inovací, které posilují ekonomiku a navíc jsou na trhu práce mnohem flexibilnější. Je proto žádoucí, aby právě aktivní politika zaměstnanosti ve vztahu k hospodářskému růstu byla jednou z nových priorit. Dále by se měla věnovat navyšování sociálních a ekonomických standardů napříč EU.

4. Evropská unie musí dále provést reformu eurozóny za účelem její stabilizace a uchopení jejího potenciálu. S tím je spojena nutná reforma eurozóny a podpora a strukturální změny problémovějších ekonomik, stejně jako dokončení bankovní a monetární unie. Stabilizace evropského hospodářství a zejména eurozóny by dlouhodobém hledisku vedla k větší odolnosti evropské ekonomiky vůči externím i interním šokům a (pravděpodobně) k přijetí eura ve zbytku členských zemí, což by posílilo samotné euro i EU coby obchodní velmoc. Proto je doporučeno rovněž přijetí společné měny v ČR; došlo by k uspořené transakčních nákladů a zániku kurzového rizika a země by byla atraktivnější pro obchodní partnery i investory. V tomto směru musí být zahájena široká debata nejen v ČR, ale v celém zbytku EU, který neplatí eurem. Tato debata musí vycházet z faktů a vyvarovat se populistické rétoriky a neodůvodněnému démonizování společné měny.

5. Evropské orgány by měly snížit legislativní zátěž pro podniky a soustředit se zejména na ty oblasti, v nichž je jejich působení skutečně nezbytné. Snížení nadbytečných regulací a právních předpisů by zvýšilo efektivnost podniků a rozšířilo možnosti působení, zejména u malých a středních podniků. Rovněž by to vedlo ke zlepšení obrazu EU v očích podnikatelů tvořících základ evropské ekonomiky. Za tímto účelem je nutno zahájit debatu se zástupci jednotlivých sektorů a Evropskou komisí.

6. Autor rovněž doporučuje společné budování evropské čisté energetické infrastruktury; jednalo by se o krok k soběstačnosti, který by rovněž mohl sloužit jako inspirace pro ostatní země jak chránit životní prostředí a zároveň ekonomicky prosperovat. Toto opatření by také umožnilo lepší diverzifikaci zdrojů. Především by ale vedlo ke snížení skleníkových plynů, rovnoměrnější alokaci zdrojů energie a menší závislosti na fosilních palivech (tedy plyn či ropa). Spolu s investice do nových technologií by tato transformace vytvořila na trhu práce nová místa a zaručila by udržitelný vývoj Evropské unie do budoucna.

7. Evropská unie by měla efektivněji spravovat své peníze ve vztahu k politice koheze a modernizace zaostalejších regionů. Měla by zajistit adekvátní nakládání s evropskými penězi prostřednictvím přísnějších regulačních a kontrolních mechanismů dotací. Rovněž by měla omezit dotování zemědělské politiky a rozložit rovnoměrněji peníze v daných oblastech tak, aby velká část peněz neproudila v dané oblasti jen do jedné či dvou zemí (jako například do zemědělství ve Francii). Ušetřené prostředky by mohla EU využít k dalšímu zahlazování rozdílů mezi členskými zeměmi či použít pro investice do klíčové infrastruktury.

### 3.6.1 Závěrečné zamyšlení

Evropská unie (a tím i ČR) delší dobu operuje pod úrovní svého potenciálu, avšak zároveň není schopna nalézt konsenzus nutný k tomu, aby tento potenciál využila. Evropskému projektu snad více než cokoli jiného chybí racionální diskuse ve všech rovinách. O strukturální reformě Unie se hovoří už řadu let, a to jak na evropské, tak národní úrovni, nicméně přesto nebyly doposud podniknuty žádné konkrétní kroky, přičemž i práce současné Evropské komise se vyznačuje převážně konzervativním podtónem, kdy hlavní důraz je kladen na omezení nelegální migrace, upevnění postavení eurozóny a myšlenky kolektivní obrany coby důsledku nových vnějších hrozeb. Za novinku lze alespoň považovat pouze snahu EU vypořádat se s problémem ochrany životního prostředí a změny klimatu. Toto zaměření ale přesně charakterizuje současný stav Unie; zatímco původní myšlenka evropské integrace spočívala ve stržení státních hranic a obchodních a jiných ekonomických překážek za účelem vytvoření nových příležitostí a jednotnější Evropy, dnes se toto zaměření stočilo pouze ke snaze bránit úspěchy let minulých. Na tom ovšem nelze postavit úspěšnou budoucnost. Je poněkud s podivem, že jednu z hlavních překážek na cestě k reformě Unie představuje právě ta jediná síla, která má kompetenci i mandát

tuto reformu provést, a sice vlády jednotlivých národních států. V mnoha členských zemích Unie vlivem nejrůznějších krizí v posledních letech posílilo postavení euroskeptiků a populistů, kteří se otevřeně (a často bez racionálních argumentů) odvracejí od myšlenky jednotné Evropy zpátky k vizím silných národních států. Paradoxně to byl ale právě nacionalismus a populismus v té nejdestruktivnější podobě, který stál u zrodu Evropské unie. Je přitom nasnadě, že nacionalismus je v podmínkách dnešní Evropy dávno překonaný, ba i neudržitelný. Jakákoli významnější reforma by vyžadovala nové zásahy do zakládajících smluv Unie či vytvoření smluv nových, ovšem takto signifikantní kroky potřebují souhlas a podporu napříč celou Evropskou unií. Takovýto unifikovaný konsenzus si ale lze v současných podmínkách představit jen těžko, ne bez jasně definovaných nových cílů, které by členské státy znovu sjednotily, podobně jako kdysi touha po stabilitě a prosperitě či volném pohybu a obchodu. A zde narážíme na skutečné jádro dnešní krize identity Evropské unie. Projekt evropské jednotné myšlenky totiž v podstatě došel svého cíle. Evropské státy i přes vlnu destrukce způsobenou druhou světovou válkou zbohatly a znovu se sblížily. V Evropě zavládl mír, který zde až na opravdové výjimky existuje dodnes a v tomto kontextu je vpravdě obtížně představitelné, že by se démoni minulosti starého kontinentu opět probrali k životu. Třebaže zpočátku byla evropská integrace hnána duchem federalismu, který byl současníky chápán jako jediná prevence před sebedestruktivními tendencemi evropských národů, po rozšíření Evropského společenství začali obhájci této myšlenky ztrácet půdu po nohama, jelikož kontrasty mezi evropskými zeměmi a úspěch celého projektu vedl ve svém důsledku k tomu, že členské země v touze po blahobytu již nemusely delegovat určité prvky národní správy na evropskou úroveň. Tato flexibilita a schopnost reagovat na vnější i vnitřní změny později vedly k přeměně ESÚO na ES a následně na EU. Dnes již Unie nestojí před nutností dramatické změny své působnosti či snad názvu, což je samo o sobě spíše formální záležitostí, ale před na první pohled jednoduchou otázkou – kudy dál? Ač tato otázka zní jednoduše, odpovědět na ni bude v podmínkách současné EU27 mnohem obtížnější.

Evropa momentálně zažívá to neklidnější a nejbohatší období své existence, avšak pod vlivem tohoto úspěchu zapomíná na to, že EU byla zbudována na troskách válkou zbitých zemí. Dnes již Evropská unie v očích mnoha občanů nepředstavuje garanta míru na kontinentu, ani ekonomickou velmoc, usnadňující vzájemný obchod, třebaže opak je pravdou. Místo toho mnohdy vystupuje jako vzdálená, neuchopitelná a nečitelná entita, usměrňující životy lidí, nevědoma si opravdové reality jejich životů. Na druhou stranu nelze zastírat, že požadavky a stížnosti občanů Unie jsou oprávněné. Není žádným tajemstvím, že z Evropské unie se v průběhu času díky její složitosti a *specifickému* charakteru stal těžkopádný a pomalý gigant, který v mnoha ohledech zanedbával běžné potřeby každodenního života Evropanů a často se ve svých nařízeních a rozhodování řídil spíše chladnou teorií než o poznání komplikovanější praxí. Orgány v Bruselu se občanům odcizily, vzájemný dialog se smrškl do hrstky nových směrnic a transparence uvolnila místo nezájmu, což se nejvíce projevuje právě v nejrůznějších regulacích a nařízeních, mnohdy vytvářených lidmi, kteří nemají tušení, jak se to či ono jejich nařízení projevuje ve skutečném světě. Tento negativní dojem je podtrhován chováním národních vlád v některých členských zemích. V tomto směru je však na vině jak EU, tak i vlády národních států, které nedokáží adekvátně reprezentovat veškeré aktivity a úspěchy Unie na domácí půdě a které se často soustředí pouze na negativní aspekty jejího konání, nebo v horším případě svádějí politické či ekonomické přešlapy svých vlád na Brusel.

Jak tato práce ukázala, ačkoli z hlediska ekonomických výhod by pro EU bylo nejlepší hluboké sjednocení a přikročení k federalizaci, realitou je, že většina obyvatel není na tento scénář připravena a zdá se, že model budoucí integrace bude vycházet buď z tzv. flexibilní nebo dvourychlostní spolupráce. Tento nový funkční rámec by ovšem kvůli struktuře smluvního rámce Unie bylo nejlépe implementovat mimo něj, a vytvořit jakýsi vlastní systém založený na

dobrovolnosti, podobně jako tomu bylo v případě Schengenského prostoru a - poněkud odlišněji - společné měny. Jisté kroky směrem k tomuto řešení byly podniknuty již v rámci Smlouvy z Amsterdamu, která v jednom ze svých ustanovení vysloveně zakazuje vytvoření opozice proti ochotě užší spolupráce v určitých oblastech mezi jednotlivými členskými zeměmi. Je známo, že v Evropě existují státy toužící po užší integraci; mezi ty patří především státy původní „Šestky“. Pak jsou zde ovšem také země, kterým současná rovnováha mezi evropskými a národními orgány vyhovuje a kterým se myšlenka delegování většího množství pravomocí na evropskou úroveň příčí. Jedná se zejména o země severní a střední a východní části Unie, tedy často země, které teprve relativně nedávno znovunabyly vlastní svobodu, mimo jiné také ČR. Chce-li si ovšem Evropa v novém globalizovaném světě udržet svou moc a úspěšně přežít transformaci do věku digitalizace a nových technologií, musí postupovat sjednoceně; v neposlední řadě také proto, že jediné skutečně sjednocená Evropa se silnou, konkurenceschopnou ekonomikou a mocnou společnou armádou představuje ochranný štít před autoritářskými východními režimy. Je nicméně patrné, že Evropská unie nachází mezi občany podporu i v době politických a ekonomických ořesů. Na druhou stranu však může oprávněně vyvolávat určité pochybnosti. Pokud se aktivity politických špiček budou i nadále vzdalovat občanské veřejnosti, může redukce politické podpory EU vést ke snížení podpory režimu a tím ohrozit celkovou legitimitu evropského projektu. V této souvislosti je pro Unii zásadní, aby provedla určitý druh reformy, která bude zaměřená na požadavky občanů, zejména co se týče konkrétních politik.

Evropská unie se bude muset v zájmu svého přežití přizpůsobit globalizačním tendencím doby a zaujmout silnou pozici na mezinárodní scéně, kde musí vystupovat jako sjednocená a politicky, hospodářsky i vojensky silná velmoc, jinak hrozí, že se z ní stane bojiště střetu zájmů ostatních velmocí. A to si jistě nepřeje žádný Evropan. Proces evropské integrace totiž je, navzdory všem nedostatkům, největším kolektivním úspěchem evropských států. Evropská unie je garantem míru a hospodářského blahobytu na kontinentu, která je díky svým vysokým sociálním standardům, bezpečnosti, snaze o ochranu životního prostředí a ochraně demokratických hodnot a lidských práv stále jedním z nejlepších míst k životu na zemi.

## 4 Závěr

Dnes je již delší dobu zřejmé, že Evropská unie potřebuje projít určitým typem strukturální reformy. Vzhledem ke zjištěním formulovaným v této práci se zdá nejpravděpodobnější, že evropská integrace se vydá cestou flexibilní spolupráce, třebaže přesná podoba tohoto scénáře není doposud jasná. Je obecně známo, že každá mince má dvě strany, a budoucnost procesu evropské integrace není v tomto ohledu žádnou výjimkou. Bylo by naivní předpokládat, že existuje takové řešení, které bez výjimky uspokojí všechny zainteresované strany. Vlády jednotlivých členských států budou nadále svádět boj za prosazení svých zájmů, a to v mnoha rovinách. A jsou to právě zájmy členských států, které jsou hlavním hnacím motorem EU.

Celá koncepce evropské integrace byla již od svého počátku založena na neustále se měnících reformách, odpovídajících potřebám a výzvám dané doby. Dnes je na projekt evropské integrace, vtělený do podoby Evropské unie, ovšem nazíráno jako na entitu neschopnou změny, což je ale zásadní omyl, vycházející ze zkušeností několika posledních let. Evropskou integraci je totiž nutno chápat v její podstatě, tedy jako proces, nikoli jako stabilní a neměnný konstrukt. To si musejí členské státy uvědomit a uzpůsobit tomu funkční rámec Unie, chtějí-li, aby nadále prosperovala.

Co se týče samotného budoucího vývoje evropské integrace, hlavní bitva bude v tomto směru vedena zejména mezi dvěma opačnými póly, tedy příklonem k federalismu a s tím spojené utužující se integrace a mezi funkcionalismem, neboli řešení v podobě adresování otázek společných zájmů jednotlivých členských států i nestátních aktérů a jejich sdílené potřeby. Klíčovou rolí bude v tomto procesu hrát parametr odpovědnosti Evropské unie, respektive otázka, komu se mají instituce EU, jako je kupříkladu ER či EP nebo členové EK, odpovídat, a zdali mají mít odpovědnost nejen vůči evropským institucím navzájem, nebo též vůči národním vládám, jak se stále častěji ozývá se strany národních států. Nalezení rovnováhy a kompromisu přijatelného pro všechny strany bude klíčovým faktorem, který posílí či naopak rozloží evropskou myšlenku. Členské státy musí v tomto směru najít společnou řeč, založenou na racionální diskusi a solidaritě, na níž celá EU stojí. Pokud se jim to podaří, Evropskou unii čeká úspěšná budoucnost.

## Literatura

### Primární zdroje

BÍLÝ J. a kol. *Budoucnost evropské integrace – mezi vizemi a realitou*. 1. vydání. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2019. 136 stran. ISBN 978-80-7556-044-5.

FIALA, P., PITROVÁ, M., KRUTÍLEK, O. *Evropská unie, 3. aktualizované vydání*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2018. 992 stran. ISBN 978-80-7325-450-6.

KISSINGER, H. *Uspořádání světa*. Praha : Nakladatelství Prostor, 2016. 399 stran. ISBN 978-80-7260-335-2.

KLINKERS L., TOMBEUR H. *The European Federalist Papers*. 1. vydání. Vydáno v edici Apple Books, 2014. 326 stran. ISBN 978-90-822072-0-0.

LOUŽEK, M. *Evropská integrace z pohledu veřejné volby*. Praha : Nakladatelství Karolinum Univerzity Karlovy, 2017. 206 stran. ISBN 978-80-246-3079-3.

SNYDER, T. *The Road to Unfreedom*. New York : Vintage Books, 2018. 360 stran. ISBN 978-1-84792-527-5.

STIGLITZ, J. E. *Euro*. Praha : Nakladatelství Universum, 2017, 376 stran. ISBN 978-80-242-5875-1.

THER, P. *Nový pořádek na starém kontinentě*. 1. vydání. Praha : Nakladatelství Libri, 2016. 357 stran. ISBN 978-80-7277-541-5.

### Odborné články a legislativní dokumenty

ENCYCLOPEDIA BRITANNICA: *Europe [online]*. 2020. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Europe>

INTERNATIONAL MONETARY FUND: *The IMF and Europe [online]*. 2020. Dostupné z: <https://www.imf.org/en/Countries/Regions/Europe>

MINISTERSTVO FINANCÍ ČR: *Pozice ČR vůči rozpočtu EU [online]*. 2020. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/hospodareni-eu/pozice-cr-vuci-rozpocetu-eu>

SMLOUVA O EVROPSKÉ UNII (Konsolidované znění). *Vydáno online v rámci Úředního věstníku Evropské unie [online]*. 2016. Dostupné z: [https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9e8d52e1-2c70-11e6-b497-01aa75ed71a1.0002.01/DOC\\_2&format=PDF](https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9e8d52e1-2c70-11e6-b497-01aa75ed71a1.0002.01/DOC_2&format=PDF)

VLÁDA ČR: *Ekonomické vyhodnocení členství České republiky v EU po deseti letech [online]*. 2015. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/finalni-vytistena-verze.pdf>

### Internetové zdroje

AUSTRIAN SOCIETY FOR EUROPEAN POLITICS: *Populism In Central Europe [online]*. 2018. Dostupné z: <https://www.europeum.org/data/articles/populismus-web.pdf>

CARNEGIE EUROPE: *How The EU Can Survive In a Geopolitical Age? [online]*. 2020. Dostupné z: <https://carnegieeurope.eu/2020/02/25/how-eu-can-survive-in-geopolitical-age-pub-81132>

- CVVM: *Občané o přijetí eura a dopadech členství ČR v EU [online]*. 2019. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/mezinarodni-vztahy/4936-obcane-o-prijeti-eura-a-dopadech-clenstvi-cr-v-eu-duben-2019>
- DUEL AMICAL: *Do We Need a Federal Europe? [online]*. 2018. Dostupné z: <http://duelamical.eu/en/articles/do-we-need-federal-europe>
- E15: *Koronavirus zasadí ekonomice nejhorší ránu od 30. let [online]*. 2020. Dostupné z: <https://www.e15.cz/zahranicni/koronavirus-zasadi-ekonomice-nejhors-iranu-od-velke-krize-uvadla-sefka-mmf-georgievova-1368614>
- EKONOM: *Na investice jde z rozpočtu méně než za hospodářské recese [online]*. 2018. Dostupné z: <https://ekonom.ihned.cz/c1-66320010-na-investice-jde-z-rozpocet-mene-nez-za-hospodarske-recese>
- EUPINIONS: *Brexit Has Raised Support For The EU [online]*. 2017. Dostupné z: <https://eupinions.eu/de/text/brexit-has-raised-support-for-the-european-union>
- EUPINIONS: *Globalization and the EU: Threat or Opportunity? [online]*. 2018. Dostupné z: <https://eupinions.eu/de/text/globalization-and-the-eu-threat-or-opportunity/>
- EUPINIONS: *Great Expectations [online]*. 2019. Dostupné z: <https://eupinions.eu/de/text/great-expectations>
- EUPINIONS: *In Crisis, Europeans Support Radical Positions [online]*. 2020. Dostupné z: <https://eupinions.eu/de/text/in-crisis-europeans-support-radical-positions>
- EUPINIONS: *Supportive But Wary: How Europeans feel about the EU 60 years after the Treaty of Rome [online]*. 2017. Dostupné z: <https://eupinions.eu/de/text/supportive-but-wary>
- EUPINIONS: *The Power of The Past [online]*. 2018. Dostupné z: <https://eupinions.eu/de/text/the-power-of-the-past>
- EUPINIONS: *What Do People Want? Opinions, Moods and Preferences of European Citizens [online]*. 2015. Dostupné z: [https://eupinions.eu/de/text/what-do-the-people-want?fbclid=IwAR0ZpV81TPvquND65tMatc3QDMdwxTajKcpc0E5SynxEk0jELrZ\\_YF6ssg](https://eupinions.eu/de/text/what-do-the-people-want?fbclid=IwAR0ZpV81TPvquND65tMatc3QDMdwxTajKcpc0E5SynxEk0jELrZ_YF6ssg)
- EUROPEAN COMMISSION: *Bílá kniha o budoucnosti Evropy – Úvahy a scénáře pro EU v roce 2025 [online]*. 2017. Dostupné z: [https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/bila-kniha-o-budoucnosti-evropy\\_cs.pdf](https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/bila-kniha-o-budoucnosti-evropy_cs.pdf)
- EUROPEAN COMMISSION: *EU In 12 Lessons [online]*. 2017. Dostupné z: <https://op.europa.eu/webpub/com/eu-in-12-lessons/en/>
- EUROPEAN COMMISSION: *EU In Figures [online]*. 2020. Dostupné z: [https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/economy\\_en](https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/economy_en)
- EUROPEAN COMMISSION: *Flash Eurobarometer 418 [online]*. 2015. Dostupné z: [https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/flash/fl\\_418\\_en.pdf?fbclid=IwAR2qQCiosk8AjdDIqf0zGCW07hBOJPFKW\\_AN1yEjIvje0\\_QQc7EzCHn0Yg](https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/flash/fl_418_en.pdf?fbclid=IwAR2qQCiosk8AjdDIqf0zGCW07hBOJPFKW_AN1yEjIvje0_QQc7EzCHn0Yg)
- EUROPEAN COMMISSION: *Special Eurobarometer 379 [online]*. 2012. Dostupné z: [https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs\\_379\\_en.pdf](https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_379_en.pdf)
- EUROPEAN COMMISSION: *Standard Eurobarometer 83 [online]*. 2015. Dostupné z: [https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/eb/eb83/eb83\\_public\\_en.pdf?fbclid=IwAR3TEvuuWmO-kyJpEFFRrba4z1gXeAz1-oCYNOTVZ4cjNHk-y63eSFpj9A](https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/eb/eb83/eb83_public_en.pdf?fbclid=IwAR3TEvuuWmO-kyJpEFFRrba4z1gXeAz1-oCYNOTVZ4cjNHk-y63eSFpj9A)



EUROPEAN COMMISSION: *Standard Eurobarometer 83 [online]*. 2015. Dostupné z: [https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/eb/eb83/eb83\\_publ\\_en.pdf?fbclid=IwAR2M6ya4LPsEvAIAIh1p54loqyRIPTXKIFk0q1DC78a0x9IeDORr2IOMUNE](https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/eb/eb83/eb83_publ_en.pdf?fbclid=IwAR2M6ya4LPsEvAIAIh1p54loqyRIPTXKIFk0q1DC78a0x9IeDORr2IOMUNE)

EUROPEAN COMMISSION: *Standard Eurobarometer 92 [online]*. 2019. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinionmobile/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/surveyKy/2255>

EUROPEAN COUNCIL ON FOREIGN RELATIONS: *The Future Shape of Europe: How The EU Can Bend Without Breaking [online]*. 2016. Dostupné z: [https://www.ecfr.eu/specials/scorecard/the\\_future\\_shape\\_of\\_europe](https://www.ecfr.eu/specials/scorecard/the_future_shape_of_europe)

EUROPEAN COUNCIL ON FOREIGN RELATIONS: *What Europeans Really Feel: The Battle For The Political System [online]*. 2019. Dostupné z: [https://www.ecfr.eu/publications/summary/what\\_europeans\\_really\\_feel\\_the\\_battle\\_for\\_the\\_political\\_system\\_eu\\_election](https://www.ecfr.eu/publications/summary/what_europeans_really_feel_the_battle_for_the_political_system_eu_election)

EUROPEAN COUNCIL ON FOREIGN RELATIONS: *What Europeans Really Want: Five Myths Debunked [online]*. 2019. Dostupné z: [https://www.ecfr.eu/specials/what\\_europeans\\_really\\_want\\_five\\_myths\\_debunked](https://www.ecfr.eu/specials/what_europeans_really_want_five_myths_debunked)

EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE: *Key Factors Affecting The Future Growth of Europe – An Economic Basis For Political Action [online]*. 2015. Dostupné z: <https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/resources/docs/qe-04-15-393-en-n.pdf>

EUROPEAN PARLIAMENT: *Closer To The Citizens, Closer To The Ballot – Eurobarometer Survey 91.1 [online]*. 2019. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/files/be-heard/eurobarometer/2019/closer-to-the-citizens-closer-to-the-ballot/report/en-eurobarometer-2019.pdf>

EUROPEAN PARLIAMENT: *Delivering On Europe [online]*. 2018. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/files/be-heard/eurobarometer/2018/delivering\\_on\\_europe\\_citizens\\_views\\_on\\_current\\_and\\_future\\_eu\\_action/report.pdf](https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/files/be-heard/eurobarometer/2018/delivering_on_europe_citizens_views_on_current_and_future_eu_action/report.pdf)

EUROPEAN PARLIAMENT: *European Parliament – The Most Trusted EU Institution [online]*. 2018. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/pdf/eurobarometre/2019/parlemeter-2019-heeding-the-call-beyond-the-vote/report/en-report.pdf>

EUROPEAN PARLIAMENT: *Parlemeter 2019 eu [online]*. 2019. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20180614IPR05809/european-parliament-the-most-trusted-eu-institution>

EUROPEAN PARLIAMENT: *Support for EU Remains at Historically High Level Despite Sceptics [online]*. 2015. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20190417IPR41755/support-for-eu-remains-at-historically-high-level-despite-sceptics>

GOVERNMENT OF CANADA: *European Liberal Democracies Facing Populism: Reasons for Cautious Optimism [online]*. 2019. Dostupné z: <https://www.canadainternational.gc.ca/germany-allemagne/highlights-faits/2019/2019-07-02-populism-populisme.aspx?lang=eng>

OXFORD ECONOMICS: *How Robots Change the World [online]*. 2020. Dostupné z: <https://www.oxfordeconomics.com/recent-releases/how-robots-change-the-world>

PEW RESEARCH CENTER: *Supporters of European Populist Parties Stand Out on Key Issues, From EU to Putin [online]*. 2019. Dostupné z: <https://www.pewresearch.org/fact->

[tank/2019/11/18/supporters-of-european-populist-parties-stand-out-on-key-issues-from-eu-to-putin/](https://www.eurobarometer.europa.eu/en/survey/2019/11/18/supporters-of-european-populist-parties-stand-out-on-key-issues-from-eu-to-putin/)

THE PARLIAMENT MAGAZINE: *EU Still Receives Strong Support From Citizens, Survey Says [online]*. 2019. Dostupné z: [https://www.theparliamentmagazine.eu/articles/news/eu-still-receives-%E2%80%98strong-support%E2%80%99-citizens-survey-says?fbclid=IwAR1V6trB7s8ovoseIJFHXL4p6yzsIYIdKlnWWLI1OogNfhLR\\_FPImvUbmL](https://www.theparliamentmagazine.eu/articles/news/eu-still-receives-%E2%80%98strong-support%E2%80%99-citizens-survey-says?fbclid=IwAR1V6trB7s8ovoseIJFHXL4p6yzsIYIdKlnWWLI1OogNfhLR_FPImvUbmL)  
[I](#)

## Seznam příloh

|  |      |
|--|------|
| Příloha I Parametry a metodika průzkumu Eurobarometer 91.1 .....                     | I    |
| Příloha II Metodika průzkumu Eurobarometer 92 .....                                  | II   |
| Příloha III Metodika průzkumu ECFR/YouGov .....                                      | III  |
| Příloha IV Metodika průzkumu Bertelsmann Stiftung/EUpinions .....                    | IV   |
| Příloha V Metodika průzkumu ECFR .....   | V    |
| Příloha VI Kompletní přehled hodnotících tabulek výhod a nevýhod scénářů .....       | VI   |
| Příloha VII Kompletní přehled hodnotících tabulek politických dopadů scénářů .....   | VII  |
| Příloha VIII Kompletní přehled hodnotících tabulek ekonomických dopadů scénářů ..... | VIII |
| Příloha IX Kompletní přehled výsledných hodnotících tabulek scénářů .....            | IX   |

Příloha I – *Parametry a metodika průzkumu Eurobarometer 91.1 [online]*. 2019. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/files/be-heard/eurobarometer/2019/closer-to-the-citizens-closer-to-the-ballot/report/en-eurobarometer-2019.pdf> (podrobnější popis parametrů a metodiky viz str. 70-76)

Příloha I Technické specifikace průzkumu Eurobarometer 91.1

## TECHNICAL SPECIFICATIONS

|              |  |
|--------------|--|
| Coverage:    | EU28   |
| Interviews:  | 27.973 Europeans   |
| Population:  | General population aged 15 or more                             |
| Methodology: | Face-to-face   |
| Fieldwork:   | 19 February to 4 March 2019, survey conducted by Kantar Public |

### Note on confidence intervals

The results of a survey are estimates and their accuracy depends on the sample size and the observed percentage. For around 1000 interviews (sample size generally used at the level of a Member State), the real percentage fluctuates between the following confidence intervals:

|                      |                |                |                |                |                |
|----------------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|
| Observed percentages | 10% or 90%     | 20% or 80%     | 30% or 70%     | 40% or 60%     | 50%            |
| Margins of error     | +/- 1,9 points | +/- 2,5 points | +/- 2,7 points | +/- 3,0 points | +/- 3,1 points |

Zdroj: Eurobarometer 91.1 (2019)

Příloha II – Metodika průzkumu Eurobarometer 92 [online]. 2019. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinionmobile/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/surveyKy/2255> (podrobnější popis parametrů průzkumu a metodiky viz str. 40-42)

Příloha II Technické specifikace průzkumu Eurobarometer 92

|    | COUNTRIES      | INSTITUTES  | N*<br>INTERVIEWS | FIELDWORK<br>DATES |            | POPULATION<br>15+ | PROPORTION<br>EU28 |
|----|----------------|---|------------------|--------------------|------------|-------------------|--------------------|
| BE | Belgium        | Kantar Belgium (Kantar TNS)                       | 1,012            | 14/11/2019         | 25/11/2019 | 9,464,647         | 2.19%              |
| BG | Bulgaria       | Kantar TNS BBSS                                   | 1,039            | 14/11/2019         | 24/11/2019 | 6,045,658         | 1.40%              |
| CZ | Czechia        | Kantar CZ   | 1,013            | 14/11/2019         | 25/11/2019 | 8,939,378         | 2.07%              |
| DK | Denmark        | Kantar Gallup                                     | 1,022            | 14/11/2019         | 27/11/2019 | 4,820,620         | 1.11%              |
| DE | Germany        | Kantar Deutschland                                | 1,540            | 15/11/2019         | 29/11/2019 | 71,620,592        | 16.55%             |
| EE | Estonia        | Kantar Emor                                       | 1,001            | 14/11/2019         | 26/11/2019 | 1,103,907         | 0.26%              |
| IE | Ireland        | Kantar UK Limited                                 | 1,013            | 14/11/2019         | 25/11/2019 | 3,823,944         | 0.88%              |
| EL | Greece         | Taylor Nelson Sofres Market Research              | 1,008            | 15/11/2019         | 25/11/2019 | 9,194,498         | 2.13%              |
| ES | Spain          | TNS Investigación de Mercados y Opinión           | 1,008            | 15/11/2019         | 25/11/2019 | 39,679,883        | 9.17%              |
| FR | France         | Kantar Public France                              | 1,014            | 15/11/2019         | 26/11/2019 | 54,806,403        | 12.67%             |
| HR | Croatia        | Hendal  | 1,013            | 15/11/2019         | 25/11/2019 | 3,511,100         | 0.81%              |
| IT | Italy          | Kantar Italia                                     | 1,023            | 15/11/2019         | 24/11/2019 | 52,403,797        | 12.11%             |
| CY | Rep. Of Cyprus | CYMAR Market Research                             | 505              | 14/11/2019         | 24/11/2019 | 723,947           | 0.17%              |
| LV | Latvia         | Kantar TNS Latvia                                 | 1,000            | 14/11/2019         | 28/11/2019 | 1,629,088         | 0.38%              |
| LT | Lithuania      | TNS LT  | 1,008            | 15/11/2019         | 25/11/2019 | 2,387,464         | 0.55%              |
| LU | Luxembourg     | ILReS   | 510              | 15/11/2019         | 27/11/2019 | 504,883           | 0.12%              |
| HU | Hungary        | Kantar Hoffmann                                   | 1,011            | 15/11/2019         | 24/11/2019 | 8,356,455         | 1.93%              |
| MT | Malta          | MISCO International                               | 501              | 14/11/2019         | 28/11/2019 | 409,472           | 0.09%              |
| NL | Netherlands    | TNS NIPO  | 1,006            | 14/11/2019         | 27/11/2019 | 14,418,460        | 3.33%              |
| AT | Austria        | Das Österreichische Gallup Institut               | 1,018            | 21/11/2019         | 24/11/2019 | 7,549,265         | 1.74%              |
| PL | Poland         | Kantar Polska                                     | 1,008            | 15/11/2019         | 27/11/2019 | 32,169,898        | 7.44%              |
| PT | Portugal       | Marktest – Marketing, Organização e Formação      | 1,003            | 15/11/2019         | 26/11/2019 | 8,867,131         | 2.05%              |
| RO | Romania        | Centrul Pentru Studierea Opiniei si Pietei (CSOP) | 1,058            | 15/11/2019         | 24/11/2019 | 16,478,152        | 3.81%              |
| SI | Slovenia       | Mediana DOO                                       | 1,007            | 15/11/2019         | 25/11/2019 | 1,756,203         | 0.41%              |
| SK | Slovakia       | Kantar Slovakia                                   | 1,007            | 15/11/2019         | 26/11/2019 | 4,593,419         | 1.06%              |
| FI | Finland        | Kantar TNS Oy                                     | 1,001            | 15/11/2019         | 29/11/2019 | 4,622,706         | 1.07%              |
| SE | Sweden         | Kantar Sifo                                       | 1,023            | 15/11/2019         | 27/11/2019 | 8,325,565         | 1.92%              |
| UK | United Kingdom | Kantar UK Limited                                 | 1,010            | 15/11/2019         | 26/11/2019 | 54,402,027        | 12.57%             |
|    | TOTAL EU28     |   | 27,382           | 14/11/2019         | 29/11/2019 | 432,628,562       | 100%*              |

Zdroj: Eurobarometer 92 (2019)

Příloha III – *Metodika průzkumu ECFR ve spolupráci s YouGov [online]*. 2019. Dostupné z: [https://www.ecfr.eu/publications/summary/what\\_europeans\\_really\\_feel\\_the\\_battle\\_for\\_the\\_political\\_system\\_eu\\_election](https://www.ecfr.eu/publications/summary/what_europeans_really_feel_the_battle_for_the_political_system_eu_election) (podrobnější informace k průzkumu viz uvedený odkaz)

Příloha III Technické specifikace průzkumu ECFR ve spolupráci s YouGov

## METHODOLOGY

The second round of polls was conducted by YouGov in March 2019, with 1,000 samples for each of 14 countries, except Sweden where it was 2,000, and Denmark 1,400, and Greece and Slovakia 500.

The full list of 14 countries includes: Austria, Czech Republic, Denmark, France, Germany, Greece, Hungary, Italy, the Netherlands, Poland, Romania, Slovakia, Spain, and Sweden.

Zdroj: ECFR (2019)

Příloha IV – Metodika průzkumu Bertelsmann Stiftung/EUpinions ve spolupráci s Dalia Research [online]. 2015. Dostupné z: [https://eupinions.eu/de/text/what-do-the-people-want?fbclid=IwAR0ZpV81TPvquND65tMatc3QDMdwxTajKcpc0E5SynixEkojELrZ\\_YF6ssg](https://eupinions.eu/de/text/what-do-the-people-want?fbclid=IwAR0ZpV81TPvquND65tMatc3QDMdwxTajKcpc0E5SynixEkojELrZ_YF6ssg)

V tomto průzkumu EUpinions byl celkový počet respondentů v EU 12 002 s reprezentativním vzorkem pro danou zemi. Jako certifikovaný člen Světové asociace pro výzkum trhu, sociálního výzkumu a výzkumu (World Association for Market, Social and Opinion Research - ESOMAR) společnost Dalia Research dodržuje mezinárodní kodex ICC / ESOMAR o zkoumání trhu a sociálního výzkumu a přísně dodržuje normy ISO pro výzkum trhu a veřejného mínění, pokyny ESOMAR a požadavky zákona o internetové ochraně dětí (COPPA). Aby byla zaručena vysoká úroveň integrity a kvality dat, společnost Dalia Research neukládá žádné informace umožňující identifikaci respondentů - PII (podrobnější informace k průzkumu viz uvedený odkaz).

Příloha V – *Metodika průzkumu ECFR [online]*. 2017. Dostupné z: [https://www.ecfr.eu/page/-/ECFR206 THE FUTURE SHAPE OF EUROPE - HOW THE EU CAN BEND AND NOT BREAK.pdf](https://www.ecfr.eu/page/-/ECFR206%20THE%20FUTURE%20SHAPE%20OF%20EUROPE%20-%20HOW%20THE%20EU%20CAN%20BEND%20AND%20NOT%20BREAK.pdf)

Výzkum byl prováděn individuálně a zahrnoval osobní a telefonní rozhovory, jakož i stolní výzkum, jako je analýza vládních publikací, projevů, oficiálních oznámení, průzkumů veřejného mínění atd. Ročně se uskuteční čtyři až šest podobných výzkumů. Každý je veden zvláštním dotazníkem, který vytvořila ECFR a který obsahuje otázky a témata relevantní pro daný projekt. Na tomto průzkumu pracovala tzv. Síť přidružených výzkumných pracovníků ECFR, odkaz níže:

Součást přílohy V - *ECFR's Network of Associate Researchers in cooperation on this report [online]*. 2017 – 2020. Dostupné z: [https://www.ecfr.eu/pages/ecfr\\_associate\\_researchers](https://www.ecfr.eu/pages/ecfr_associate_researchers)



Příloha VI – Kompletní přehled hodnotících tabulek výhod a nevýhod scénářů

Obrázek 11 Tabulka hodnocení výhod a nevýhod scénáře 1

| <b>Scénář 1</b> | <b>Posílení EU a vnitřní a vnější bezpečnost</b> | <b>Funkční rámec pro výzvy budoucnosti</b> | <b>Akceschopnost, rozhodovací procesy, transparentnost</b> | <b>Využití plného potenciálu na všech úrovních</b> | <b>Podpora ze strany občanské veřejnosti</b> |
|-----------------|--|--|--|--|--|
| <b>EU</b>       | 3  | 3  | 3  | 3  | 2  |
| <b>ČR</b>       | 3  | 2  | 3  | 3  | 2  |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

Obrázek 12 Tabulka hodnocení výhod a nevýhod scénáře 2

| <b>Scénář 2</b> | <b>Posílení a dopad na vnitřní a vnější bezpečnost</b> | <b>Funkční rámec pro výzvy budoucnosti</b> | <b>Akceschopnost, rozhodovací procesy, transparentnost</b> | <b>Využití plného potenciálu na všech úrovních</b> | <b>Podpora ze strany občanské veřejnosti</b> |
|-----------------|--|--|--|--|--|
| <b>EU</b>       | 1  | 2  | 4  | 1  | 1  |
| <b>ČR</b>       | 1  | 1  | 4  | 1  | 3  |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

Obrázek 13 Tabulka hodnocení výhod a nevýhod scénáře 3

| <b>Scénář 3</b> | <b>Posílení a dopad na vnitřní a vnější bezpečnost</b> | <b>Funkční rámec pro výzvy budoucnosti</b> | <b>Akceschopnost, rozhodovací procesy, transparentnost</b> | <b>Využití plného potenciálu na všech úrovních</b> | <b>Podpora ze strany občanské veřejnosti</b> |
|-----------------|--|--|--|--|--|
| <b>EU</b>       | 4  | 4  | 4  | 4  | 4  |
| <b>ČR</b>       | 3  | 2  | 3  | 3  | 4  |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

Obrázek 14 Tabulka hodnocení výhod a nevýhod scénáře 4

| <b>Scénář 4</b> | <b>Posílení a dopad na vnitřní a vnější bezpečnost</b> | <b>Funkční rámec pro výzvy budoucnosti</b> | <b>Akceschopnost, rozhodovací procesy, transparentnost</b> | <b>Využití plného potenciálu na všech úrovních</b> | <b>Podpora ze strany občanské veřejnosti</b> |
|-----------------|--|--|--|--|--|
| <b>EU</b>       | 4  | 4  | 4  | 4  | 4  |
| <b>ČR</b>       | 4  | 4  | 4  | 4  | 3  |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

Obrázek 15 Tabulka hodnocení výhod a nevýhod scénáře 5

| <b>Scénář 5</b> | <b>Posílení a dopad na vnitřní a vnější bezpečnost</b> | <b>Funkční rámec pro výzvy budoucnosti</b> | <b>Akceschopnost, rozhodovací procesy, transparentnost</b> | <b>Využití plného potenciálu na všech úrovních</b> | <b>Podpora ze strany občanské veřejnosti</b> |
|-----------------|--|--|--|--|--|
| <b>EU</b>       | 5  | 5  | 4  | 5  | 1  |
| <b>ČR</b>       | 5  | 5  | 4  | 4  | 1  |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

Příloha VII - *Kompletní přehled hodnotících tabulek politických dopadů scénářů*

Obrázek 17 Tabulka hodnocení politických dopadů scénáře 1

| <b>Scénář 1</b> | <b>Stabilizace a vývoj</b> | <b>Postavení a vliv na mezinárodní scéně</b> | <b>Schopnost prosazování zájmů</b> | <b>Politická udržitelnost</b> |
|-----------------|----------------------------|--|------------------------------------|-------------------------------|
| <b>EU</b>       | 2                          | 3  | 3                                  | 2                             |
| <b>ČR</b>       | 2                          | 4  | 3                                  | 3                             |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

Obrázek 19 Tabulka hodnocení politických dopadů scénáře 2

| <b>Scénář 2</b> | <b>Stabilizace a vývoj</b> | <b>Postavení a vliv na mezinárodní scéně</b> | <b>Schopnost prosazování zájmů</b> | <b>Politická udržitelnost</b> |
|-----------------|----------------------------|--|------------------------------------|-------------------------------|
| <b>EU</b>       | 1                          | 2  | 2                                  | 2                             |
| <b>ČR</b>       | 1                          | 1  | 1                                  | 3                             |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

Obrázek 20 Tabulka hodnocení politických dopadů scénáře 3

| <b>Scénář 3</b> | <b>Stabilizace a vývoj</b> | <b>Postavení a vliv na mezinárodní scéně</b> | <b>Schopnost prosazování zájmů</b> | <b>Politická udržitelnost</b> |
|-----------------|----------------------------|--|------------------------------------|-------------------------------|
| <b>EU</b>       | 4                          | 4  | 4                                  | 3                             |
| <b>ČR</b>       | 3                          | 2  | 3                                  | 3                             |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

Obrázek 22 Tabulka hodnocení politických dopadů scénáře 4

| <b>Scénář 4</b> | <b>Stabilizace a vývoj</b> | <b>Postavení a vliv na mezinárodní scéně</b> | <b>Schopnost prosazování zájmů</b> | <b>Politická udržitelnost</b> |
|-----------------|----------------------------|--|------------------------------------|-------------------------------|
| <b>EU</b>       | 4                          | 4  | 4                                  | 4                             |
| <b>ČR</b>       | 4                          | 4  | 4                                  | 4                             |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

Obrázek 24 Tabulka hodnocení politických dopadů scénáře 5

| <b>Scénář 5</b> | <b>Stabilizace a vývoj</b> | <b>Postavení a vliv na mezinárodní scéně</b> | <b>Schopnost prosazování zájmů</b> | <b>Politická udržitelnost</b> |
|-----------------|----------------------------|--|------------------------------------|-------------------------------|
| <b>EU</b>       | 4                          | 5  | 5                                  | 2                             |
| <b>ČR</b>       | 4                          | 4  | 4                                  | 2                             |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

Příloha VIII – Kompletní přehled hodnotících tabulek ekonomických dopadů scénářů

Obrázek 27 Tabulka hodnocení ekonomických dopadů scénáře 1

| <b>Scénář 1</b> | <b>Stabilizace hospodářského prostoru</b> | <b>Posílení vnitřního trhu</b> | <b>Inovace a konkurenceschopnost</b> | <b>Růst životní úrovně</b> |
|-----------------|---|--------------------------------|--------------------------------------|----------------------------|
| <b>EU</b>       | 2   | 4                              | 3                                    | 2                          |
| <b>ČR</b>       | 3   | 4                              | 2                                    | 3                          |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

Obrázek 29 Tabulka hodnocení ekonomických dopadů scénáře 2

| <b>Scénář 2</b> | <b>Stabilizace hospodářského prostoru</b> | <b>Posílení vnitřního trhu</b> | <b>Inovace a konkurenceschopnost</b> | <b>Růst životní úrovně</b> |
|-----------------|---|--------------------------------|--------------------------------------|----------------------------|
| <b>EU</b>       | 2   | 4                              | 2                                    | 2                          |
| <b>ČR</b>       | 2   | 4                              | 2                                    | 2                          |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

Obrázek 31 Tabulka hodnocení ekonomických dopadů scénáře 3

| <b>Scénář 3</b> | <b>Stabilizace hospodářského prostoru</b> | <b>Posílení vnitřního trhu</b> | <b>Inovace a konkurenceschopnost</b> | <b>Růst životní úrovně</b> |
|-----------------|---|--------------------------------|--------------------------------------|----------------------------|
| <b>EU</b>       | 4   | 4                              | 4                                    | 4                          |
| <b>ČR</b>       | 3   | 4                              | 3                                    | 3                          |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

Obrázek 33 Tabulka hodnocení ekonomických dopadů scénáře 4

| <b>Scénář 4</b> | <b>Stabilizace hospodářského prostoru</b> | <b>Posílení vnitřního trhu</b> | <b>Inovace a konkurenceschopnost</b> | <b>Růst životní úrovně</b> |
|-----------------|---|--------------------------------|--------------------------------------|----------------------------|
| <b>EU</b>       | 4   | 5                              | 4                                    | 4                          |
| <b>ČR</b>       | 4   | 4                              | 4                                    | 4                          |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

Obrázek 34 Tabulka hodnocení ekonomických dopadů scénáře 5

| <b>Scénář 5</b> | <b>Stabilizace hospodářského prostoru</b> | <b>Posílení vnitřního trhu</b> | <b>Inovace a konkurenceschopnost</b> | <b>Růst životní úrovně</b> |
|-----------------|---|--------------------------------|--------------------------------------|----------------------------|
| <b>EU</b>       | 5   | 5                              | 5                                    | 5                          |
| <b>ČR</b>       | 5   | 5                              | 5                                    | 5                          |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

Příloha IX – Kompletní přehled tří výsledných hodnotících tabulek scénářů a tabulky se závěrečným hodnocením

Obrázek 36 Tabulka shrnutí výsledků porovnání výhod a nevýhod scénářů

| Výhody a nevýhody | Scénář 1 | Scénář 2 | Scénář 3 | Scénář 4  | Scénář 5  |
|-------------------|----------|----------|----------|-----------|-----------|
| <b>EU</b>         | 14       | 9        | 20       | <b>20</b> | <b>20</b> |
| <b>ČR</b>         | 13       | 10       | 15       | <b>19</b> | <b>19</b> |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

Obrázek 37 Tabulka shrnutí výsledků porovnání politických dopadů scénářů

| Politické dopady | Scénář 1 | Scénář 2 | Scénář 3 | Scénář 4  | Scénář 5  |
|------------------|----------|----------|----------|-----------|-----------|
| <b>EU</b>        | 10       | 7        | 15       | <b>16</b> | <b>16</b> |
| <b>ČR</b>        | 12       | 6        | 11       | <b>16</b> | 14        |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

Obrázek 38 Tabulka shrnutí výsledků porovnání ekonomických dopadů scénářů

| Ekonomické dopady | Scénář 1 | Scénář 2 | Scénář 3 | Scénář 4 | Scénář 5  |
|-------------------|----------|----------|----------|----------|-----------|
| <b>EU</b>         | 11       | 10       | 16       | 17       | <b>20</b> |
| <b>ČR</b>         | 12       | 10       | 13       | 16       | <b>20</b> |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)

Obrázek 39 Tabulka shrnutí celkových výsledků

| Celkové hodnocení | Scénář 1 | Scénář 2 | Scénář 3 | Scénář 4 | Scénář 5  |
|-------------------|----------|----------|----------|----------|-----------|
| <b>EU</b>         | 35       | 26       | 51       | 53       | <b>56</b> |
| <b>ČR</b>         | 37       | 26       | 39       | 51       | <b>53</b> |

Zdroj: Vlastní zpracování (2020)